

SIWR NEU,

NEU

DAITH

Cristiana a'i phlant o Ddinas
Destryw tua Y Ganaan Nesol a'r
O. ei phriod, yn dangos am y Blin-
derau a awion a gyfarfu a hwynt
a'r y flordd a'u dyfodiad diogel o'r
diwedd i'r wlad ddymunol.

Sef, Ail ran o Daith y Pereris.

Gan JOHN BENTON.

Arferais Gystib diaethau Hef. 17. 10.

Argraphwyd yng Haerfyrddin gan N. Thomas.

At y Darllenydd,

GAN fod y rhan gyntaf o *Daith y*
Peterin mor tuddiola chym-
neradwy ymhlith fynghydwladyr, a
chan i'r Ail Ran ddyfod i'm Llaw : mi
biblaie yn addas ddanfôn *Cristiana* a'i
chlan i *Deithio* ar al ei *Gw* trwy bar-
thol Cymru.

Nid yw ond asraid i'm fi gannol yr
awdwr na'r *Llyfr*, o heru ydd fod y rhan
gyntaf o'i waith mor gymneradwy yng
Cymru, a *Lloegr*, a Gwledydd eraill.

Onid am y *Cyswll*, ni's gwn yn iawn
pwy oedd, ond ei fod o fir *Fenni* : Ac
mi a wneuthum fy rgorau ar ei ddiwigio
o'r belled ac y gallwn, ond mi a wn na
bâf am fymhoen ond geiriau trahaus
lawer Cymru fel yr ydwyf yn atferol
i gael o'r blaen. Ond middymanwn
weled rhai o'r cyfryw Eddynion ac sydd
yn fynghenefalu, unwaith ofod eu Syn-
hwyrau, a'u mhoddion gogyfer a Pbrintio
rhyw *Llyfr*, a'i ddanfôn i blith y
Cymru.

Eich Gwafanacthwr

Nicola Thomas.

Ail Ran o Daith y PERERIN
Sef, Taith CRISTIANA.

FY nghymdeithion mawynlan, fy ngwaith i gynt
 yn adrodd wrthy ch fy Mreuddwyd ynghylch
Crillian y Pererin a'i Daith beryglys tua'r Wlad
 Netol, oedd hyfryd i mi, a buddiol i chwithau.
 Manegais hwyd i chwi'r pryd hynny yr hya a
 wellsw'n i ynghylch ei Wraig a'i Blant ef, a pha mo'r
 wrthwyneb oeddent hwy i fyned gyd ag ef ar
 Bererindod. Fel y gorfu iddo llyned i'w siwrneu
 hebddynt, canys yr oedd arno osn y perigl o
 Ddinistr, ac oedd fier iddy'od arno o's arholi yn
 Ninas Destrw gydâ hwynt. Gan hynny, fel y
 dangosais i chwi, fe a'u gadawodd hwynt ac a aeth
 ymmaith.

Digwyddodd i mi, trwy amryw achosion gael
 fy rhwystru, a'u harrtal yn nhelthiau arferedig
 ardaloedd hynny; o bale yr aethai ef, ac, felly ni
 ellais i gael odfa hyd yn awri ymosyn am y ffordd
 a gadawodd ef o'i ol, fel y gallwn roi eu hanes i
 chwi. Gan i mi gael yn ddiweddar ryw achosion
 yn y goror hynny, aethym i wared yno. A chwerdi
 oymmyrd ty Llety mewn Coedwig o lewn i
 Ffilltir i'r lle, ac with gyfgu mi a Freuddwyd
 arachefn.

Ac wele yn fy mreuddwyd, mi a wellsw'n
 Wr Benhoddig yn dyfod i'r tangre yr oeddwn i'n
 gorwedd.

4
arwedd, a chan ei fod e'n myned ryw faint o' ffordd ac oeddwn i yn drafaelw, tybias i mi godi a myned gyd ag ef. Ac fel yr oeddwn yn rhodio, fel y bydd ymdeithwyr yn asferol, yr oeddwn fel pe busfwn yn ymfiarad ag ef a'n hymddiddan a ddigwyddodd fod ynghylch *Cristian* a'i Deithiau: canys fel hyn y dechreuais i a'r hên-wr.

Syr. ebe fi, pa Dre yw hon acw ar y Llaw affwy i'n ffordd ni?

Yna ebe Mr. *Synwyrdd*, canysfelly y gelwid ef, Dinas *Destryw* yw hi, lle tra phoblog, ond eu bod o gynheddfau drwg dros ben, a segyr-lyd.

Mi a dybiais mae dyn'r Ddinas hynny, ebe fi, mi a aethym trwy'r Dré hon unwaith fy hun, ac o herwydd hynny mi a wn fod yr hanes ydych chiw'n roi o'r lle'n ddigon gwir.

Synwyrdd. Rhy wir, pe gallwn ddywedyd y gwir dymunwn ddywedyd gwell am ei thrygion.

Felly syr, ebe fi, rwy'n dyall mai Gwr o seddwl da ydych chiw ac felly yn ymhoffi gwrando ac adrodd yr hyn fy ddz; attolwg a glywsioch chiw erioed beth a ddigwyddodd i wr o'r Dre hon [a elwyd *Cristian*] ac a aeth ei ar Bererindod tua'r Ardaloedd uchod?

Syr. Clywed am dano Do, a chlywes hefyd am y Blinderau, Trallodau, Rhytelodd, a Chaethiwed, Lletau, a Griddfannau, y Dychryniadau, a'r Olnau, y gyfarfu ac a gatodd ef yn ei Daith, heblaw bynny, rhaid i mi ddywedyd wrthych fodeim holl Wlad ni yn enillu yn ei gylch ef, nid oes nemawr o Ddref ar a glybu am dano ef a'i weithredoedd, na's mynnafang hanes o'i Bererindod ef; ac yr wyf i'n meddwl, y gallaf ddywedyd, idd ei Siwrneu beryglus ef enill llawer o ewyllyswyr da i'w ffordd ef: or

ei fod ef tra fu ymma, yn ffôl yngenau pawb: ond yn awr pawb yn ei ganmol. Canys dywedant ei fod e'n byw'n wych lle mae; a llawer o'r rhai sy'n bwriadu na redant tyth o'i beryglon, etto a dwfr yr rhedeg o'u dannedd o herwydd ei hawddtyd ef.

Felly y gallant hwy ehefi, debyg yn dda o's tybiant yr hyn sy wir, ei fod e'n byw'n odidog lle mae, o blegid y mae'n byw gerllaw ffynnon y bywyd, ac y mae'r hyn sydd-ganddo heb lafur a phoen canys nid oes dim gosud yn gynnmysgedig ac ef.

Syn. Siatad / Y mae'r Bobl yn siarad yn ddieithrol am dano ef: Rhai a ddywedant, ei fod ef yn awr yn rhodio mewn Dislad gwynion; a bod ganddo Gadwyn Aur am ei Wddf, A Choron wedi ei gosod a pherlau ar ei Ben: eraill a ddywedant fod y rhai Disglair a ymddingofasent ryw brydiau iddo yn ei Daith, yn awr yn Gymdeithion iddo ef, a'i fod ef mor gyteillgar a hwynt yno, ac y mae'r naill Gymn ydog a'r llall ymma: Heblaw hynny, se ddywediz yn sicr fod Brenin y lle y mae ef gwedi rhoddi iddo eisioes Bretwylfa oludog a hyfryd yn ei Lys, a'i fod e'n bwyta ac yn yfed, yn rhodio: ac yn ymddiddan beunydd ac ef, a bod Barnwr pawb yno yn gweni arno ac yn dangos ei nâwd iddo. Drachefn y mae rhai yn disgwyl ei Dywylog ef, ag Arglwydd y Wlad honno, i ddyfod ar tyrder i'r parthau hyn, ac a syn wybod pa Reilwm oedd gan ei Gymnyddogion i'w fychanu, a'i wawdio fel y gwnâethant, pan wybuant ei fod ef yn myned ar Bererindod. Canys se ddywedir ei fod ef felly ynghariad ei Dywylog a bod ei Lywydd ef mor Anfedlon o herwydd yr Amharh a wnâethpwyd i Grifftion pan yr aeth go Bererion, ac yr edrych ef ar y cwbl a wnâeth iddo, fel y gwnâethid iddo ei hun, ac nid yw rhyfedd, canys ei gariad at ei Dywylog a wnâeth iddo anuria fel y gwnâeth.

gwnaeth. *Zech. 3. 7. Luc. 14. 15.*

Mae'n llawengan sy'nghalon i hynny, ebe fier mwyn
y Gwr druan, o herwydd ei fod ef yn awr yn gor-
phwys oddiwrth ei Lafur, a'i fod ef yr

Dat. 14. 13. awron yn medd ffrwyth ei ddagrau

Psal. 12. 6. ni'wn llawenydd; ac o herwydd ei
5. 6. fod ef wedi myned tu hwnt i ergyd ei

Elynion, ac o gyrhaedd ei gaseion. Mae

'n llawen gennyf hefyd fod y sôn am y pethau hyn
gwedi myned trwy'r Wlad hon; pwy a wyr na's
gall weithio rhyw effaith da, ar y sawl a ada o-
odd efe ar ol? Qnd attolwg Syr tra y mae fe yn fy
meddwl i, a glyweh chwi ddim ynghylch ei Wraig
a'i Blant ef? Druan yr wyt yn synneddyllo beth y
m'enthiwy yn ei wneuthur.

Syn. Pwy Cristiana a'i Mbeibion! y maent yn de-
byz i wneuthur cystal a Christion ei hun; er iddynt
allchwareu'r ffohai! ar y cynta, ac na synnent o'u
persawadia mewn modd, trwy ddagrau, na thrwy ym-
hillau Cristion, etto dil feddylieu a weithiodd yn
Rhyfaldol ynthynt, ac felly hwy a ymdaelysasant, ac
aethant ar ei ôl ef.

Wel, Wel, she finneu Bethl y Wraig a'r Plant
a'r cwbl?

Syn. Digongwir, mi allaf roi i chwi hanes o'r
Matter, canys yr oeddwn i yno'r pryd hynny, ac yn
buwr adnabyddus a'r holl achos.

Yno she fi. fe all Dyn ei ddywedyd e'n lle gwir.

Syn. Nid rhaid i chwi ofni mo'i sierhau ef, fef.
eu mbyned all ar Bererindod, y Wraig-dda ynghyd a'i
hedwar Mab. A chan ein bod fel yr wyt yn tebyg
i'yd-ymdaith ennyf o ffordd ynghyd, mi roddaf i chwi
hanes o'r holl matter.

Y Cristiana kon (cany: se'lyy getu'd hi) oddiar y
Dydd yr mroddodd hi o'i Phlant i fwyd Parerindod
gwedl

gwedi myned ei Gwr hi tras yr Afon ac na's galloi hi glywed am dano ef ymbellach, ei mheddyliu a ddechreuodd ymgynhyrfu o'i mheun, yn gynta, a blegid y colled am ei Gwr, a achos bod y cwblwm cariadus hynny o Berthynas rhyngthynt gwedi ei gwbl dorri, unys rbaid i chwi wybod [ebe se] na's gall natur lai na chynnwys llawer meddwl trwm, wrth gosio eu colled am eu parthynas anwyl. Costiodd hyn iddo lawer deigr yn hallt. Eithr nid hyn oedd y cwblond dechreuodd Crisiana ystyried, pa un a'i bod ei harnweddus ymddugad hi at ei Gwr yn un achos na's gwelodd hi mohonaw mwyach, ac iddo gael ei gymmeryd oddi wrthi yn y cyfryw todd. Ac yn teidiau daeth i'w mheddwl hi, ei holl anghafedig rwydd, am statwr ol a'i hannuol ymddugiad hi tu ag of ei phriod; yr hyn a Lysetheiriodd ei Chydwybod hi, ac a'i llwyrthiodd ac euogwydd. Trallodwyd hi'n ddystawr hefyd wrth adgosio ei Riddtannau dibaid, a'i ddagran hallton, a'i waith yn ei ofydio ei hun, a'r modd y caledodd hi ei Chalonn yn ei byn ei holl ymbyllian ei, a'i garedig onnogaethau iddi hi a'r mhe bion i ddyfod gydag ef; ie nid oedd dim ar a ddywedodd Crisiana wrthi, neu a wnaeth ef ger ei bron hi trwy gydol yr amser yr oedd ei Faich ynghyd ar ei Geln ef, na's dadymchwelodd arni fel Melltan ac o'rwgodd orchgudd ei Chalonn; yn ei wedig ei chweirw Lef ef. Beth a wna'f fari y byddwys cadwedig. a seiniodd yn dra i'rad yn ei Chlustiau hi.

Yna hi a ddywedodd wrth ei Phlant, fy meibion, se dearfus am danom oll pechais-yn maith eich Tâd, ac eie a aeth, mynnaseis i ni ddyfod gydag ef, eithr nid awn i fy hun, ac attalies chwisthan hefyd o ffrind a chydâ hynny tyrtiodd yr boll fechgyn i wylu ac a Lefafant am fyned ar ol eu Tâd. Oh? Ebe Crisiana na buasei'n rhan ni i fyned gydag ef, yna y buafai.

buafu gwell i ni, nag y mae'n awr yn debyg i fod.
Er i mi ddychymyg gynt fel ffôl, fod blinderau'ch

Tad yn tarddu oddiwrth ryw wag
Melancholy. Ympwy oedd yn ei Ben ei, neu fod

4 Prudd-der gwedi e orfod ei; Eithr
2 *Jos. i. 23.* Yn awr nid â o'm meddwl i lai nad
4, 25. oedd efo yn tarddu oddiwrth achos

arall, sef, bod Goleuni gwedi ei oleuo
ei trwy help yr hwn, sef yr wyf'n dyall y dihang-
odd efo rhag maglau Angau. Yna'r wylasant oll
drachefn gan ddolefain, Och, am wel'd y
Dydd!

Y Nôs nesa *Cristiana* a Freuddwydiodd, ac wele
fel pe buafei Ffemrwn llydan gwedi ei agoryd ger ei
bron, yn yr hwn y 'sgrifennwyd swm ei holl ffydd,
a'r amserau ac fel y tyblei hi yn edrych yn Dda
jawn arni: yna hi a lefodd i maes yn ei Chwsc. Ar
ghyda trugarha wrthysfi Bethadur, a'r plant a'i
chwylant hi.

Gwedi hyn, Tybiodd weled o honi ddau ddrwg
jawn ei gwedd yn sefyll wrth ochr ei Gwely, ac yn
edrydd, Beth a wnawn ni i'r Wraig hon i canys
y mae hi'n llefain am Drugaredd ynghwsc ac yn
seisio: o'r Dioddefir iddifyned rhagddi, fel y mae
hi'n dechreu, ni a'i collwn hi fel y collasom ei Gŵr
o'r blaen. Gan hynny mae'n rhaid i ni geisio ei
Dennu oddiwrth y meddyliau am yr hyn a tydd trwy
ryw fodd neu gilydd, ac onid e hi aiff yn Bererin er
a'ello'r holl Fyd.

Yna hi ddeffrodd mewn chwys mawr, ac a Dy-
chryn arni, ond ymhen ythydig hi a gyscodd dra-
chafn, Ac yna hi a dybiodd weled o honi *Gristen* ei
Gŵr mewn lle Gogoneddus ymhlith llawer o An-
sarwoliau, a Thelyn yn ei Law, ac yn chwarae ar
ni ger bron yr hwn oedd yn eistedd ar yr Or-
seddfainge

reddfainge, ac yr oedd Enys oddiamgylch ei Ben ef.
 Gwelodd ef hefyd *fel pe fuafei* yn ymgrymmu a'i
 Wyneb tu ag at y Gwaith pafedig a oedd tan draed
 y Tywysog, gan ddywedyd, *Diolchaf a'm holl galon*
i ti fy Arglwyd, a'm Brenin am ddwyn o honnol fi
i'r lle hwn. Yna y Bloeddiodd Tyrfa o'r sawl a
 safei gerllaw, a chanasant a'u Telynnau, Eithr nid
 allei un Dŷn byw ddirnad yr hyn a ddywedent, ond
Cristion a'i Gyfeillion.

Y Boreu nesaf pan oedd gwedi codi, a Gweddio
 at Dduw, ac ymddiddan dros ennyd a'i phlant, cu-
 rodd rhyw un wrth y drws, yr hwn a'i hattebodd hi
fel hyn, o's ydwyf yn ddfod yn enw Duw tyred i
 mewn, ynteu a ddywedodd, *Amen*, a chyda hynny
 a egorodd y Drws, ac a Gysfarchodd iddi gyda
 Thangnesedd i'r Tŷ hwn, a chwed'yn, ebe fe,
Cristiana a wyddost ti o ba herwydd y daethym i?
 Yna hi a wridiodd, a'n frawychodd, a'i chalon a
 ddechreuodd gynhesu o chwant i wybod o ba le y
 daeth efe, a pha beth oedd ei Neges et a hi. Felly fe
 a ddywedodd wrthi mae *Dirgelwch* oedd ei Enw ef,
 a'i fod ef yn trigo gyda'r sawl sy yn yr uchelder, yr
 ydys yn fariad lle'r wyf'n profwyllo, megis pe
 chwennydyt di ddyfod yno, chwedlloant hefyd fod
 yn edifar gennit dy Feieu gyt yn erbyn dy wr ti wy
 galedi'th Galon yn erbyn ei ffordd ef, a chadw'th
 ta bychain hyn mewn Anwybodaeth. Yma e'n
 Trugarog gwedi'm danfon i fynegni i ti mae Duw
 parod i fadden yw efe, a'i fod e'n ymhoi i
 ddelen Camweddau, mynnu i ti hefyd wybod ei
 fod yn dywawdd i ddyfod i'w wydd, ac i'w Ffordd
 ac y portha efe dydi a Bralder ei Dŷ, ac Etife-
 ddieth *Jacob* dy Dād. Yno mae *Cristion* dy W
 a Llengau eraill oi Gymdeithion, syth yn gwelen
 yr wyneb sydd yn Gweini Bywyd i'r Golygwyr.
 B

A hwy a lawenychant oll pan glywont drwst dy
draed yn myned dros Drothwy dy Dad.

Cristiana, ar hyn a gywilyddiodd yn ddirfawr
ynthi ei hun; a chrymmodd ei phen tua'r llawr;
ac felly'r ymwelwr hwn a chwanegodd, gan
ddywedyd, dyna Llythr i ti a ddygais oddiwrth
Ffrenin dy wr. Hithau a'i cymmerodd ac a'i
Can. 1-3. fel y perarogl gorau: 'Scriffennafid
ef hefyd mewn Llythronau Aur.

A'i ystyr ef oedd, y mynnai'r brenin iddi hi wneuthur
fel y gwnaeth *Cristion* ei Gwr, o blegid mae
bonno oedd y ffordd i ddyfod i'w Ddinas ef, ac i
brefwyllo mewn llawenydd ger ei fron ef yn Dra-
gywydd; erbyn hynny Wraig-ddâ a orchfygwyd yn
gwbl: yno hilesodd ar ei Hymwelwr, gan ddy-
wedyd, Syr, a ddugwch chiwi'r a'm plant gyda
chiwi fel yr addolom ninneu'r Brenin hefyd?

Yna ebe'r Ymwelwr, *Cristiana*! Mae'n rhaid
Ffychwerau syned o flaen y melus: Gorfydd i ti
syned trwy drallodau, fel yr aeth yr hwn o aeth
o'r thlaen i'r Ddinas Netol. Gan hynny mi a'th
gynghora i wneuthur fel *Cristion* dy wr: Dos i'r
Porth bychan acw dros y gwaftadedd, canys y mae
hwnnw'n sefyll ymhen y ffordd y gorfydd i ti syned,
ac mi a ddymunaf i ti rwydd-deb.

Holl ddorffau. Mi a'th Gynghoraf di hefyd i ofod
Duw.

y Llythr hwn yn dy Fonwes, fel y
gellych ti Ddarllain ynddo i ti dy
hun ac i'th Blant nes y gwreiddio yn eich Calon-
nau: canys un o'r Caniadau yw e a raid i chiwi eu
canu tra soch yn Nhŷ eich Pererindod.

Pf. 119. 94. A gorfydd i ti roddi hwn i
mewn yn y porth aitha (yn y Di-
weddi) i ti bywyl i'w Ddinas.

Gwelwn yn fy Mreuddwyd fod yr hên ar Ben-
hoddig.

heddig, wrth adrodd yr ystori hon wrthif, fel pe
huafei yn ymgynhyrfu'n ddirfawr o'i blegid; ac felly
a chwanegodd gan ddywedyd, yna Cristiana a at-
wodd ei mheibion ynghyd, ac a ddechreuodd dorri at-
tynst fel hyn, fy Mhlant, bwm yn ddiweddar fel y gellwch
ddyall mewn blinder mawr yn fy Enaid ynghylch
Marwolaeth eich Tâd; nid o ran fy mod yn ammau
o blegid ei Ddedwyddwch ef, can's y mae'n ddiogel
gennyf ni fod e'n byspus. Bwm hefyd yn drallodedig
jawn yn fy Meddyrau ynghylch fy nghyflwr fy hun a
chwithau, yr hyn wyf'n gredu yn ddilys fydd Rely-
nol wrth natur. Fy ymddugiodd hefyd at elch Tâd yn
ei adfyd fydd Faich trwm ar fy Nghydwylbod. Canys
mi a galedais fyng Halon fy hun a chwithau yn ei er-
byn ef, ac a wrthodes fyned gyd âg ef ar Bererin-
dod.

Y meddylliau am y pethau hyn a'm llawr ddifethent i,
oni bae fy Mreuddiwyd neithiwr, ynghyd ar anna-
gaeth a roddes y Gŵr dieithr ymma i mi y Boreu
bwn. Deuwch fy Mhlant gadwch i ni ymgymeirio i
fyned tua'r porth sy'n arwain i'r Wlad Nefol, fel y
gwelwch eich Tâd, ac y bô'm gyd âg ef a'i Gysfyllion
mewn Tangnefedd yn ol Cysfyllbiau'r Wlad
hanno.

Yna ei phlant a dorrasant allan mewn Wyllo-
lain, o dra llawenydd fod Calon eu Mham yn
tueddi felly: a chydâ hynny yr Ymwelwr hwnnw
a ganodd yn jach iddynt: A hwythau a ddech-
reusant ymdaclu i fyned i'w Taith.

Ond tra'r oeddent fel hyn ynghylch myned,
daeth dwy Wraig o Gymmydagesen i Grissiana,
ac a guralant wrth ei Drws. Y rhai a atebodd hi
fel o'r blaen, o's ydych yn dyfod i mewn yn
Enw Duw, Deuwch i mewn. A synnodd y gura-
gedd wrth hyn, o blegid nid oeddent yn arfer ely-
wed

wed fathjaith, nag ya ei disgwyl o Eneid *Cristiana*. Ond er hynny hwy ddaethant i mewn: Ac Wele, hwy a gawfant y Wraig-dda yn ymba. ratoi i adel ei Thŷ.

Felly hwy a ddechreuasant gan ddywedyd, ein Cymmydoges, Beth ydych chwi'n seddwl wrth hyn ?

Cristiana a attebodd ac a dddwedodd wrth yr henaf o honynt, caw'r hon oedd Mrs. *Osnus*, yr wyf i'n ymbaratoi i siwrneu: (Yr *Osnus* hon oedd Ferch i'r hwn a gyfarfu a *Christion* ar Fryn Annawdara. ac fynnafei iddo ddychwelyd rhag ofn y Llewod.)

Osnus, pa siwrneu attolwg ?

Cristiana, Sef myned ar ol fy Ngwr da a chydâ hynny hi a wylodd.

Osnus. Gobeithio nad felly fy Nghymmydoges anwyl, attolwg na thaffwch eich hunan ymmaith, er mwyn eich Plant anwyl.

Christiana. *Nagt*, fe geiff fy mhylant fyned gyda mi, nid oes un o honynt yn fodlon aros yn ôl.

Osnus. Y mae'n rhyfedd gan fy Nghalon i, pwy, neu pa beth a'tb' ddugodd i'r meddwl hyn.

Christiana. *Oh !* fy Nghymmydoges pe gwypoch ehwi gymmaint ac a wn i, nid wyf i'n amneua na's deuech ehwi gyda mi.

Osnus. Erdolwyn pa wybodaeth newydd a gafais di, ac fydd yn troi ymmaith dy Feddyliau oddi wrth dy Gyfeillion, ac yn dy demptio i fyned ha's gwyr heb i b'le ?

Yna *Cristiana* a'i hattebodd, cofais fy ngyfuddio i'n ffa er pan ymadawodd fy Ngwr oddi wrthys ; ond yn enwedig er pan aeth â dros yr Afon. Ond yr hyn sy'n fy mlino i iwyu yw, fy ymddugiad farrig tu agatto ef yn ei Gyfyngder. Heblaw hynny

yr wyf'n awr fel yr oedd ynteu'r pryd hynny : nid oes dim a wafanaetha i mi ond myned ar Bererin-
dod, Breuddwydiais naithiwr fy mod yn ei weled
ef, ac o na bai fy Enaid gyd âg ef ! Y mae fe'n
preswyllo yngwydd Brenin y Wlad, y mae'n ei-
stedd ac yn bwyta gyd âg ef ar ei Fwrdd ; ac efe
a ddaeth yn gydymmaith i Anfarwolion, a chan-
ddo Dd yn awr wedi ei roddi

iddo, nad yw'r palas goreu ar y 2 Cor. 1, 2,
Ddaear o'i gyftadlu iddo, i'w weled 3, 4.

yn well na Thommen. Y mae

Tywyfog y Llŷs hwnnw gwedi danfon hefyd am
danaf gyd âg Addewid o dderbyniad o's deuaſ atto
ef. Yr oedd ei gennad esymma yr awron, ac
a ddûg i mi llythr, ac sydd yn fy ngwahoddi, i
ddyod. A chydâ hynny hi a dynnodd allan ei
Llythr, ac a'i darllenodd, a pha beth a ddywed-
weh chwi'n awr wrth hyn ?

Ofnus. O pa ynfydrwydd a'th feddiannodd di
a'th Wr i'ch rhedeg eich hunain i'r fath Anhawf-
dra ! Y mae'n ddilys gennyf i chwi glywed, y rhyn
a gyfarfu a'ch Gwr y mron y Cam cyntaf o'i ffordd
fel y gallein Cymmydog Cyndyn dyſtiolaethu etto,
canyſ ete a aeth gyd âg ef. a Meddal hefyd ne'a
iddynt fel Gwŷr câll ofn imyn'd ymhellach. Clyw-
tom hefyd fwy na mwy y modd d cyfarfu ef a'r
Llewod, Apollyon, a chyſgod Angau, a llawer o
bethau eraill : ac nid yw'r peryglon a gyfarfu ef yn
Ffais Gwagedd i'w hangohio gennych di. Canys e's
bu cyn galoted arno ef ac ynteu'n Wr. Beth a
di o Wraig ei wneuthur ? Yſtyria hefyd mae'n
Gnawd a'th Esgryn yw'r podwar plentyn ferchog-
lan ymma, gan hynny pe baet mor *ſyrbay* a'th
dalu dy hun ymmaith, ond etto er mwyn
Bryſyth dy Gorph, cadw Gartref.

Onid *Cristiaua* a ddywedodd wrthi, na Themptia fi fy Nghymmydoges : canys y mae gennyf yn awr werth wedi ei ofod yn fy Llaw i elwa ag *es* a mi a fyddaf ffîol o'r mwyaf, o's byddaf heb Galon i daro mewn gydâ 'r odfa. Ac o ran yr holl Drallodau a dywedwch chwi ac *wyfi'n* debyg eu cwrdd yn y ffîordd, y maent cyn belled o'm Digalonni i, fel y maent yn dangos fy mod ar yr jaw'n. Rhaid i'r Chwerw syned o flean v Melus, a hynny a wneiff y Melus yn Felytâch. Gan hynny gan na ddaethoch i'm Tŷ i yn Enw Duw, *fel y* dywedais, attolwg cwch ymmaith, ac na aflonyddwch fi yn hwy:

Yna *Osnus* a'i Gwawdiodd hi, ac a ddywedodd wrth ei Chyfeilles. Deuwch fy Nghymmydoges *Trugaredd*, ni a'igadewn hi i'w dwylo ei hun gan ei bod hi'n dibrisio ein Cyngor a'n Cyfeillach ni. Ond *Trugaredd* oedd ar sefyll, ac ni's gallei hi mor baroted gydsynio a'i Chymmodoges; o herwydd dau reswm. (1af.) Ei hymysgroedd a gyffrôdd er mwyn *Cristiana* : Ac *fel* hi a ddywedodd ynddi ei hun, o's bydd i'm Cymmydoges ymmadel, mi âf ychydig o ffîordd gydâ hi i'w chynnorthwyo, (2.) Ei Hymmysgaroedd a gyffrôdd o achos ei Hensid ei hun, / o herwydd i'r hyn a ddywedodd *Cristiana* gymmeryd peth gafael ar ei Mheddwl hi.) Gan hynny hi a ddywedodd ynddi ei hun drachefn, mynnaf ychwaneg o siarad a'r *Gristiana* ymma, ac o's profaf Wirionedd a bywyd yn yr hyn a ddywedodd hi, mi âf a'm holl Galon gydâ hi. Gan hynny *Trugaredd* a attebodd ei Chymmydoges *Osnus* *fel* hyn.

Trug. Fy Nghymmydoges, mi a ddaetham yn wir gydâ chwi y Boreu hwn i weled *Gristiana*. A chan ei bod hi *fel y* gwelwch chwi yn cymmeryd ei chennad ddiweddaſ o'i Gwlad yr *wyfi'n* meddwl

Meddwl rhedio ychydig gyda hi y Boreu-Haulog hwn i'w helpu yn ei flodd. Ond nid ynganodd hi o blegid ei hail Refwm, ond a'i cadwodd e iddi ei hun.

Ofnus. Felly, mi a welaf fod gennych chwithau seddwl i fyned i chwareu'r flôl helyd; ond gwach-clwch mewn pryd a byddwch gâll: tra'r ym allan o berigl, yr ym allan; ond pan yr ym ynddo, yr ym yntho. Felly Mrs. *Ofnus* a edychwelodd i'w Thy, a *Christiana* a ymroddodd i fyned i'w Thaith. Ond gwedi dysod *Ofnus* adre i'w Thy, hi a ddanfonodd am rai o'i Chymmydogelau, sef, Mrs. *Llygaid-yflum*, Mrs. *Anyfluriol*, Mrs. *Esgawn-seddwl*, a Mrs. *Diwybodaeth*, Felly gwedi eu dysod hwy i'w Thy, Hi ddechreuodd adrodd ei hystori yng-hylch *Cristiana* a'r Siwrneu oedd hi yn swriadu myned iddi, ac fel hyn y dechreuodd hi ei chweddel.

Ofnus. Fy Nghymmydogelau, Aethum y Bora yma i ymweled â *Christiana*, a phan ddaethum at y drws a ehuro, yn ol yr arfer, hi a'm hattebodd, o's ydych yn dysod yn Enw Duw Deuwch i mewn, felly i mewn yr aethum i, gan debyg fod pob peth o'r gorau: ond pan aethum i mewn mi a'i gwelwn, hi yn ymbaratoi i ymadel o'r Drêf, ynghyd a'i Phlant Yna mi ofynnais iddi, beth oedd hi yn seddwl wrth hyanny? Hitheu a'm hattebodd yn fyrr, ei bod hi yn awr ar feddwl myned ar Bererindod, fel yr aeth ei Gŵr. Hi a adroddodd wrthyf helyd ei Breuddwyd, a'r modd y dantennodd Brenin y Wlad honno Lythr at i'w Gwahodd hi i ddysod yno,

Yna ebe Mrs. *Diwybodaeth*, Beth! A ydych chi yn tebyg yr aiff hi?

A Gŵr, Aiff, Doed a ddelo o honi, a mi a wn
with

Worth hyn, o blegid fy Rhetsyn: mau penna i i'w pherswadio hi i aros Gartref, tes y trallodau yr oedd hi yn debyg o'u cyhwrdd yn ei ffordd, yr hyn oedd un rhetswn gyda hitheu i'w hannog ymlaen yn ei Thaith. Canys hi a ddywedodd wrthiis mewn cynntier o Eciriau, fod y chwervw'n mynd o flaen y melus, a hynny a wnâ'r melus yn telysach.

Mrs. Llygaid ystlum, *Oh Ddallineb ac Ynsydrwydd y Wreigyn hen, ebe hi, a gymmer hi ddim Rhybudd oddiwrth Drallodau ei Gwr? O'm rhan i, 'rwy'n gwelâ pe bae fe ymma drachefn, byddau fodlon i orphwys mewn Croen cyfan, ac na redai fyth i'r fath beryglon am ddim.*

Yna Mrs. *Anysuriola*'i hattebodd hi gan ddywedyd, ymnaith a'r fath ffoliaid Gwallgôfus o'r Drêl: Gwared da o honi, o'm rhan i; pe bae hi yn aros lle y mae hi a chadw'r fath Feddwl ynddi, pwy alle fyw yn emfwyth gerllaw iddi? canys hi a ryddde yn Astyd, neu yn anghymmydogol, neu yntau ag ymffaradau ynghylch y fath bethau na's gall neb câll mo'i hares. Gan hynny o'm rhan i; ni bydd fyth ddwng gennyf ei hymmadawiad; eled a deued ei gwell yn ei lle: ni bu hi fyth yn Fyd da er pan ddaetn y ffoliaid penysgawn ymma i drigo ynddi.

Yna Mrs. *Esgawn feddwl, a chwanegodd fel hyn, Deuwch a rhewch heibio'r fath ymffarad. Yr oeddwn i Ddod yn Nth Madam Trygbyll yn llawen ein gwaliau, a phwy a ddygech chiwi oedd yno, ond myfi, a Mrs. Caru'r-cnawd, a thair neu bedair ychwaneg ynghyd a Mr. Anlladrwydd, a Mrs. Tudr, a t hai eraill. Felly yr oedd gennym Gorddoriasth a Lowxio, a phob petb arall a weddeu i gyflawni ein plejerâu: ac mi allaf ddywedyd, fod fy Arglwydd yn llraig Fenhoddig a ddygiad rhagerol i yno, a Mr. Anllad-*

Anlladrwydd fydd gyfal cyfaill a hiheu.

Erbyn hyn yr oedd *Cristiana* gwedi cychwyn, *Trugaredd* a aeth gyda hi. Ac wrth fyned, a'r Plant gyda hwy, *Cristiana* a ddechreuodd chwedleua, a *Trugaredd* fel hyn, yr wyf'n ei gymmeryd e'n garedigrwydd anisgwiliadwy, i ti osod troed allan o'r Drws i gydrodio a mi ychydig yn fy ffordd.

Yna ebe *Trugaredd* jeuange, (canys nid oedd hi ond jeuange) pe gwypwn y byddei te lleffiol i mi ddyfod gyda chwi, nid awn i tythyn agos i'r Dref ond hynny.

Felly *Christiana* a ddywedodd wrth *Drugaredd*, fel hyn. Bwrw dy Goebren i mewn gyda mi, can't mi awn yn dda beth fydd diwedd ein Pererindod ni. Ni fynneu fy Ngŵr i lai na bod lle y mae ef, er yr holl Aur yn Mwyn-gloddiau'r Spainiaid. Ac ni'th wrthodir er dy ddyfod ar fy ngwahoddiad i. Y mae'r Brenin a ddanfonodd am danafi a'm Plant yn an ac fy'n ymhoffi mewn *Trugaredd*, heblew hynny, o's mynni mi a'th gyflogaf di, a thydi a gei tyred gyda mi fel Morwyn : ond er hynny bydd pob poth yn gyfiredin rhyngof a thi, yn unig tyred gyda mi.

Trug. Ond pa fodd y cafi sicrwydd o'm derbyn- iad ? Pe bae'r gobaith hyn gennif oddiwrth un, ac a wyddai, ni phrisfwn i ddim, ond mi a awn, trwy gael fy helpu gan yr hwn a ddichon. er maithed yw'r ffordd.

Crist. Gad iddo, Tosturi anwyl, manegaf i ti yr hyn a wnei, dere gyda mi hyd y Porth bychan, ac ymosynnaf yno ymbellach drosoch di, ac oni chwre ddi ag annogaeth yno, byddaf fodlon i tiddychwe- lyd i'th Lé, a minneu hesyd a dalaf i ti am dy gymmwynas tu ag atafi a'm Plant yn cydymdaitho

a ni yn ein ffordd.

Trug. Minneu a âf yno deued a dddele, a'r 'Ar-
ghwydd a ganiatao i'm Coelbren i syrthio yno fel y
golodo Brenin y Nêf ei Galon arnaf.

Yna y llawenychodd *Cristiana* 'n sawr, nid yn
unig o herwydd iddi gael Cydymmaith, ond hefyd
o herwydd iddi ennill y Forwynig hon Druan ;
gwmpo mewn carlad a'i Jechydwriaeth ei hun.
Ac felly hwy a gychwynafant ynghyd, a *Thrugaredd*
ddechreuodd wylu paham y mae fy chwaer yn wylu
obe *Cristiana*?

Trug. Oh ! Ebe hi, pwy ni alara ac a jaw'n yf-
furio ymha gyflwr y mae fy Mherthynaf ei Truain
ynddo, ac fydd yn aros et to yn ein Trêf bechadurus
ni : a'r hyn fydd yn gwneuthur fy Ngofyd i yn
dymmach, yw, o achos nad oes ganddynt un
Athro, na neb i fynegu iddynt yr hyn fydd i ddy-
dd.

Cris. Ymysgaroedd a weddei i Bererinion, ac
yr wyt ti yn gwneuthur dros dy Gyfeillion, fel y
gwnaeth fy Ngŵr dros ofsinneu pan i'm gadaw-
odd ; efe a ymosydiodd o herwydd nad oeddwn i
yngwrandd arno, nag yn ystyried, ond ei Argl-
wydd et a minnau a gâsglodd ei ddagrau ef ac a'i
gotododd yn ei Gastell, ac yn awr yr wyf, a
thithau a'm Plant anwyl hyn yn medi'r ffrwyth a'r
Budd o honynt. Yr wyf i'n Gobeithio. *Trugaredd*
anwyl, na choller mo'th ddagrau dithen canys Gwi-
rionedd a ddywedodd. am y sawl fy

Psal. 136.

5. 6.

'n hau mewn dagrau, y medant mewn
llawenydd, a chanu, a'r hwn sy'n
myned ac yn wylu, gan ddwyn hâd
gwerthfawr, a ddaw mewn gortolodd tan gludo ei
figybai.

Yna

Yno Trugaredd a ganodd fel hyn.

Boed i'r Arglwydd Dduw fy arwain,
Yn ei ffyrdd a'i 'wllys cywrain,
I mewn i'w Borth a'i Galon Sanctedd,
Ac i'w Fryn Nefol a'i drugaredd.

Ac na ddioddefed y Goruchaf,
I'm wyro byth o'i ffyrdd Sancteiddaf,
Rhag i'm ffino'r Ysryd Sanctedd,
Both benna ddelo i mi'n y diwedd.
A chafgled Duw y neb ty etto,
O'm ffrynds yn ol ac heb ymado,
A'u Pechodau, Oh gwna hwy'n fedlon
Iddyfod, attad a'i holl Galon.

Felly ty hen ffrynd a aeth rhagddo gan ddyweedyd,
ond pan ddaeth Cristiana i fynu at y Gors-annobaith
hi a ddechreuodd lwsfraw ; canys ebe hi, dymma
lle y bu ty Ngŵr anwyl i debyg o gael ei dagu
gan y Llaid, hi a wybu hefyd er bod Gorchym-
myth y Brenin i wneuthur y fan hon yn Dda i'r
Pererinion ; eithr ei tod e'n hytrach yn waeth na
chynt. Felly mi ofynnnes a oedd hynny'n wir ?
Ydyw ebe se yn ddigon gwir, o nerwydd fod llawer
ty'n cymmeryd arnynt fod yn wellwyr y Brenin,
ac yn rhith wellau prif-ffyrdd y Brenin, yn dwyn
Tom a Llaid yn lle Cerrig, a thrwy hynny'n
gwaethu ac nid yn gwella'r ffordd. Felly Cris-
tiana a'i mheibion a safasant yn syn. Eithr ebe
trugaredd deuwich ac auturiwn, gan fod yn wger-
log. Felly hwy a edrychasant yn fanol at eu traed,
ac a aethant drosodd dan ymfiglo. Ond er
hynny Cristiana tu debyg i syrthio iddi ychwa-
nég nag unwaith na dwy. A chynted ac y daethant
drosodd, tybient glywed o honunt Eiriau yn dyw-
edyd fel hyn, *Dedwydd yw yr bon a gredodd, canys
cyslaner iddi yr byn a ddywedpwyd gan yr Arglwydd*

wydd. Lue. 1. 45.

Felly hwy a gychwynasant drachefn; ac ebe *Thrugaredd* wrth *Cristiana* pe bae gennyfi gyftal fail i obcitho am dderbiniad yn y Porth bychân, ac sydd gennych chwi, yr wyf yn tebyg na chae un Gors annobaith fy nicalonni i.

Yna ebe'r Moll, chwi a wyddoed eich Clefyd chw a minnew a wn fy eiddo innau, a'm cyteilles anwyl, ni gawn eingwaliau o drallodau cyn y delom i ddiwedd ein Siwrneu. Canys nid oes disgwyl amgen, i Bobl sy'n amcanu mwynhau y fath Ogoniant rhagorol ac ydym ni, ac y mae'r gynfigen yn erbyn yr hapysrwydd ac sydd i ni, Na chwreddom a'r fath Ofnau, a Bwbachod, a'r fath drallodau a Chyftuddiau, ac sydd bosibl i'n Caeion osod arnom.

Ac yn awr Mr. *Synwroideb* a'm gadawodd i orphen fy Mreuddwyd wrthyf fy hun. Gan hynni mia debygafwn fy mod yn gweled *Cristiana*, a *Thrugaredd*, a'r Bechgyn yn myned ôl i fynu at y Porth: A phan ddaethant atto, hwy a ymrelymmasant a'u gilydd, ynghylch pa fodd y trefnent eu Galwad wrth y porth, a pha beth a ddywedent wrth yr hwn a agoreu iddynt, Cyttunwyd gan mae *Cristiana* oedd yr henaf, iddi hi guro am dderbiniad, ac iddi hi Lefaru wrth yr hwn a agoreu iddunt, dros y lleill igyd. Felly *Cristiana* a ddechreuodd guro fel y gwnaethu ei Gŵr, hi a gurodd unwaith ac eilwaith, eithr yn lle neb yn ateb, hwy a dybiasant ôl glywed o honunt megis pe buasei Gi yn dyfod tan gyfarth *Y Clwy'r Di-* tu ag attynt, a Chi mawr hesyd, a *ofol a Gelyn* gwnaeth hyn i'r Gwragedd a'r plant *Gwedd.* frawychu, ac ni feiddiasant trosennyd, guro yn chwaneg, rhag ofn i'r Gwaed-gi

Gwael gi redeg arnynt. Erbyn hyn yr oeddeng yn drallodedig dros ben yn eu Mheddyliau, ac ni wyddent bethi'w wneuthur, ni feiddient guro rhag ofn y Ci: myned yn ol ni feiddient rhag ofn i'r Porthor eu cansod, ac anedloni wrthynt, ond o'r diwedd bwriadasant "guro" drachefn, a churo a wnaethant yn swy dwys nag ar y cynta. Yna ebe ceidwad y Porth, pwy fydd yna? a thawodd y Ci, ac efe a agorodd iddunt. A Christiana a blygodd ei phen ac a ddywedodd, na ddigied ein Harglwydd wrth ei forwynion oherwydd i ni guro wrth ei borth Tywysogaidd ef. Yna ebe'r Ceidwad, O ba, le y daethoch chwi, a pha beth a synawch chwi ymma.

A Christiana a'i hattebodd, ni ddaetham o'r lle y daeth Cristion, ac ar yr unrbyw neges ac yntau; o'r rhynga bodd i chwi, ein derbyn yn Refusol i'r porth sy yn arwain i'r Ddinas Nefol. Attebodd fy Harglwydd yn y lle nefaf mae myfi yw Cristiana guraig Cristion y Pererin.

Ar hynny rhyfeddodd y Porthor, gan ddywedyd, Beth a ddaeth hi'n awr yn Bererin, ac oedd gyt yn ffeiddio'r bywyd hwnnw? Yna hi a grymmodd, ac a ddywedodd, ydwyf; ac felly y mae fy Mhlant ymma hefyd.

Yna efe a'i cymmerth hi erbyn ei Llaw, ac a'i harweiniodd hi i mewn, dywedodd hefyd, gadewch i Blant bychain ddyfod attaf fi, a chyda bunnysse a gauodd y Porth. Gwedi hynny efe a etnodd ar udganwr a oedd uwchlaw y porth, i roesawi Cristiana, gidd bloeddio a llais Udgon a Lawenydd. Yntau a ddaeth, a chan seinio efe a lonwodd yr Awyr ac adfain ei Gerddoriaeth.

A Thugaredd oedd trwy gydol yr amser yn fofyll oddi allan, yn crynu ac yn llefain rhag ofn o Gwrthod

Gwrthod. Ond gweddi i Gristiana gael ei darbyn
ynghyd a'i Pblant, Hi a ddechreuodd Eirioli dros
Drugaredd. Gan ddywedyd, **Pwy Arglwydd,** y mae
cyfeillus i mi yn sefyll etto oddi allan a chweddi dysod
ymma ar yr un achos a minneu: Un ac fydd mewn cy-
fyngder meddwl o herwydd iddi ddyfod fel y mae hi
yn edfyg, heb alwad, llŷr oeddwn i gweddi'm
Gwahodd i ddyfod trwy Orchymmyng y Brenin.

Erbyn hyn yr oedd **Tru.** yn dra annioddsgar, a
abod mwyd ehydd ag awr yn ei Golwg hi, Gan hynny
hi a ragflaenodd Gristiana rhag Eirioli ymbellach
drosti, trwy gars ei hun wrth y Porth. A churodd
cyfwrch nes cyffrodd Cristiana, Yna ebe Ceidwad y
Porth, Pwy fydd yna? Oh ebe Cristiana fy Nghy-
feillus fydd yna.

Felly efe a agorodd y Porth, ac a edrychodd allan;
a'r Drugaredd a syrthiodd mewn Llewig, canys
Llesgaodd ei Hysbryd rhag ofn nad egorid y Porth
iddi hi.

Yna efe a'i cymmerodd hi erbyn ei "Llaw. ac a
ddwywedodd wythi, Y Llanges cyfod.

Oh Syr. ebe hi yn wyfi'n dra lle, prin y mae
hywyd ynos, Yntan i'w harteibodd, ddywedyd o ryw
un gyt. Pan Llesgaodd fy Enaid

Jona. 2. 7: ynos, cofnis yr Arglwydd. a'm Gwedd
a ddaeth at ei Deml Sanctaidd. Nag
pna ond fât ar dy Draed, a manega i mi o ba
herwydd y daethost.

Trug. Mi a ddaethum am yr hyn na's gwah-
ddwyd si erioed, megis fy ffrynd Cristiana. ei gal-
wad hi oedd oddiwrth y Brenin, a minau oddiwrth
bithen; gan hynny'r wyfi'n rhwygu.

Ceidwad. A geisiodd hi gennych di adyfoed yda hi
ymma?

Trug. Do. ac fel y gwel fy Arglwydd mi a dda-
ethum.

rhym. Ac od os dim Grâs a maddenant yngweddill,
attolygaf i mi ay Lauferwyn waeli gael bod yn
gystannog o honaw.

Gwedi hynny efe a'i cymmerodd hi erbyn ei Llaw,
ac a'i harweiniodd yn swynasdd i mewn, ac a ddyw-
wedodd wrthi. Yr wyf yngweddio
dros bawb ac fydd yn credu ynosh, *Joan. 17. 20.*
trwy ba toddion bynnag y celont
attaf fi; I na fe o ddywedodd wrth y rhai oedd yn
sefyll gerllaw, cyrchwch ryw beth i'r Enaith i'w araglo
i attal ei Llewigfennad, hwytau, a gyrchasant Swp o
Fyrrb iddi, ac ymhengychyng hi a aafwyiodd.

Ac yn awr Cristiana a'i Mheibion a Thrugaredd
a dderbyniwyd gan yr Arglwydd ymhengychyng, a
a dywedyd yn dëg wrthynt.

Yna hwy a chwaneगतant lesaru wrtho, y
mae'n ddrwg gennym o achos ein Pechodau, ac
yn attolwg i'n Harglwydd eu mhaddeu i ni, a'n
haddysgu ymhellach pa beth fy raid i ni ei wneu-
thur.

Ebo yntau, yr wyf'n cenhadu Pardwn trwy
Air a Gweithred; trwy air yn yr addewid o
faddeuant; trwy weithredoedd
yn y ffordd y gwnaethpwyd ef. *Can. 1. 2.*
Cymmerwch y cyntaf o'm genau *Joan. 20. 20.*
gyda Chysan, a'r llall megis y
Dadguddier ef.

Yn awr mi welwn yn fy Mreu-
ddwyd ei fod é'n lesaru bagad o *† Gwled Crist*
Eiriau llesol wrthynt, y rhai a'i *Croesboethedig*
llawenghodd hwynt yn ddifawr. *o bell trwy*
Dëg hwynt i tynu helyd uwch ben *ffydd.*
y Porth, ac † a ddangosodd iddunt
trwy ba Weithred yr achybid hwynt, ac a ddywedodd
wrthynt helyd y caent weled yr olwg tan o dra-
chod.

chefn yn eu ffordd i'w cyflur:

Felly fe a'i gadawodd hwynt i wared mewn baf-dy. Ac ymddiddanasant a'u gilydd ymo, ac fel hyn y dechreuodd *Cristiana*, *Gh Arglwydd! Pa mor llawen wyfi ein bod ni gwedi'n derbyn i mewn ymma? Trugaredd, felly y gellwch chwi, ond yn enwedig y mae gennyf fi achos i lammu o Lawenydd.*

Cristiana, Mi a dibiais unwaith pan oeddwn yn sefyll wrth y Porth o herwydd i mi guro ac heb neb yn ateb fod ein holl boen ni gwedi ei golli; yn enwedig pan oedd y Cî diffaith hynny'n Cysarth arnom.

Trug. Ond fy ofn mwyaf i oedd, pan welais chwi gwedi 'ch derbyn i'w nawdd of, a minneu gwedi 'm gadael yn ol. Yn atwr meddwn i y Cyflawnwyd yr hyn a 'Scrifennwyd. *Lwy a fydd yn malu mewn Melyn, y naill a gymmerir, a'r llall a adewir*. Mat. 24. 51. Cefais waith ymattal rhag Llesain allan Colledigaeth, Colledigaeth. Ac yr oedd arnaf ofn guro ychwaneg, nes edrychais ar yr hyn oedd 'Scrifennedig uwch ben y Porth, ac yna cymmerais zanogaeth, a thybiais fod yn rhaid i mi naill a churo drachefn, neu farw, Felly mi a gurais, ond ni's gwn i pa fodd, o blegid yr oedd fy Ysbryd y pryd hynny yn ymdrechu rhwng Bywyd a Marwolaeth.

Cristiana. Onis gwyddoch chwi pa fodd y curasoch? *Mi'ch attebos, fof eich hergidion mor ddwys, ac y parodd eu haddfain i mi gyffro tybtais na chlywais i erioed o'r fath yn fy mywyd, mi a dybiais y deuoch chwi i mewn trwy Drais, ac y cymmeroch chwi'r Deyrnas trwy Orthrech*. Mat. 11. 12.

Trug. Och Pwy na's gwnae felly, afae yn fy Nghyfiwr i? Chwi a wellsoch y Drws gwed ei gau

gau yn fy erbyn, a bod Cítra chreulon oddiam-
gylch yno. Pwy meddaf a fai mor wan galon a myfi,
na churent a'u holl egni : ond attolwg, beth a
ddywedodd fy Arglwydd am fy nhrwsgwylrwydd i,
onid oedd efe'n ddig ?

Crist. Panglybu efe'ch fwn Afaethus chwi,
efe a ehwarddodd yn ddiniwaid rhyfedd, fel yr wyf'n
credu'n ddilys ei fod ef yn dra bodlon i'r hyn a
wnaethost, canys ni ddangosodd efe un argoel i'r
gwrthwyneb. Ond yr wyf'n rhyfeddu yn syng
Halon pa ham y mae efe'n cadw'r fath Gí: Pe
gwybuaafwn i hynny o'r blaen, yr wyf'n otni na
buasei gennyfi ddigon o Galendid i sentro mal y
gwnaethym. Ond y mae'n llawen gan syng Halon
i ein bod ni'n awr i mewn.

Trug. O's gwelwch chwi fod yn dda, mi o ofynnaf
iddo pan ddelo ymma nelfa, pa ham y mae fe'n
cadw'r fath Gí yn ei Rodfa, Gobeithio na bydd
e'n anfodlon i mi : gwnewch felly ebe'r Bechgyn
a pherswadiwch ef, i'w grogi ef, o blegid y mae
arnom osn y cnyf ef ni wrthsyned ymmaith.

Ac o'r diwedd feddaeth i wared attynt eilwaith,
a *Thrugaredd* a syrthiodd i lawr ar ei hwyneb, gor
ei fron ef ac a addolodd, ac a ddywedodd, bydded
cymmeradwy gan fy Arglwydd Aberth o fawl, yr
hwn a offrymmaf iddo gyda Lloi fy Nngwefysau.
Jer. 12. 12;

Yntef a ddywedodd wrthi Tangnesodd i ti, taf
ar dy Draed.

Eithr hi a barhaodd ar ei hwyneb ac a ddywe-
dodd, Cyfiawn ydwyf ti O Arglwydd pan ddad-
leuwyt, etto ymrysonaf a thi am dy farnedigaeith-
au : pa ham yr wyt ti'n cadw'r fath Gí creulon
ar dy dalwrn, yr olwg arno a ddichon berri'r fath
Wragedd a Phlant ac f'm ni, i ffoi oddiwrth y

porth rhag ofn?

Yntefa'i hattebodd, gan ddywedyd mae eiddo arall yw'r Ci yna, eedwir ef yn ddiogel ar Dir Gŵr arall, yn unig fy Mhererinion a glywan ei Gyfarthiad ef, y mae fe'n perthyn i'r Castell a welwch chwilaecw draw, ond te ddichon ddyfod i tynnu at furiau'r lle hwn. Fe frawychodd lawer Pererin onest o waeth i well trwy lawr swm ei ruad ef. Yn wir nid yw ei berchen ef yn ei gadw o ddim ewyllys da attafi, na'm heiddo, ond ar amcan i gadw'r Pererinion rhag dyfod attaf hi, ac fel yr ostant guro wrth y porth hwn am dderbyniad. Torrodd allan helyd weithiau a ddrugodd raiac oeddwn i yn garu; ond yr wyf'n cymmeryd pob peth yn bresennol yn amyneddgar. Yr wyf helyd yn rhoddi help wrth raid i'm heiddo, fel na rodder hwynt tan ei allu ef, i wneuthur iddynt yr hyn y cynhryfei ei natur Giaidd e se iddo. Ond Beth! Fy mbridwerth, Gobeithio pe fuafit yn gwybod cymmaint ymlaen llaw na buafei arnat o'n Ci, y mae'r tlodion ac sy'n mynd o'Ddrws i Ddrws yn hytrach nag y collont eu Helusen yn rhedeg i'r perigl chwyrnu, a chyfarthiad, a ohoad Ci helyd.

Ac a gaiff Ci ar Dalwrn un arall, a Chyfarthiad y eyfryw Gi ydd wyf'n droi er lles i'r pererinion, gadw neb rhag dyfod attaf? Gwaredaf hwynt rhag y Llewod a'm hanwilyd o feddiant y Ci. *Psal. 22. 20. 21.*

Yna ebe *Trug*. yr ydwyf'n cyfessu fy anwybodaeth, Hesareis yr hyn ni ddyalleis, yr wyf yn eydnabod dy fod yn gwneuthur pob peth yn dda.

Yna y dechreuodd *Cristiana* chwedleu am ei Siwrneu, ac ymosyn ynghylch y ffordd. Felly efe a'i porthodd hwynt, a oia olchodd eu traed, ac

a'i gosododd hwent yn ei Lwybrau ei hun, fel
y gwnaethei a'i Gwr hi o'r blaen. Felly mi a
welwn yn fy Mreuddwyd eu myned ymlaen yn eu
ffordd a chawsant y tywydd yn dra dymunol. A
Christiana a ganodd fel hyn.

Bendigaid yr wy'n addeu,
fo'r Dydd, a'r Gŵr a'i betheu,
A'm troes i yn Bererin gwael,
ein Daw fy hael o Ddonieu.

Mi fuo'n dra hir heb ddechreu,
ymadel a'm Pechodeu,
Gwell yw hwyr na hwyrach clyw,
i ddwad at Ddau a'i Lwybreu.

Ein dagrau a'n hofnau aethlyd,
a droed i fydd Lawenfryd,
Fe ddengys hyn beth fydd yn ol,
i'r Duwiol ddeddfol fywyd.

Yr oedd o'r tu arall i'r Mŵr ac oedd yn caud i
mewn y ffordd yr oedd *Cristiana* a'i Chwmpaini yn
myned, Ardd, ac yr oedd yr Ardd
Gardd y honko'n perthyn i'r hwn a biodd y
Diafol. Cl oedd yn cyfarth, am yr hwn y
crybwyllais o'r blaen. Ac yr oedd
rhai o Gangbennau'r Ceed ffrwythydd oedd yn
tyfu yn yr Ardd yn lledu tros y Mŵr, a chan eu
bod yn dyner, y rhai a'i cawsant, a'u casglant ac
a'u bwytafant i'w niwaid eu hun. Felly Bechgyn
Cristiana fel y mae bechgyn yn doedol i wneuthur
gan eu bod yn fodlon i'r Coed a'u ffrwythydd, a dde-
chreusant eu Cippo, a'u bwyta. Ond eu Mham a'u
ceryddodd hwynt am hynny; eithr y Bechgyn ni
pheidiant. Ah fy Meibion ebe hi, y rydych chi
yn trofeddu, canys nid ein heiddo ni yw'r ffrwyth
yua, ond ni wyddet hi mae tan eiddo'r Gelyn
oedent

oeddent ; mi warantaf i chwi pe gwybatei hi hynny, hi fuasei 'n barod i farw rhag ofn. Ond hynny a ddartu, a hwy a aethant i'w ffordd.

Ond erbyn eu mhyned ynghylch dau ergid Bwa a'r tan y daethant i'r ffordd, canfyddent ddau hagar jawn yn dyfod yn bryffur i wared i'w cwrdd hwynt, ac ar hynny *Cristiana*, a *Thrugaredd* a'u gorchguddiasant eu hunain a'u Lleng-gudd, ac felly'r aethant ymlaen ; a'r Plant hefyd a aethant o'r blaen, ac o'r diwedd hwy a ymgyfarfuant. Ac felly hwy a ddaethant yn gymmwys at y Gwragedd, fel pe buasent ar feder eu colleidio ; eithr ebe *Cristiana*, iefwch yn ol, neu ewch ymmaith yn heddychol fel y dylech. Eithr y ddau hyn tel byddaried ni wnaethant gyfri o'i Geiriau hi, ond a ddechreuasant ofod dwylaw arnynt hwy ; ac ar hynny *Cristiana* a ddigiodd yn greulon, gan wingad a'i thraed, yn eu herbyn, a *Thrugaredd* hefyd a wnaeth a allod hi i'w gyrru hwy ymmaith. Ebe *Cristiana* drachefu wrthynt, ewch i ymmaith, can's nid oes gennym ni ddim Arian i'w colli, gan mae pererinion ydym ni fel y gwelwch chwi, ar fath hefyd ac lydd yn byw ar gariad ein Cyfeillion.

Y rhai Hagar. Yna ebe un o'r ddau wr, nid ym ni yn ymosod arnoch er mwyn Arian, ond ni a ddaethom i fanegu i chwi, y cymmerwn ni chwi'n Wragedd i ni dros fyth, o's gwnewch chwi ond caniatâu ein arch fychan a geisfom gonnynch.

A *Christiana* ddychymygodd beth a allent feddwl, ac a'u battebodd fel hyn, Ni wnawn ni na gwrando, nag ystyried, na chaniatâ'r hyn a ofynnoch, Canys y mae brâs arnom, ac ni's gallwn ni aros, y mae'n bachos yn achos bywyd a marwolaeth. Felly hi a'i Chyfeilles a amcanodd fyned heibio iddynt eilchwaith. Eithr hwy a'u hattaliasant yn eu ffordd. Eithr ebe hwyntau

hwyntau nid y'm ni yn bwriadu dim yn erbyn eich by-
wyd, peth a arall a fyn nem ni.

Fe ebe Cristiana, chwi a'm mynnach ni Gyrph
ac Eneidiau, canys mi a wn mae i hynny y daethoch;
eithr ni a fyddwn feirw yn hytrach yn y fan hon,
nag y goddefom ein dwyn i'r eysfryw saglau a fo pe-
ryglus i'n dedwyddwch ar ol hyn. A chydâ hynny a
grochwaeddasant eill dwy, ac a Lefasant Llofruddi-
aeth, Llofruddiaeth. A thrwy hynny hwy a'u gosod-
asant eu hunain tan y Cyfreithiau a baratowyd er
diogelwch i Wragedd. Deut. 22. 26, 27. Ond y
Gwyr hyn a nesodd yn ddibaid attynt, mewn am-
can eu gorchfygu: hwyntau a waeddasant dra-
chefn.

Ond nid oeddent (fel y dywedais i) yn noppell
oddiwrth y porth, a chan hynny clabuwyd hwy
oddiyno: a daerh rhai allan o'r Ty, gwedi adna-
bod Hais Cristiana, gan fryfio i'w chynnorthwyon.

Ond erbyn eu dysfod o fewn Golwg iddynt, yr oedd
y Gwragedd mewn ymrfael mawr, a'r plant yn
sefyll gerllaw ac yn llefain. Ac yna'r hwn a ddaethai
i'w Cynnorthwyo, a waeddodd ar yr Wtreswyr,
gan ddywedyd, Beth yw hyn ydych chwi'n
wneuthur? a berwch chwi i Bobl fy Arglwydd
droseddu? Cynnigodd hefyd eu dala, eithr hwy a
ddihangasant dros y wal i Ardd yr hwn a brodd
y Ci mawr, ac felly daeth y Ci yn Amddeffynwr
iddynt. Ac yna'r Cynnorthwywr hwn a ddaeth i
fynu at y Gwragedd, ac a ofynnodd iddynt pa fodd
yr o'ent. Hwytthau a'i hattebasant yr ym yn
jawn dda, ond yn unig cawtom yehydig o fraw, yr
ym yn ddiolchgar i'th Dywysog, ac i thihei he-
fyd am ddyfod i'n helpu, 'pe amgen se a'n Gorch-
fygafid.

Cyn. Gwedi ychydig yn chwanego ymddiddan

y Cynnorthwywr a Lefarodd fel hyn : mi a ryfeddais yn fawr pan gawsoch y fath Resoaw yn y Dorth fry. a chwithheu'n gwybod nad oeddech ond Gwragedd gweinion na buatech yn Deisyf cael Cynnorthwywr gan yr Arglwydd: yna chwi a allasech ddiangc rhag y trallodau a'r periglon ymma; canys fe a roesei'n ddilys un i chwi.

Oh, ehe *Cristiana*, yr oeddem ni mor gyflawn o fendithion presennol fel yr anghofiaswn y druggau a ddcuei yn ôl Llaw; heblaw hynny, pwy (a feddyliafei fod y fath Ddiffaithwyr yn Llechu mor agos i Lys y Brenin? yn wir fe fuasei dda i ni pe buafem yn ceisio un gan ein Harglwydd; ond gan y gwyddai eise y buasei'n llefol i ni, y mae'n rhyfedd gennyf na's danfonodd, e un gyda ni.

Cyn. Nid yw angenrheidiol ceniatau pethau 'n wastad heb eu ceisio, rhag trwy hynny eu dyfod yn ddigysri; ond pan deimter y diffyg o ryw beth, yna y mawryger es yn ei gyfwerth yngolwg yr anghenog; ac yn ganlynol, felly'r arferir es yn ol Llaw. Pe buasei fy Arglwydd yn caniatáu Cynnorthwywr i chwi, ni buasech yn ymosidïo o achos eich gwall-gydra yn ceisio un, fel y mae'n awr gennych i wneuthur: felly y mae pob peth yn cydweithio er daioni, ac yn tueddu i'ch gwneuthur yn swy gwa-gelog.

Cris. A awn ni yn ol at fy Arglwydd, a chyfadde 'n ffolineb, a cheisio un?

Cyn. Y gyffes o'ch ynfydrwydd mi a'i dugaf iddo, mynd yn ol nid rhaid i chwi: Canys ni chewch weled dim diffyg yn un lle ac y deloch, o blegid y mae yn holl Deiau Lletty fy Arglwydd yrhai a baratodd eise i roesawi y pererinion, ddigonedd i'w harfogi gyterbyn a phob ymosodiad, ond fel y dywedais i, myn ef iddynt ymotyn ac ef am wneuthur hyn

hyn iddynt : tlawd yw'r perh na thâl ei geisio.
Gwedi iddi ddywedyd hyn, ete a ddychwelodd i'w
lê, a'r pererinion a aethant i'w ffordd.

Yna ebe *Trugaredd*, pa gyffro yw hyn? mi a
dybiais ein bod gwedi pafio pob perigl, ac na chw-
ddem â Gofud ymhellach.

Cris. Dy Ddiniweidrwydd di fy chwaer a ddich-
on dy escusodi, ond y mae fy mai i yn fwy, yn
gymmaint ac i mi weled y perigl hwn, cyn fy
myned allan o'r drws, ac ni pharatoes gyferbyn ac
es pan y gallatwn, o ba herwydd yr wyf'n dra
beus.

Ebe *Trugaredd*, pa fodd y gwyddech chwi hyn cyn
eich dysod oddi cartref? Atolwg egorwch i mi'r dy-
chymmyg hwn.

Cris. Mi a ddywedaf i chwi. Cyn i'm ojed troed
allan o'r Drws, ar noswaith pan oeddwn yn fy
Ngwely, mi a Frenddwydiais ynghylch hyn: Tybiais fy
mod yn gweled dau Ddyn gyffelyb i'r rhai'n o neb yn
y Byd, yn sefyll wrth Draed syngweiy, yn cynllwyn
pa fodd y rhagflaenent fy jechydwrïaeth. Maddens
hwy (pan oeddwn i yn fy Ngofud oedd hi) pa hetb a
wnawn ni ar Wraig hon? canys y mae hi yn llefain
am drugaredd ynghwsg ac yn neffro; o's diuddosir
iddi fyned ymlaen, fel y mae hi yn aechren, ni a'i co-
llawn hi fel y collajom ei Gŵr. Hyn fely gwyddoch
chwi a allasei beri i mi ymogelyd, a pharatoi pan
oedd paratoad i'w gael.

Trug Megis y mae'r Ysgeulysdra bwn yn gweini
i ni achos i weled ein Hamherffeidrwydd ein hun
nain; felly ein Harglwydd a gymmerodd achlyssur trwy
hyn i amlygu Golud ei Râs: canys esfe a'n canlynodd
ni fel y gwelwch chwi a charedigrwydd diosymniol,
ac o'i wir ewyllys da, a'n gwaredodd ni o ddwyglaw y
sawd oedd drech na ni.

Felly gwedi iddynt ddisfyrnu ychydig o amser yn
 chwilog, hwy a nefasant at Dy ac oedd yn sefyll ar
 eu ffordd, yr hon a adailadafid er cymmorth i'r pe-
 rerinion, fel y gellwch weled yn y rhan gyntaf o
 Daith y Pererinion. Ond pan ddaethent at *Ddrws*
 y Ty (*sef* Ty'r Deonglwr) hwy a glywent ym-
 llarad mawr yn y Ty, a chan Glustfeinio hwy a
 dybient eu bod yn clywed ion am *Cristiana* wrth
 ei henw. Canys rhaid i chi wybod fod y fwn am
 ei mhynediad hi a'i phlant ar Bererindod gwed
 myned o'i blaen hi. Ac yr oedd hyn yn fwy hy-
 fryd ganddynt o achos iddynt glywed mae *Gwraig*
Cristian ydoedd hi ; *sef* y Wraig honno ac oedd
 gynt mor wrthwyneb i glywed am fyned ar Berer-
 indod. Ac felly hwy a safasant yn llonydd gan
 wrando ar y Bobl-dda yn canmol yr hon na's gwy-
 ddent ei bod yn sefyll wrth y Drws. O'r diwedd
Cristiana a gurodd wrth y Porth fel y gwnaethi
Cristian o'i blaen. A chwedi iddi guro daeth Llang-
 ces ieuangc a elwir *Diniwaid* i'r Drws, a chwedi
 iddi agor y Drws hi a gantfyddi ddwy Wraig
 yno.

Llangces, Yna ebe hi, a phwy'r ewyllyfiwch
 chi chwedleua yn y lle hwn ?

Crist. A'i hattebodd, yr y'm yn dyall mae lle
 Breiniol yw hwn i Bererinion, ac yr y'm ninnau'n
 gyfryw rai o herwydd hy'nny ni a ddeisyfwn gael
 bod yn gyfrannog o'r hyn y daethom ymma am
 dano ; canys y mae'r dydd gwedi mynd ymhell,
 ac y mae'n anodd gennym fyned ym mhellaeth
 heno.

Llangces, Er delwyn beth yw'ch Ew chwi fel
 y gallwyf ei ddywedyd wrth fy Arglwydd oddi-
 fewn.

Crist. Fy Ew i yw *Cristiana*, *Gwraig* i'r Per-
 erin.

erlin hynny a aethei ys rhai blynyddoedd y flodd hon a thymma ei bedwar mab ef. Y Forwynig hon yw fy Nghyseilles, ac yn myned ar Bererindod hefyd.

Llanges. Yna y rhedodd Diniwed i mewn, canys felly y gelwyd hi ac a'i hysbysodd i'r rhai boedd oddi fewn, fod *Cristiana* a'i Phlant a'i Chyseilles yn disgwyl oll am dderbyniad. Yna y llammasant o Lawenydd, ac aethant i'w fanegu i'w Meistr. Yntef a ddaeth i'r Drws, a chan edrych arni, efe a ddywedodd a'i tydi yw *Cristiana* yr hon a adawodd *Cristion* y Gŵr da hwnnw o'i ol par aeth yn Bererin?

Crist. Myfi yw'r Wraig honno a fu mor Galon galed a diystyrru trallodau fy Ngŵr, ac a'i gadaweis ef i fyned yn unig yn ei Siwrneu, a dymma ei Bedwar Mab ef; ond yn awr minneu a ddeuthum hefyd, canys profais nad oes flodd uniawn onid hon.

Deonglwr. Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedodd y Tâd wrth ei Fâb, Dos gweithia heddyw yn fy Ngwinllan, yntet a ddywedodd wrth ei Dâd nid âf, a chweddi hynny a Edifarhodd ac a aeth. *Mat.* 21. 29.

Ebe *Crist.* *Amen*, boed felly y bo, Duw a wirio'r ymadrodd hwnnw ynofi, ac a ganiatao i'm cael i ynddo ef yn y diwedd mewn Tanghesedd yn ddi-feius ac yn ddistrycheulyd.

Deong. Ond pa ham yr wyf yn sefyll fel hyn wrth y Drws, tyred i mewn ti *Fereh Abraham*, yr oeddem ni'n farad gynnei am danat ti, canys daeth e'r chweddel i ni o'r flaen y modd y daethust yn Bererin. Deuwch i mewn Blant a thistheu Forwynig; felly le a'u calwodd hwynt oll i mewn i'r

A chwedi eu dyfod i mewn, parwyd iddynt eittedd i lawr a gorphwys, yna y daeth y neb oedd yn gweini i'r pererinion yn y Tŷ, i'r Ystafell i'w gweled hwynt. Ac un a wenodd, a'r llall a wenodd, a phawb a wenodd o Lawenydd fod *Cristiana* gwedi dyfod yn Bererin. (Yr hên Saintiau 'n Llawenydd wrth weled i'hai jeuaingc yn dyfod i rodio yn ffyrdd Duw) edrychasant hefyd ar y Bechgyn, a thynasant eu dwylo dros eu hwynebau yn arwydd o'u caredigol dderbyniad, ymddugasant hefyd yn fwynedd tu ag at *Drugaredd*, gan ddywedyd fod iddynt ôll Roefaw i Dŷ eu Meistr.

Am ben ennyd gan nad oedd Swpper yn barod. y Lladmerydd a'u dwg hwynt i'w statellodd Arwyddocad, ac a ddangotodd iddynt yr hyn welſei *Cristion* o'r blaen. Yna y gwelfant y Gwr yn y Cyffion, Y Gwr a'i Freuddiwyd ; y Gwr a dorrodd y ffordd trwy ei Elynion. A Dull yr hwn fydd swy na phawb, ynghyd a phethau eraill ac oedd mor fuddiol i *Cristion*.

Ar oli *Cristiana* a'i chwmpeni amgyffred y pethau hyn, y *Deonglwr* a'u cymmerodd hwy o'r mailldu, ag a'u dug hwy yn gynta i Ystafell, lle yr oedd Gwr na's gallei edrych yn un ffordd ond i lawr, a chantho Racca (neu Ressel Tom) yn ei Law. Sefi Gwr hefyd uwch ei ben ef a Choron Nefol yn ei Law, ac yn cynnig y Goron honno iddo am ei Racca ; eithr nid oedd y Gwr yn edrych i fynu, nag yn ystyried ond yn Rhaccanu iddo ei hun y Gwellt, a'r Briwydd, a Mân Lwch y Llaur.

Yna ebe *Cristiana*, yr wyf i'n tebyg yn hollol y gwn i ryw beth o ystur hyn : Canys Dull yw hwn o Ddynion y Bŷd hwn ond i'r Syr ?

Deonglwr

Deong. Felly y mae ebe fe, ei Ressel ef sydd yn dangos ei *feddw!* cnawdol ef. A lle y gweli ef yn gosalu am gatglu gwellt, a Briwydd â Llwech y llawr yn hytrach na'r hyn, y mae'r hwn sydd a'r Goron Nefol yn ei Law yn ei ddywedyd oddiuchod wrtho; y mae hyn yn amlygu nad yw'r Nefoedd ond *fel* Chwedl gan rai, a'r pethau ymma a *gyfrifer* yr unig bethau Sylweddol. A lle y dangoswyd i ti na's galle'r Gwr edrych un ffordd ond i lawr y mae i ddangos i ti, fod pethau daionus pan gaffont eu grym ar Feddyliau dynion, yn llwyr ddwyn ym maith eu Calonau oddi wrth Dduw.

Ebe *Cristiana*, Duw am gwaredo i rhag y Ressel Ddm hon.

Deong. Y mae'r weddi hon gwedi ei gosod heibio nes ydyw hi mron rhudy: prin y gweddia un o fil, na rhoi i mi gyfoeth. Gwellt â Briwydd, â Llwech y Ddaear yw'r prif-bethau a edrycher yn awr ar eu hol.

A chydâ hynny *Trugaredd* â *Christiana* a wylasant, gan ddywedyd, Ys truan yw, y mae'n ddigon gwir.

Gwedi i'r Lladmerudd ddangos y pethau hon iddynt aeth a hwynt i'r Ystafell oreu yn y Ty (a lle gwydych jawn oedd efe) a pharodd iddynt edrych oddiamgylch ac yspio a welent hwy ddim buddiol yno.

Yna hwy a edrychasant oddiamgylch o gyfwrth o blegid nad oedd yno ddim i'w welad ond Prycoppyn mawr, ac edrychasant ar hwnnw.

Syr. Ebe *Trugaredd*, ni wela i ddim ymma, eithr *Cristiana* a dawodd a fôn.

Deong. Edrychwch drachetn; hithou a edrychodd eilwaith ac a ddywedodd, nid oes ymma ddim ond Gorryn brwnt, yn crogi erbyn eu ddwylo ar y
pared

ared. Yna ebe se a oes onid un Prif yn yr holl
 e helaeth hwn? Yna y Dwfr a safodd yn
 Llygaid *Cestianq*, o blegid yr oedd hi yn Wraig o
 dyall cyflawn: yna hi a ddywedodd, oes Arg-
 wydd, ymma ychwaneg i un Corr gwenwyn pa
 ai y sydd yn fwy dinistriol na'r eiddo honna. Yna
 yr edrychodd y *Deonglwr* yn firiol arni, ac a ddyw-
 edodd, ti a lefareist y gwir: gwnaeth hyn i *Dru-*
barodd wridio, ac i'r Bechgyn guddio eu hwyne-
 bau, o blegid yr oeddent erbyn hyn yn dechrau
 dyall y dichymmyg.

Deong. Y Prif-coppyn a ymasaal a'i ddwyllaw, ac
 mae fel y gwelwch yn Llys y Brenin. A pha ham
 ar 'Scriffennwyd hyn, ond i ddangos i chwi, mae pa
 lawred bynnag o *Wenwyny* pechod y byddach, er
 bynnag gellwch ymasiaid a Llaw ffydd a thrigo yn
 ffafellodd gorau y Brenin uchod.

Ebe Cristiana, mi a fuddylieis ryw beth o hyn, ond
 ni ddysalleis i mor cwbl, Meddylieis ein bod ni'n gy-
 ffelyb i'r fath bryfed, an bod yn edrych fel rhyw
 Creaduriaid bagar pa le bynnag y byddom: ond wrth
 y Prif-coppyn, y Creadur bagar, gwenwynig hwn yr
 addyscer ni pa fodd i weithredu ffydd, daeth i mewn
 a'i dwilo fel y gwelwch chwi, ac y mae'n trigo yn y
 llo gorau yn y Ty. Ni wnaeth Duw ddim yn ofer.

Erbyn hyn yr oeddent oll megis yn llawn, ond yr
 oedd y Dwfr yn sefyll yn eu Llygaid: onder bynnag
 hwy a edrychasant ar ei gilydd, ac a ymgrymmasant
 ger bron y *Deonglwr*.

A chweddi bynnag aeth a hwynt i fan arall; lle'r oedd
 Gidr a Chywion, ac a barodd iddynt ddala fultu ar
 y rheini dro. Ac wele aeth un o'r Cywion i'r casn
 i yfed a phob gwaith yr yfei, hi a godeli ei phen a'i
 Llygaid tua'r Nef. Gwelwch ebe se beth y mae'r Cw-
 hach hyn yn ei wneuthur, a dysgwch ganddo gyda-

bed o ba ley mae'ch Trugareddau yn dyfod; trwy aw-
derbyn gyd âg edrych i synu. Edrychwch a deliwch
futu ymhellach; ac felly y gwnaethant, a dyllasant fod-
gan y Jâr bedwar math o ymddugiad at ei Ghywion.
(1) Yr oedd ganddi alwad cyffredin, yr bwn fydd
ganddi trwy'r Dydd. (2) Yr oedd ganddi weithien
alwad neillduol. (3) Yr oedd ganddi lois Magwri-
aeth. (4) Yr oedd ganddi Groch-lêf.

Yna ebe se, Cyffelybwch y Jâr hon
i'ch Brenin chwi, a'r Cywion byn Mat. 23.
i'w rai ufydd ef. Canys yn Gysfattedbol 27.

idda bi, y mae ei ymddugiadau ef, tu ag
at ei Bohl. Nid yw efe'n rhoddi dim trwy ei Alwad
cyffredinol, ond y mae ganddo fe'n wastadol ryw beth
i'w roddi trwy ei alwad neillduol; y mae ganddo lois
magwrus i'r sawl sy tan ei Adeinydd, idd eu casglu
ynghyd

Ac y mae ganddo Groch-waedd, i roddi'r Alarwm
[o rybudd] dan wlo se'r gelyn yn nessau. Yr wyf
fy rhai anwyf yn dewis i'ch harwein i'r fon, y
mae'r cyfryw bethau, o herwydd eich bod yn weithion
a'r pethau hyn yn hawdd eu dirnau.

Attolwg Syr. Ebe Cristtana, dangosfuch i ni ryw
bethau'n rhagor: Felly se aeth a hwynd i'r Lladd-dy,
lle yr oedd Eigydd yn liadd Dafod: Ac wle y Ddafad
yn llonydd, ac yn cymmeryd ei Marwolaeth yn ddio-
ddesgar. Yna ebe'r Deonglwr, rhaid i chwi ddysgu
dioddesgar gan y Ddafad hon: a chymmeryd cam heb
Rwgnach, nag aebwyn. Gwelwch pa mor llonydd y
mae bi yn cymmeryd ei Hangau, ac heb wrthbwyntu
yn goddestynnu ei Chroen dros ei Chluffiau. Y mae
i'r Goruchaf yn eich galw chwi'n Ddafad iddo.
Ezek. 34. 11. Joan. 10. Fe roddodd Crist i'w ffrwyd
i ni i ddioddesgar. 1 Pet. 2. 20.—25.

Gwedi hynry, efe a'i harweiniodd hwynt i'w
Ardd,

Ardd, lle'r oedd amryw fath o flodau : ac a ddywedodd wrthynt, a welwch chwi y rhai hyn oll ? Wele y mae'r blodau yn amrywio! mewn maint, mewn dull, mewn lliw, ac arogl, a rhinwedd, a rhai yn well na'u gilydd : A lle y golododd y Garddwr hwynt, yno y maent yn ddiymrafael a'u gilydd. Yr Ardd yw'r Eglwys, a'r Saintiau yw'r Llyfiau.

Dyg hwynt drachefn i'w Faes, yr hwn a hauafei ef a Gwenith ac yd : a phan edrychasant yr oedd y tywys gwedi eu torri oll ynmaith, a'r Gwelle yn unig gwedi ei adael : Y tir hwn ebe efe, a deilwyd, ac a arddwyd, ac a hauwyd; ond beth a wnawn ni ar cynnill ? Yna ebe *Cristiana*, llosgi peth a gweneuthur Dom a'r llall. Myntei'r Lladmerydd eilwaith, ffrwyth chwi a wyddoch yw'r hyn a ddisgwyliwch am dano, ac o eisiau hynny yr ydych yn ei gondemnio ef i'w losgi, a'i fathru can draed : Ymogelwch ebe efe rhag eich condemnio eich hunain yn hyn.

Ac wrth ddyfod i mewn o'r Maes, canfyddent Fronrhuddyn bach a Chorryn mawr yn ei gilfin. Gwelwch yna ebe'r *Doonglor* ; telly hwy a edrychasant, gan ryfeddu, ond *Cristiana*, a ddywedodd, pa wrthni yw hyn, fod y fath Aderyn bach glân ac yw'r Fronrhuddyn yr hwn tydd amgeanach na bagad, yn caru cadw math ar gyfeillach gyda Dynion ? Mi a dibiais ei fod yn byw ar ffrifon bara, neu'r cyffelyb bethau diniwaid. Yr wyf i'n apfodlonach iddo nag y bûm.

Yna y Lladmerydd a atebodd, y Fronrhuddyn ymma sydd arwydd cymmwys jawm i osod allan y'r Proffwsr, canys mewn golwg y maent yn debyg i'r Aderyn hwn, yn bert o ran llais, a llw, ac ymdduglad, cymmerant arnynt hwy a fod ganddynt

ganddynt gariad mawr at wir Broffesswyr, ac yn chwennych ymgyfeillachu a hwynt yn fwy nag eraill, a bod yn eu Cwmpnieth fel pe baent yn byw ar friwſion y gwr dâ, cymmerant arnynt hefyd mae o herwydd hynny y maent yn cyrchu i Deiau y Duwiol, ac at odseydd Grâs : ond pan y maent o'r nailldu fel y Fron-rhuddyn ymma gallant ddala a llyngcu ifynu y Corynnod, gallant newid eu lluniaeth, gan yted Anwiriedd, a llyngcu pechod fel Dwfr.

A chwedi dyfod i mewn i'r Ty, gan nad oedd Swpper etto'n barod, dymunodd *Cristiana* ar y *Deonglwr* naill a'i dywedyd, neu ddangos rhyw bethau buddiol eraill iddynt.

Yna y dechreuodd y *Deonglwr* gan ddywedyd, pa fraſſa y bo'r *Machyn*, mwyachwennych ef ymdreigla yn y Dom; pa fraſſa y bo'r *Ych*, mwygwammol yr â ef i'r lladdfa, a pha jacha yw *Dŷn* heinis mwy tueddol yw fe i *Bechod*.

Y mae chwant mewn *Gwragedd* i fynd yn heyrw ac yn bert, a pheth dymunol yw bod gwedi eu haddurno ar hyn sy werthfawr yngolwg Duw.

Hawſach yw *Gwiliad* *Noſwaith* neu ddwy, na blwyddyn gyfan : felly y mae'n hawſach i *Dŷn* ddechrau *Proffessu* 'n dda na pharhau fel y dylei byd y *Diwedd*.

Pob *Meistr* *Llong* pan fo mewn *Temheſtl*, a ſwriff trofodd o'i wir fodd y pethau gwacla yn ei *Lestr*; ond pwy a deifil ymmaith y pethau goreu yn gynta ? Nid neb ond y ſawl nad ofna *Dduw*.

Un agen mewn *Llong* a'i fudda, ac un *Pechod* a ddinistira *Bechadur*.

Yr hwn a anghofio ei Gyfaill fydd angharedig tu agatfo; ond yr hwn fydd anghofio ei Jachawdr fydd

sydd anrhugarog iddo ei hun.

Yr hwn sy'n byw mewn Pechod ymna, ac yn
disgwyl Dedwyddwch ar ol hyn sydd debyg i'r hwn
a hauo Efraim, ac a feddwl lanw ei Ysgybor a
Gwenith neu haidd.

O's myn neb fyw yn dda cyrched ei Ddŷdd ola
etto a gwnaed ef yn gydymmaith beunyddiol iddo.

Ymhustyng a chyfnewidiad meddylliau sy'n
profi fod Pechod yn y Byd.

O's yw'r Byd yr hwn y mae Duw yn gwneuthur
cyn lleied cyfri o hoho yn cael ei lawrygu mor
werthfawr gyda Dynion, pa fath yw'r Nefoedd y
mae Duw yn ei ganmol.

O's yw mor anhawdd gennym ymadael ar by-
wyd hwn ac i ymor llawn o helbul, pa fodd y dy-
lem ddal gafael ar y Bywyd a ddaw?

Pawb a gannolant ddaioni Dynion, ond pwy
sydd yn golod allan hoelioni Duw, felly dylei?

Anfynych yr y'myn eistedd i lawr i fwyta,
nad ym yn cael gwata, a'n gweddill. Felly y mae
mwy o Haeddedigaeth a Chyfiawnder yn Jesu Grist
nag a roid i'r holl Ffjd wrtho.

A chweddi i'r Deonglwr ddarfod, se a'i dyg hwy
i'r Ardd drachetn. gan ddyfod a hwy at Bren,
ac oedd gwedi cwbl bydrn oddisewn, ac er hynny
i'r oedd, efe'n tyfu, ac a dail arno. Beth yw'r ystut
o hyn ebe *Trugaredd*.

Y Pŵen hwn ac sydd dŷg oddi allan a phwder
oddisewn; sydd gyntelyb i sagad yngardd Duw: Y
rhaf sy'n ymffiarad yn uchel a'u geneu droo Dduw,
ond ni wnant hwy ddim mewn Gwirionedd drofa-
to; y mae eu dail yn deg, eithr nid yw eu Calon-
nau dda i ddim, ond i fod yn Denyni Dender-
bocs y Diabol.

Erbyn hyn y codd swpper yn barod, a'r Bwrdd
gwed

gwedi ei ofod a phob path arno; felly hwy a eif-
teddasant, ac a swytasant gwedi i m' roddi
diolch. A'r Lladmerydd atferei roesaw Lotteuwyr
a Cherddoriaeth ar eu prydiau bwyd. Felly y
Cerddor a chwariodd. Ac yr oedd yno un hefyd
yn canu, a chanddo lais tra pheraidd. A hyn oedd
ei Gân ef.

*Yr Arglwydd yu'm Cynhalwr gwiwt
im Porthwr yw heb adiffyg,
Ni'm gŵd, mewn eisiau dim fy ada,
O's mi a'i hojna'n ystig.*

• Gwedi darfod y Gân a'r Cerddoriaeth, y Deong-
lwr a osynnodd i *Cristiana*, beth a'i cyffroesai
hi ar y cynta i ddyfod yn Bererin?

Cris. A'i hattebodd, (i) Y colled am fy
Ngŵr a ddaeth i m' Meddwl i, yr hyn a osfydiodd
fy Nghalon; ond, nid oedd hyn i gyd ond farch
Natturiol. A chwed'yn daeth trallodau'r Pher-
erindod fy Ngŵr i m' meddwl, am farrugwydd
inneu tu ag atto ef. Ar hynny Eucroeydd a
ymafodd yn fy meddwl ac a'm llysgaei i'r Brall
oni buasei Freuddwdio, o honof mewn pryd yng-
hych dedwyddwch fy Ngŵr, ynghyd a Llyth a
ddanfonafid i mi oddiwrth Llywdd y Wlad, lle y
mae fy Ngŵr yn trigo, i'm Gwahoddadwy-
fod atto. Y Breuddwyd ynghyd ar Llyth a wei-
thiodd felly ar fy Meddwl, tel y gortu i mi ddyfod
i'r ffordd hon.

Deang. Eithr a gwrddasoch chi a dim
rhwystrau cyn eich dyfod allan?

Cris. Do, Cymmydages i mi un Mrs. Osau-
cates oedd hi i'r hwn a fynnafei berfwadwch fy Ngŵr
(a'm a'r hag ofn y Llewad) hi a'm rhyddfod
a'm a'r hag ofn y Llewad) hi a'm rhyddfod

yn dra gysyd. Galwodd fy mwriadau i yn enbyd
ac ehud, hi a haerodd gyn maint ac a allodd hi, i'm
digalonni, trwy'm cofio a'r adfyd a'r helbulon a
gwrdddeci fy Ngwr yn ei ffordd; ond mi a aethym
dros y rhai hyn i gyd yn hollol. Ond Breuddwyd
a welais i am ddau Ddŷn hagar iawn, ac oedd yn
dyfeisio pa fodd i'm dwyn i lethu yn fy Siwrneu,
a'm blinodd yn dra mawr: je, y mae'n trywanu
tyth trwy fy Meddyliau, ac yn peri i'm ofni pawb
a gwrdddeci a mi, rhag iddynt fy nghwrdd er niwaid
i mi, a'm troi allan o'r ffordd. Je mi a ddywedaf
wrth fy Arglwydd, mae rhwng hyn a'r Porth
trwy'r hwn y daethom i'r ffordd hon, yr ymosod-
odd Dau arnom o rai cyffelyb i'r rhai a welais i
yn fy Mreuddwyd, fel y gortui ni Lefain allan
Llofruddiaeth, Llofruddiaeth.

Yna ebe'r *Deonglar*, y mae dy ddechrau yn dda,
a'th ddiwedd a gynnydd a'n ddisfawr. Felly se a
drôdd at *Drugaredd*, ac a ddywedodd wrthi, Beth
a'th gyffrodd di fy anwylyd i ddyfodymma.

Yna *Trugaredd* a wrthiodd, ac a grynodd, a
thawodd a ion dros ennyd.

Deong. Nag ofna, ond crâd yn unig, a dywed
dy feddwl.

Trug. Yna hi a ddechreuodd, ac a ddywedodd,
yn wir Syr, fy niffyg o brofiad sy'n peri i'm chwen-
nych tawi, a hymny hefyd sy'n fy Llanw, ac ofn o
ddyfod yn fyrr yn y diwedd. Nid allaf adrodd Gwe-
ledigaethau a Breuddwydion fel *Cristiana*, ac ni's
gwn i beth yw galara o achos fy ngwrthodiad o
gyngor perthynafau da.

Deong. Beth ynteu fy anwylyd a'th ennillodd di
i wneuthurfel y gwnaethost i.

Trug. Pan oedd fy frynd ymma yn ymdaechu
i fyned o'n Trêf ni, myfi ac un arall, a aethom ar
ddamwain,

adawain i'w gweled hi. A chan guso wrth y
 Drows ni a aethom i mewn, a chwedi i ni weled yr
 hyn oedd hi'n wneuthur, ni ofynnafom iddi beth
 oedd hi'n taddwl. Hithet a'n Parthebodd, ei bod
 hi gwedi danfon am dani i ddyfod at ei Gwr, ac
 yna hi a adroddodd wrthym, y modd y gwelldd hi
 ef yn ei Breuddwyd, yn trigo mewn lle godidog,
 ymyse anfarwolion, yn gwisgo Coron, ac yn
 Chwareu ar y Delyn, yn bwyta ac yn yfed ar
 Fwrdd ei Dywysog, ac yn canu mawr iddo am ei
 ddwyn ef yno. &c. Mi dibiais tra'r oedd hi'n ad-
 rodd y pethau hyn wrthym, fad fyng Nghalon yn
 Llosgi ynnot : A dywedais yn fy Nghalon, o's yw
 hyn yn wir, *Mi adawaf fy Nhŷd a'm Mam, a*
Gwllad fy ngenedigaeth, ac o df o's gallaf i hyd gyda
Christiana

Felly mi a ofynnais iddi ymhellach am Wirio-
 nedd y pethau hyn, ac a fyddai hi bodlon i mi ddy-
 fod gyda hi, canys yr oeddwn i yn gweled erbyn
 hyn, nad oedd tarring yn llwy yn ein Trêf ni, heb
 berigl o ddinistr, ond er hynny mi ddaethym ym-
 maith a Chalon drom, nid o ran fy mod yn an-
 ewyllysgar i ymadel; ond o achos fod synnifer yn
 trigo ar ol. Myfi a ddaethum gyda llwyr Ewyllys
 fy Nghalon ac a ti, o's gallaf gyda *Christiana* at ei
 Gwr a'i Frenin

Deong. Y mae dy ofodiad allan yn dda, canys
 ti goeliaist y Gwirionedd; *Ruth* ydwyf, yr hon o
 achos y cariad oedd ganddi at *Naemi*, ac at yr Arg-
 lwydd ei Duw, a adawodd ei Thad a'i Mham, a
 Gwllad ei Ganedigaeth, i ddyfod at Ddiol na's ad-
 waensi hi o'r blaen. Yr *Arglwydd* a wbrwys dy
 waith. a llawr wbr a rodder i ti. gan *Arglwydd*
Dduw Ysrael, tan Adeinydd yr hwn a ddechost i ym-
 ddies, *Ruth.* 2, 12, 13.

Boby

Erbyn hyn yr oeddent gwedi dafod. Swperu ac
 yn ymbaratoi i gyfgu, y gwagedd wrthynt eu hu-
 nain, a'r Bechgyn wrthynt eu hunain. A phan
 oedd *Trugaredd* yn y Gwely ni allei hi gyfgu o
 Lawenydd, o blegid yr oedd ei hamedon o fethu yn
 y diwedd, yn awr gwedi eu tymmud ymhellach
 oddi wrthi nag erioed o'r blaen : felly hi a orwe-
 ddodd yn bendithio, ac yn Mollannu Duw am ei
 Nawdd tu ag atir hi. *Yn y Ddwywyl* a'i hys-
 t. Cyfodasant y hores gyd a'r Haul, ac ymbaratoi-
 fant i ymadel : Eithr y *Droglwr* a synnei iddynt
 aros dros ennys llyso ebe fe mao'n rhaid i chi
 fyned yn drefnus oddiymma. Ebe fe wrth y
 Llangos a egoratei iddynt a'r cysa, *Dde* a hwy
 i'r Ardd, i'r Olchfa, a golch hwy yno'n
Golebfa lán oddiwrth y budreddi a gasglasant
Sanfidaidd hwy yn eu Siwrneu. Yna *Diniwed* y
bdd. Llangos a'u harweiniodd hwynt i'r
Bph. 2 Ardd, ac a'u dyg hwynt i'r Olchfa,
 yna hi a ddywedodd wrthynt, fod yn
 rhaid iddynt ymolchi yno a bod yn lán, canys felly
 y mynnei ei Mheistr i'r Gwagedd ac oedd yn
 galw wrth ei Dy ef i wneuthur wrth fyned ar
 Bererindod. Yna hwy a aethant iddo ac a ym-
 olchasant, y Bechgyn a'r cwbl, a hwy a ddaph-
 ant i fynu o'r Olchfa nid yn unig yn beraidd ac yn
 lán, ond hefyd gwedi eu bywiocceau a'u nherthu yn
 eu Cymmhaleu, a chwedi eu dyfod i'r Tŷ, yr
 o'ent yn disgwyl yn deccach o lawer, na phan aeth-
 ant allan i'r Olchfa.

Gwedi eu dyfod o'r Olchfa, y *Droglwr* a'u
 cymmerth ac a edrychodd arnynt, ac a ddywedodd
 wrthynt, *Tigfel y Llenad.* Can. 6. Yna fe a
 alwodd am y Sól, a'r hon yr arferid *Selidy* ddi-
 smolehent yno. Felly y Sól a ddugpwyd, ac efe
 a ef.

a ofododd ei Nôd arnynt, fel yr adnabuddwyd hwynt ymha le bynnag y deuent: Nawr y Sêl oedd ystur a swm y Pasc a swyrtaisi Meibion Ysrael pan ddaethant allan o Wlad yr Aipht; a'r nôd a ofodwyd rhwng eu Llygaid. *Exod. 12.* Y Sêl hon a chwanegodd lawer at eu tegwch hwynt. Canys yr oedd e'n haredwch i'w hwynebaw, chwanegodd hefyd at eu prudd-der, a gwnaeth eu gwedd yn debyccach i Angylion.

Ar ol hynny y *Deonglwr* a barodd i'r Forwynig ac oedd yn gweini i'r Gwragedd hyn, fyned i'r Dillad-dŷ a chyrchu Gwisgoedd i'r Bobl hyn. Hithei a aeth ac a ddugodd allan Wisgoedd gwynion, o Liein main gwyn glân, ac a'u gosododd ar lawr ger ei fron ef. Pan oedd y Gwragedd gwedd eu haddurno fel hyn, yr oeddent fel pe buafent yn arswyd i'w gilydd; canys ni allent weled y Gogoniant hwnnw bob un arno ei hun, ac a welent ar eu gilydd, yn awr gan hynny y dechreuafant gyfrif y naill y llall yn well nag ef ei hunan; yr ydynt chwif a deccach na mi meddei un, a chwithau'n harddach na minneu meddei'r llall. A'r Plant a safafant mewn Syndod wrth weled i ba Ddull y dugwyd hwynt.

Yna y galwodd y *Deonglwr* ar Was iddo un *Dewr-galon*, ac a barodd iddo gymmeryd ei Gledysfa'i Helm, a'i Darian, a chymmer fy merched hyn, ebe se, ac arwain hwynt i'r Tŷ a elwir *Prydferth*, ymha le y Gorphwysant nefas. Felly efe a gymmerodd ei Arfau, ac a aeth o'u blaen hwynt, a'r *Deonglwr* a archodd iddynt Dau yn rhwydd.

A's lleill o'r Tŷlwyth a ddymunodd iddynt bob rhwyddineb, felly hwy a gychwynafant dan ganu.

Yna's

Dyna'r fan bu'n hail orphwysfa,
 Ganswald a chlywed pethau o'r rhelta,
 Ac oedd ynghydd yf amryw oesodd,
 Heb eu dirnad gan neb Pobloedd.

Y Gŵr a'i Ralla dom, a'r Gorryn,
 Hager aſtan brwst eſymmun,
 A'r Fŵr a'i Chywion ſy'n dangos i ni
 Bethau buddiol i'n haddysgu

Y Cigodd gwaedtyd a'r Ardd hysau,
 A'r Maes Gnaudfawr heb ddi m ſfrwythau,
 Fagbyd a'r Robin-Frongôch hau medd,
 Ac oedd y llyngau'r Corron ſfield.

Y Pŵr pŵdwr drwg di ddensydd,
 Ygoddiallan heb idim ſfrwythydd,
 Eo dŵr thebyg i'r Rhagreithiwr,
 O broffes dig a Chalan bŵdwr.

Rhoent aches i ni o waddi a gwilio,
 Ac meim pardoh bod yn neffro,
 Gans dŵrny Groes ac ofni'r Arglwydd,
 Eo ein diwedd mewn Sonteidrwydd.

Yn awr mi welwn yn fy Mreuddwyd iddynt ty-
 nos rhoddynt, a Dewr-galen a aeth o'u blaen
 herynt; a chychwynafant nes eu dyfod i'r fan y
 ſyrbialai Baich Crifion oddiar ei Gefn, ac a ym-
 dreiglodd i Ffêd. Ymma y ſafafant yn tyn, ac y
 Boddithiafant Dduw.

Yn awr ebe Crifiana y mae'n dyfod i'm meddwl
 i gŵl hyn a ddywedpwyd withm yn y Porth, ſef, y
 caem Bardwn trwy Air a Gweithred. Trwy Air
 yrradwid a thrwy welthred, ſef, yn y ſfordd y
 Cythraeddwyd ef. O barthed yr Addowid mi a wn
 yw beth : ond cael pardwn trwy welthred, nen
 trwy'r ſfordd yr ennillwyd ef; yſ wyf'n tebyg y
 gwyddoch chiwi Mr. Dewr-galen, gan bynni o'o
 gwelwch

gwelwch chwi fod yn dda ; gadewch i ni glywed eich ymddiddan yn ei gylch.

Dewr-galen. Maddeuant trwy'r gwaith a wnaed, yw maddeuant gwedi ei gyrrhaeddyd gan ryw un, tros eraill, ac fydd mewn olffyg o honau. Nid trwy'r hwn y maddeutwyd iddo. ond ebe un arall, trwy'r ffordd y cefais i ef. Ac felly i ddywedyd at y Cwestiwn yn gyfiawnach, y pardwn ydych chi oll gwedi ei gael, a ennillwyd trwy un arall, sef, trwy'r Gwra'ch gollyngodd i mewn i'r Porth. Ac ynteu a'i cafodd ef mewn dwy ffordd. Efe a gyflawnodd Gyfiawnder i'ch gorchuddio, ac a dywalltodd ei Waed i'ch golchi,

Cristiane. Ond o's ymedu ef a'i Gyfiawnder i ni, pa beth a wneiff efe iddo ei hun ?

Dewr-galen. Y mae ganddo ragor o Gyfiawnder nag a raid i ni, nag ynteu ei hun wrtho.

Cris. Attolwg amlygwch hynny.

Dewr-galen. Gwaît, o lwyr cwyllys fy Nghalon, ond yn gynta gortydd i mi ddywedyd, fod yr hwn ac yr f'm ni yn awr ynghyich siarad o'i blegid yn un heb ei gyffelyb. Y mae ganddo ddau natur mewn un Person, yn eglur i'w dosparthu, yn amhosibl i'w gwahanu.

Ac y mae Cyfiawnder perthynafol i bob un o'r Naturiaethau hynny, a Chyfiawnder pob Natur yn hanffodawl i'r Natur honno : fel y mae o'n hawfed diddymmu'r Natur honno, ac yw gwahanu ei chyfiawnder oddiwrthi. Eithr ni waeir ni'n gyfrannogion nag o'r naill na'r llall o'r Cyfiawnder hynny fel i'n Cyfiawnder ac y byddem byw trwyddo. Hediaw y rhai hyn. y mae gan y Gwra'ch Gyfiawnder i'w ddarnad ac ty'n sefyll ynghutylid i'r dduw Natur hyn yn un ac nid Cyfiawnder y Gwra'ch yn dosparthu oddiwrth y Dduw ; na Chyfiawnder

Chyfiawnder y Dyndod yn wahanol oddiwrth y Duwdod yw hwn; ond chyfiawnder yw eise ac sy'n sefyll yn undeb y ddwy natur; ac yn briodol a ellir ei alw'n Gyfiawnder ac sy Hanffodol i'w fod gwedi ei baratoi gan Dduw i fod yn gymmwys i'r swydd gyfryngol, am yr hon yr ymddiriedwyd iddo. O's ymedy a'i gyfiawnder cyntaf se ymedy a'i dduwdod. O's ymedy a'i ail Gyfiawnder, se a ymedy a phurdeb ei Ddyndod. Ac o's ymedy a'i drydydd Gyfiawnder, se ymad a'r perffecthrwydd hynny ac sy'n ei wneuthur yn gymmwys i'r Swydd Gyfryngol. Y mae ganddo Gyfiawnder arall ac sy'n sefyll mewn Cyfiawniad, neu ufudd-dod i ewyllys dadguddiedig Duw: a hwnnw y mae se'n nod am Bechaduriaid ac a hwnnw a cuddier eu Pechodau o herwydd, pa ham y mae'n dywedyd megis trwy anufudd-dod un y gwnaethpwyd llawer yn Bechaduriaid, felly trwy ufudd-dod un y gwneir llawer yn Gyfiawn.

Cris. Eithr a ym'r Cyfiawnderau eraill o ddim ddsydd i ni?

Dewr-galon. Ydynt, er ei bod yn Hanffodawl i'w Naturiaethau a'i Swydd, ac felly ydynt yn anghyfrangol: arall, er hynny trwy eu rhinwedd hwynt y mae'r Cyfiawnder sydd yn cyfiawnhau, yn bod yn Effaithiol i'r diben hynny. Cyfiawnder ei Dduwdod sy'n rhoedi rhinwedd i'w ufudd-dod; a Chyfiawnder ei Ddyndod, sy'n rhoi cymhwysfara i'w ufudd-dod i cyfiawnhau. A'r Cyfiawnder sydd yn sefyll yn undeb ei ddwy Natur, tu ag at ei swydd, a rydd Awdurdod i'r Cyfiawnder hwnnw i wneuthur y gwaith y cyfiawnhau o'i oleig.

Felly y mae gan Grifff Gyfiawnder fel y mae se yn Dduw, ond rhoid iddo wrtho, canys y mae se felly boddo, a rhoiddo Gyfiawnder fel y mae se yn Dduw, ond rhoid iddo wrtho i'w wneuthur o'i oleig.

o blegid y mae efe'n ! Llyn perffaith hebdo. A
 Chysiaunder sy'n undeb ei Naturiaethau tu ag at ei
 Swydd nad rhaid iddo wrtho, canys y mae fe felly
 yn gwbl beiffaith hebdo. Y mae gan Crist Gys-
 iawnder gweithredol mewn perthynas iddo ei hun nad
 rhaid iddo wrtho, gan hynny fe all ei hetgor ef heb
 Cysiawnhâd i'r sawl sy a'i ddiffyg é arno. Ac oddi
 wrth hynny y gelwir ef yn Ddown Cysiaunder. Gan
 i'r Arglwydd Jesu ei wneuthur ei hun tan y Ddeddf,
 rhaid i'r Cysiaunder hwn gael ei roddi ymmaith.
 Rhuf. 5. 17. Canys y mae'r Ddeddf nid yn unig
 yn rhwymo'r sawl sy tani i wneuthur Cysiaunder
 ond i arferu cariad. O herwydd hynny, gorsydd yn
 ol y Ddeddf i'r hwn sy ganddo adwy bais, roddi
 un i'r neb sydd heb yr un. Yn wir y mae gan ein
 Harglwydd adwy Bois un iddo ei hun, a'r llall i'w
 heiriach : gan hynny y mae'n ei rhoddi'n rhad
 i'r sawl sy heb yr un. Ac fel hyn y mae'ch pardwn
 yn dyfodi chwi oll, trwy waith Gŵr arall. Eich
 Harglwydd Crist a weithiodd, ac y mae'n rhoddi
 ymmaith ei waith i'r Cardottyn cyntaf ag a
 gtorddo.

A thrachefn. mewn perthynas i Bardwn trwy
 weithred, rhaid yw talu i'w huch yn jawm
 i Dduw yn gyfal a phethi'n gorchuddio ni.
 Pechod a'n rhoddodd ni i synu i ddledus felldith
 Cytraith Gyfiawn : oddiwrth y felldith hon, rhaid
 i ni gael ein Cysiawnhau mewn ffordd o Brynedi-
 gaeth, trwy fod gwerth gwedi ei dalu dros
 ein drygau ni ; a hyn wnaed trwy Waed eich Har-
 glwydd : yr hwn a ddaeth ac a safodd yn eich lle
 chwi, ac a fu farw'r Farwolæth dros eich Trose-
 ddiadau chwi. Fel hyn i'ch prywyd
 oddiwrth eich Pechodau trwy ei Waed ef, ac y
 cnddiwyd eich Eneidiau halogedig a gwrthni a'i
 G gyfiawnder

hawnder ef : *Rbaf*, 3. 23. 4. 24. Er mwyn yr
 y mae Duw yn mynd heibio i chwi, ac ni wna i
 chi ddim niwaid pan ddell i farnu'r Byd. Gal
 13.

Cris. Gwych yw hyn. Mi a welat yn awr
 o d rhyw beth i'w ddyfyn trwy ein bod gwedi 'n
 arduno trwy Aif a Gweithred. Attolwg Tru-
 aredd anwyl a chwithau fy Mhlant, gadewch i ni
 ymmeryd poen i gadw hyn mewn cōf yn ddi-
 wall. Ond Syr. onid hyn a barodd i'r Baich fyr-
 hio oddiar Yfgwyddau Cristion druan, a llammu
 iair gwaith o lawenydd?

Dewr-g. Je, y ffydd o hyn a dorrodd y Car-
 eion na's gellyd eu torri trwy foddion eraill, ac
 roddi prawf iddo o rinwedd hyn, y goddelyd iddo
 ddwyn ei faich at y Groes.

Cris. Mi a feddyliais hynny, ac er bod fy Nghalon
 yn ylgafn, a llawen o'r blaen, ond yn awr y mae
 i ddengwaith mwy ysgawn a llawen : ac y mae'n
 diogel gennif wrth yr hyn a deimles i, er na theim-
 leis i ond ychydig etto, pe bae'r Dyn mwyafllwy-
 rhog yn y Byd ymma, yn gweled ac yn credu fel
 yr wyf'n awr, se a wnae ei Galon yn fwy
 llawen a hoenus.

Dewr-g. Y mae nid yn unig ddiddanweh, ac
 esmwythad o Faich yn cael ei ddwyn i ni trwy'r
 llwg a'r ysturiaeth o'r pethau hyn; eithr y mae'n
 Cenhedlu anwyldeb ynnom tu ag atto trwy hyn:
 o blegid pwy a all lai na serchu ffordd a moddion
 i brynedigaeth, ac felly hefyd y Gwr a'i gwnaeth
 ei drofio, ar a jaw'n ysturio fod pardwn yn dyfod,
 nid yn unig trwy Addewid ond fel hyn hefyd.

Cris. Gwir, mi debygwn ei fod yn peri i'r
 Galon waedu ynnof, o feddwl iddo ef waedu drofio
 fi. Oh! tydi un caredig, a Bendigedig. Hueddyr
 i'm

i'm cael i gyd. Tolaist am danaf ddengmil o we
thiau fwy na'm gwerth. Nid rhyfedd i hyn wneu
thur i'r Dwtr sefyll yn Llygaid fy Ngwr,
pheri iddo fryfio ymlaen mor chwimwyth; y ma
'n ddiogel gennif y mynnasei fe i mi ddyfod gyd a
ef; eithr yf' truan oeddwn i, mi a'i gadewais ef
fyned wrtho ei hun. O Tofturi, na bae'th Da
a'th Fam ymma, je a Mrs. Osms hefyd. Dymun
wn o lwyr Ewyllys fy Nghalon fod Madam Aulla
ymma hefyd. Yn ddilys eu Calonau a gyffroes, a
ni allei ofnau y naill, na Thrachwantau grymmu
y llall, eu hennill i fyned adre drachefn; ac ym
wrthod a bod yn Bererinion dâ.

Dewr-g. Yr ydych chiwi'n awr yn ffarad y
Nhwymder eich Cariad, a ydych chiwi'n tehyg
hydd hi fal hyn gyda chiwi bob amser? Heblaw
hynny ni chyfranner mo hyn i bawb, nag i bob u
a welodd yr Jesu 'n gwaeddi. Yr oedd rhai y
sefyll gerllaw, ac yn gweled y Gwaed yn rhede
o'i Galon ef i'r llawr, cyn halled oddiwrth hyn, fo
yr oeddent yn chwerthin am ei Ben ef yn lle galatu
ac yn lle dyfod yn Ddisgyblion iddo, yn caledu e
Calonau yn ei erbyn ef. Fel y mae'r hyn oll
gennych chiwi fy merched, trwy argraph peilldual
wnaethpwyd trwy ddwyfol fyfyrdod ar y pethau
lesureis i wrthych.

Cofiwch nad yw'r J'r trwy ei galwad cyffredin y
rhoddi dim bwyd i'w Chywion. Gan hyuny
mas'r hyn fy gennych chiwi trwy Râs enwedig
ol.

Yn awr mi a welwn yn fy Mreuddwyd iddyn
gychwyn nes eu dyfod i'r tan yr oedd Anghar
Diog. a Rhyfig yn gorwedd ac yn Cysgu pan a
Gristion heibio ar Bererindod: Ac wele yr oedd
ar awron gweddi ei Crogi i fynu mewn barn ychy

dig o ffordd o'r tu arall.

Yna ebe *Trugarodd* wrth ei Harweinydd, pwy yw'r tri Gwr accw ? A pha ham y crogwyd hwyne ?

Dewr-g. Tri Gwr o gynheddfau drwg jawnydoedd y Gwŷr accw, nid oedd ganddynt ddim meddwli i fod yn Beiorinion eu hunain, a phwy bynnag a allent hwy, hwy a'u rhwyfrent ; Yr oeddient am Ddiogi ac Ynfydrwydd eu hunaid, ac yn perfwadio pwy bynnag a allent i fod telly hefyd, a chydâ hynny yn eu Dysgu i Ryfygu yr ymdarawent o'r gorau yn y Diwedd, yr oeddent yn Cysgu pan aeth *Cristion* heibio, ac yn awr y maent fel y gwelwch ynghrôg.

Trug. Eithr a allasent hwy bertwadio neb i fod o'u Opiniwn hwy ?

Dewr-g. Do, hwy droefant amryw allan o'r ffordd. Perfwadïasant un *Lle-g-gerdded* i wneuthur fel hwyntau. Troetant un *Ebucliol*, ac un *Digalon*, ac un *Llerciah-ar-ol-trychwant*, ynghy' ac un *Pen-gysglid*, a Benyw jeuange a elwir *Hurt allan o'r ffordd*, ac i ddyfod fel hwyntau: heb law hynny hwy a ddugasant i fynu *Ddryg-air* i'ch Harglwydd, gan bertwadio eraill mae *Tasg-feistr* yw eise, Dugasant i fynu hefyd anair i'r tri dâ gan ddywedyd nad yw se hanner cystal ac y mae rhai'n cymmeryd arnynt ei fod es: dechrenasant hcsyd ddwyn enllib ar ei Weision es, a chyfrisy gorau o honynt yn rhai ymmyrus, anesmwyth, manulgaish ymbellach galwent Fara Duw 'n Gibbiau, a didd-anwch ei Blant et yn ddichymygion, teithiau a phoen y Pererinion yn bethau diles.

Nagê Ebe *Cristiano*, o's dyna'r fath oeddent, ni chwynaf fi syth o'u plegid, ni chawlant ond y haeddent, ac yr wyfi'n tebyg mae da yw eu bod
cyn

cyn agosod i'r brif-ffordd sei y gwelo craill, ac y cymmeront rybudd. Eithr oni buaseidda fod eu beiau gwedi eu Hargraphu mewn rhyw Léch o Haiarn neu Brés a'i adael ymma lle y gwnaethant eu Drygau er rhybudd i ddrwg-Ddynion craill.

Dewr-g. Felly y mae, fel y gellwch yn hawdd weled, ond mynd ychydig yn nes at y Fagwyr.

Taug. Nagé, Nagé, gadewch hwy yngrhög, a'u henwau i bydru, a'u drygau i fyw byth yn eu herbyn, yr wyfi 'n ei gymmeryd e'n ffafar mawr eu bod gwedi eu Crogi cyn ein dyfod ni ymma, canys pwy a wyr beth a wnaethent hwy i'r fath Wragedd a ni?

Yna hi a'i troes é ar Gansel hyn.

Gwelwch ymma'r tri disfaith Ddyn,
Ynghrog mewn bêrn am tod mor 'scymun,
A gwrth'nebu'r Duwiol tawel,
Gwacheled pawb i wrando eu gwnsel.

Cymmer ofal f' Euaid anwyl,
Rhag gwrande dr neb sy'n troi gwegil,
Ar y 'fengyl a Sanctiadrwydd,
Does neb a'i gwnel na ddaw i astwydd.

Fel hyn yr aethant nes eu dysod at Droed y Bryn *Anhowdra*, lle y cymmern Mr. *Dewr-galen* achlysiur dracheini adrodd wrthynt yr hyn a ddigwyddodd i *Griffian* pan aeth heibio. Felly te a aeth a hwy'n gynta at y ffynnon.

Sam. 49. 10. Ezek. 34. 8.

Wele ebc'r fe, dymma'r ffynnon yr sfodd *Griffian* a hani cyn ei fyned i lynu i'r Bryn, yr

yr oedd hi yn Loyw ac yn ddâ'n pryd hynny, ond yn awr y mae hi yn llaccaulyd trwy fod y fawr nad yw'n ewyllysio i'r Pererinion dorri eu fyched gwedi ei fathru a'i traed. Ond naham y maent mor gynnfigenus, ebe *Trugarodd*?

O fe wneir yn ddifai ag ef, ebe'r *Arweinydd*, ond ei godi a'i ofod ef mewn Llestr peraidid da, o herwydd te suddâ'r dom i'r Gwaelod, a daw'r dwfr yn loywach allan. A chymhellwdd *Cristiana* a'i Chyfeillion i wneuthur felly. A hwy a'i cymmerasant ef gan ei ofod mewn Llestr pridd, a gadawant ef i sefyll nes myned y llacca i'r gwaelod, a chwedi hynny hwy a'i hyfasant.

Yn neffaf se a ddangosodd iddynt y ddau draws lwybr ac oedd wrth ymmyl y Bryn, lle y collodd Ffurfiol a Rhagrelthiol eu hunain, ac ebe ef, Llwybrau enbyd iawn yw y rhai hyn; collwyd dau ymma pan aeth *Cristion* heibio. Ac er bod y ffyrdd hyn, gwedi hynny, gwedi eu cau i fynu fel y gwelwch chwi, a chadwynau, a physt, a chlawdd; ac er hynny y mae rhai a sentra i'r ffyrdd hyn yn hytrach, na chymmeryd poen i fyned i'r Bryn hwn.

13. 13. Ffordd Troseddwy'r fydd galed. *Diar.* Y mae'n rhyfedd pa wedd y gallant fynd i'r ffyrdd yna heb berygl o dorri eu Gwddfau.

Deurag. Hwy a sentrant, ac o's digwydd un pryd i neb o Weision y Brenin eu cansod, a galw arnynt a manegu iddynt eu bod yn mynd i'r eam-lwybr, a pheri iddynt wachelyd y perygl. hwythau a'i hattebasant hwy gyda farhaad, gan ddwyedyd, am y gair a Lefareist di wrthym yn enw Brenin, ni wrandawn ni arnat ti ond gwnewch yn ddiau bob peth a ddarllan o'n genau. *Ac*

Ac o's edrychwrch chwi ychydig ymhellach, ceuith
wled fod y ffordd hyn gwedi eu gwnaethur yn
wagelgar ddigon, nid yn unig trwy'r pylt, a'r
Clawdd, a'r Gadwyn, ond hefyd gwedi eu hargau
i synu, er hynny hwy a ddewisiant fyned
acw.

Cris. Segur ydynt, nid ydynt yn caru ymboeni,
y ffordd i synu fy anhyfryd iddynt. A chystawni-
wyd ynthynt yr hyn a 'scrifennwyd. *Ffordd y*
Diog fydd fel cae Drain, dewisiant yn hytrach roidia ar
y rhwyt, na wned i synu i'r Bryn hwn, ac ymlaci
tua'r Ddinas Diar. 15. 49.

Yna hwy a aethant ymlaen gan ddechrau my-
ned i synu i'r Bryn, ac i synu yr aethant; ond
cyn eu dylod i'w goppa, *Cristiana* a ddechreuodd
Lefmeirio, ac a ddywedodd, dymma Fryn tyn
i'n hanadl ni: nid rhyfedd bod y fawr sy'n caru
eu hesmwythdra'n fwy na'u heneidiau yn dewis,
iddynt eu hunain ffordd esmwythach.
Yna ebe *Trugaredd*, gorfydd i mi eistedd i lawr
a'r rhai lleia o'r plant a ddechreuodd *Lefain*,
Dewch, Dewch ebe eu *Harweinydd*, na eisteddwrch
ymma, canys am ben ychydig o'n blaen y mae
Cysgodwydd y Brenin. Yna efe a gymmerth y
Bachgen bach gyferbyn ei law, ac a'i tywyfodd ef
synu liddo.

Pan ddaethant i'r Cysgodwydd, yr oeddent yn
dra ewydlytgar i eistedd i lawr, canys yr o'enti glaf
mewn rhythu o wrës. Yna ebe *Trugaredd*, pa
mor felus yw gorphwysfa i'r Bluddedig? a pha
gyfled yw Tywyfog y perefionion i baratol'r fath
orphwysfocedd iddynt? Clywais lawer o son am
y llyn hwn; ond ni welais i mo honaw erioed
o'r blaen. *Mat. 11. 28.* Eithr gymmerwn ofal
rhaig Cysgu ymla, o blegid mi a glywais liddo
gostio

gostio yn ddrud i *Gristion* druan.

Yna ebe Mr. *Dewr-gŵlon* wrth y rhai, dewch fy Mechgyn anwyl, pa fodd yr ydych chi? beth a a debygwch chi'n awr am fyned ar Bererin-dod?

Syr. Ebe'r lleia o'r plant, yr oeddwn i bron digalonni: ond y mae gennif ddiolch i chi am roi i mi help eich llaw wrth fy rhaid. Ac yr wyf yn awr yn cofio'r hyn a ddywedodd fy Mam wrthif, sef, bod y ffordd i'r Nef yn gyfelyb i fynu i'r Ysgol a'r ffordd i Uffern megis i wared i'r Bryn. Ond gwell gennif fyned i lynu i'r Ysgol i'r bywyd na mynd i wared i'r Bryn i Farwolaeth.

Yna ebe *Trugaredd*, eithr y ddihareb yw, mae llawdd yw myned i wared i'r Bryn: eithr ebe *Jess* (Canys felly y gelwid ef) y mae'r Dydd yn dyfod, yn ol fy nhŷb i; pan fo mynd i wared yn anhawia o'r cwbl. Dyna Fachgen da ebe ei Feistr, ti a'i hattebaist hi'n jaw'n, yna *Trugaredd* a wênodd, ond y Bachgen a wridiodd.

Dewch ebe *Cristiana*, a twyttewch chi dammaid, ychydig i flasgu'ch Genau, tra fo'ch yn esmwytho eich Coesau? Canys y mae gennif fy ymma ddarn o Bomgranadau, yr hwn a otododd Mr. *Deongluar* yn fy llaw, pan yr oeddwn i yn dyfod allan o'i Ddrws ef; rhoddodd i mi hefyd ddarn o ddilieu Mèl, a phottel fach o Ddwsfr twym. Mi dybiais iddo roddi i chi ryw beth ebe *Tosturi*.

Felly y gwnaeth efe ebe'r Hall, ond ebe *Cristiana* bydd pob peth fel y dywedais i ar y cynta pan ddaethom oddicartref, ti a gei fod yn gyfranog o'm holl ddaioni i, o herwydd i ti ddyfynior ewyllysgar gyda mi. Yna hi a roddes iddyni a hwythau a twyttaant i gyd. Ac ebe *Cristiana* wrth

with Mr. *Dewr-galon*, Syr, a wnewch chwile
 ninnau? Yntef a'i hattebodd, yr ydych chwi yn
 rhynd ar eich Siwrneu, a minneu a ddichwelaſ cyn
 y bo hir Mawr llës i chwi o'r hyn sydd gennych,
 yr wyfi beunydd yn bwytta'r un peth gartref.
 A chweddi iddynt fwytta ac yfed, ac ymresymmu
 ychydig yn hwy, Ebe'r *Arweinydd* wrthynt, y
 mae'r Dydd yn hwyrhau, o'sgwelwch chwi fod
 yn dda, gadewchi ni ymbaratoi i gychwyn.
 Felly hwy a godasant i fyned, a'r Bechgyn a
 aethant o'r blaen; Ond *Cristiana*
 a anghofiodd gymmeryd ei Photel *Côlli golwg* yr
 gyda hi, felly hi a anfonodd y *Addewid* o'r
 Bachgen bach yn ol i'w chyrthu. *Yspryd glân*
 hi Yna ebe *Trügaredd*, yr wyfi *ai' rasusau*.
 yn tebyg mae lle Colledus yw
 hwn. Ymma y colodd *Cristion* ei Blyg-Lyfr,
 a *Christiana* a Ebyrgolodd ei Phottel; Syr Beth yw
 achos o hyn? eu Harweinydd a'i hattebodd,
 mae'r achos oedd Cwsg, neu Anghof; rhai a gys-
 gant pan ddylent wiliad, a rhai a anghofiant pan
 ddylent goſio; a thyna'r unig achos y mae rhai
 Pererinion yn myned o'r Gorphwysleoedd, ar eu
 colled am ryw bethau.

Nid yw'r Pererinion yn chwilio, a chofio am y
 pethau a dderbyniafant o'r blaen, pan-ſont yn
 meddiannu'r pethau mwya: ond o ddifffyg gwn-
 euthur hyany, y mae eu gorfoledd yn terfymu
 mewn dagrau'n fynych, allewyrch eu Haul tan
 gwmmlwl: Tyft o hyn yw'r stori am *Cristion* yn
 lle hwn.

Panddaethant i'r fan y cyfarfu *Anbyderus* ac
Oluf, a *Christion* i'w berfwadlio i fyned yn ol
 oſt y Llewod, canfyddent megis *Côlli*, a
 o'r tu allan i'r ffordd Lechman. Hyd y
 N

Cherdd yn iscrifennedig arno, ac oedditan y Gerdd
yr achos y gwnaed y Golofn honno yno; Y Gerdd
oedd hyn.

*Synned pawb a welo hyn,
O Golofn uchel ar y Bryn.
At ei Galon a'i holl Eiriau,
Rhag bod yn Siampl megis hwythau.*

Y Geiriau odditan y Gerddoedd hyn, y Golofn
hon a gytodwyd i Golpi arno y sawl trwy Otn ac
Anhyder a arswydent fyned ymhellach ar Bererin-
dod: Ac ar yr uchelfan hwn hefyd y llosgwyd
Anhyderus ac *Osnog* trwy eu Tafodau a haiarn
poeth, am gynnig rhwystro *Cristion* yn ei Si-
wrnau.

Yna ebe *Trugaredd*, y mae hyn yn debyg i
ymadrodd yr Anwylyd, Beth a rodder i ti? neu
pa beth a wneir i ti, dydi Dafod twyllodrus
Llymion saethau Cawr yngbyd a marwor meryw
Pfal. 120. 3, 4.

Felly hwy a gychwynasant nes eu dyfod o fewn
golwg y Llewod.

Yn awr yr oedd Mr. *Dewr-galon* yn ŵr nerthol
fel nad oedd arno Otn Llew. Ond pan ddaethant
i'r fan yr oedd y Llewod, y Bechgyn ac oedd yn
mynd o'r blaen, oeddent yn llawen i Lercian yn
ol, o blegid yr oedd arnynt osn y Llewod. Felly
hwy a roesant adlam, ac a ddaethant ar ol. Ar
hynny Gwaeddodd eu Harweinydd, ac a ddywo-
dodd, pa todd felly Mechgyn i, a ydych chwi's
caru mynd o'r blaen pan na bo perygl yn agoshau,
ac yn caru dyfod ar ol cyn gynted ac yr ymddangos-
todd y Llewod?

Yn awr wrth fyned i synau, Mr. *Dewr-galon* a
dyn-

dynnodd ei Gleddyf, gyda bwriad i wneuthur ffordd i'r Pererinion er gwaetha'r Llewhd. Yna yr ymddangosodd un, a gymmerasei arno, fel y gweddei, i gefnogi'r Llewod; A dywedodd wrth Arweinydd y Pererinion, Beth yw'r achos o'ch dyfodiad chwi ymma?

Ac Enw'r Gŵr oedd *Garw-guchiog*, neu wr Gwaedlyd, o herwydd ei fod yn lladd y Pererinion ac yr oedd efe o Epil y Cewri.

Yna ebe *Dewr-gdlan*, y Gwragedd a'r plant hyn ydynt yn myned ar Bererindod, a dymma'r ffordd y rhaid iddynt fyned, a'i mahyned hi a gânt hwyer dy waetha di, a'r Llewod.

Garw-guchiog, nid hon yw eu ffordd hwy, ni chant fyned ar hyd-ddi'chwaith. Mi a ddaethum allan i'w gwrthwynebu, ac i'r diben hynny mi a gefnogaf y Llewod. Ac yn awr i ddywedyd y gwir, o herwydd ffyrnigrwydd y Llewod, a farrug ymddugiad eu Cefnogwr; yr oedd y ffordd hon yn hwyrol gwedi myned yn ddi-dramwy jaww. a Glaswellt gwedi tyfu'n agos drosti i gid.

Yna Ebe *Cristiana* er bod y Brif-ffordd gwedi myned gynt yn anghyfannedd, ac er gorsod i'r Pererinion yn yr amser a basodd i rodio ar hyd traws lwybrau, ni bydd hi felly yr awr hon, cahys myfi a gyfodes yn Fam yn Jsrael. *Barn.* 51. 6. 7.

Cawr. A dyngodd myn y Llewod na's caent, a chan hynny, parodd iddynt droi heibio, o blegid na's caent fyned y ffordd honno.

Dewr-g. Ond eu Harweinydd a ddynnesodd yn gyntaf at *Garw-guchiog*, ac a osododd mor ddwys arno a'i Gleddyf fel y gorsu iddo wrth-

Garw-g. A Leddweh chwi fi ar fy Nhiri fy hun?

hun?

Dewr-g. Prif-ffordd y Brenin yr y'm ni yn-
ddi, ac yn ei ffordd ef y gotodaist di y Llewod;
ond y Gwragodd a'r plant hyn er eu gwanned,
a gant gadw eu ffordd ymlaen er gwaetha dy Le-
wod. A chydâ hynny a'i tarawodd ef drachefn
hyd lawr, ac a'i dugodd ef ar ei liniau, ar
yr ergid hwnnw se a dorrodd ei Helm ef, ac ar
nessa^f se dorrodd ymmaith ei Fraich ef. Yna y
Rhuodd y Gawr mor erchill, fel y brawychodd
ei lais ef y Gwragedd, ac er hynny yr oeddent yn
llawen ei weled ef yn ymdrabaeddu ar y llawr.
Yn awr yr oedd y Llewod gwedi eu Cadwyno,
ac felly ni allent wneuthur dim o honyat eu
hunain. A chan hynny pan oedd hen Hŷll ac
oedd yn bwriadu eu Cynorthwyo, gwedi marw,
Dewch yn awr ebe Mr. *Dewr-galon* wrth y Pe-
rerinion, a chanlynwch fi, ac ni ddigwydd i chwi
ddim niwaid oddiwrth y Llewod. Yna hwy a
aethant ymlaen, ond y Gwragedd a grynalant
wrth fyned heibio iddynt; a'r Bechgyn hefyd oedd
yn eðrych fel pe buasent i farw; ond hwy a aeth-
ant oll heibio heb ychwaneg o niwaid.

Erbyn hyn yr oeddent o fewn golwg i Letty'r
Porthor, a daethant yn fuan i fynu atto; ond hwy
a wnaethant swy o ffrwst gwed'yn i fyned yno o
herwydd ei bod hi'n enbyd i ymdeithio yno
gwedi nês: a phan ddaethant at y Porth, yr
Arweinydd a gurodd, a'r Porthor a Lefodd pwy
sydd yna? ond cyn gynted ac y dywedodd efe
Myfi, efe a adnabu ei Lais ef, ac a ddaeth i lawr,
canys buasei'r *Arweinydd* yn fynych o'r blaen yno
megis Hyfforddwr i Bererinion, a chwedi
dyfod i lawr, se a egorodd y Porth, a chan wle
yr *Arweinydd* yn sefyll yn gymmwys o'i flaen

(canys)

(canys nid oedd efe'n gweled y Gwragedd y rhai oedd o'r tu ol iddo) ete a ddywedodd wrtho, beth yn awr Mr. Dewr-galon beth yw'ch neges chwiymma mor hwyr heno ? Ebe yntef, mi a dduges ymma rai Pererinion, lle mae'n rhaid iddynt Lettua yn ol Gorchymmynty Arglwydd. Mi a thaswn ymma'n gynt oni buafet i mi gael fy ngwath'nebugany Cawr sy'n arfer cefnogi'r Llewod. Ond gwedi hir a maith ymlaen ac ef, mi a'i torres ymmaith, ac a dduges y Pererinion ymma mewn diogelwch.

Porthor. Onid ewch chwi i mewn a thario hyd y boreu ?

Dewr-galon. Na wnâ, mi ddychwelaf i Dy'm Harglwydd heno.

Cris. Oh Syr, ni wn i pa fodd i fod yn fodlon i chwi ein gadel ni yn ein Pererindod: chwi a fuoch mor ffyddlon, a charedig tu ag attom, chwi am-laddasoch mor Lew trosom, ac a'n cyngborasoch mor Galonnog, fel nad anghosiaffi byth eich honawsfedd tu ag attom.

Trug. O nad allem gael eich Cymdeithias hyd ddiwedd ein Siwrneu ? Pa fodd y gall y fath Wragedd tlodion ee y'm ni, ddala i maes mewn ffyrdd ac sy cyn llawned o helbul ac yw hon heb ffrynd ac Amddiffynnwr s

Yna ebe Jago y jeuengaf o'r Bechgyn, attolw Syr, cymmerwch eich perfwadio i dayfod gyda ni, i'n helpu a dchos ein bod cyn wanned, a'r ffordd mor enbyd.

Dewr-g. Yr wyf wrth Orchymmyr sy Arglwydd. O's efe a'm trefna i, i fod yn Arweinydd i chwi trwydded draw, myfi a fyddaf badlon i'ch gwasanaethu, ond os hyn y buoch chwi'n sy ar y cynta; canys pan farodd efe i mi ddysod gyda chwi hyd ymma, dyl osoch geisio gantbe fy ngollwng i gyda chwi hyd y diwedd,

ac

ac oſe a gamiataeſei 'cb deifyfiad, ond pa fodd byn-
nag, gorſydd i mi ymadel, ac felly Criftiana gnywl
a Thrugaredd, a Mechgyn gwyh i byddwch jach.

Yna'r Porthor Mr. Gwiliadwrus a ofynnodd
i Criftiana am ei Gwlad, a'i Cherdint, a hithei a'i
hattebodd ef ei dyfod hi o Nddinas Deſtryw, Gwraig
weddw ytwyſi a'm Gŵr a fu farw, ei Enw oedd
Criftion y Pererin.

Beth ebe'r Porthor, ai 'ch Gŵr chwi oedd
efe ?

Je, ebe hi, a dymma ei Blant ; a thymma un o'n
Trêſni, gan ddangos Trugaredd. Yna'r Porthor
agannodd ei Glôch ſelyr arſerei ar y cyfryw achofion,
a daeth un o'r Llangceſau i'r Drws, enw'r hon oedd
Meddwl-goſtyngedig. Ac ebe'r Porthor wrthi hi,
dôs i mewn a dywed fod Criftiana Gwraig Criftion
a'i Phlant gwedi dyfod ymma ar Bererindad. Hithau
a aeth i mewn ac a'i manegodd. Ond Oh pa ſôn o
Lawenydd oedd oddi ſewn, pan ddiferodd y Gair o
enau'r Llangceſ.

Felly hwy a ddgethant yn ebrwydd at y Porthor
o blegid yr oedd Criftiana 'n ſefyll etto wrth y
Drws ; yna rhai o'r pruddaf o honynt a ddywedodd
wrthi, tyred i mewn Criftiana, tyred i mewn Wraig
y Gŵr dâ hwnnw, tyred i mewn Wraig fendigedig,
tyred i mewn ynghyd a phawb ſydd gydâ thi. Felly
hi a aeth i mewn a phawb ac oedd gydâ hi. A chwedi
gu mbyned i mewn, aethpwyd a hwynt i yſtafell dda
ghang, lle y parwyd i ddynt eistedd i lawr : felly hwy
a eisteddasant i lawr, a'r pennaf yn y Tŷ a elwid i
weled a groesaw i'r Lletteuwyr. Yna hwy a dda-
thant i mewn, a chwedi dyall pwy oeddent a gyfar-
choſant idd eu gilydd a Chyſſan, gan ddywedyd,
Groesaw wrthych chwi lleſtri Grâs Duw, groesaw
atom ni

'Nawr

'Nawr o achos ei bod hi 'n hwyr, a'r Pererinïon yn ddeffgiol o achos eu Siwrnau, a chweddi llefghau trwy'r Olwg ar yr ymladdfa, a'r Llewod dychrynlyd : gan hynny hwy a Chwenychalant ymbaratoi i orphwys cyn gynted ac y gellyd. Nag e ebe'r hwythau o'r Teulu llonnwch eich hunain a thammaid o Fwyd. Canys hwy a baratoesent *Gen* iddynr. *Exod.* 10. 31. *Joan.* 1. 29. Yng-hyd ar saws arferedig ac oedd berthynol iddo. Canys y Porthor a glywsei o'r bïaen am eu dyfodiad ac a'i manegodd iddynt hwy oddifewn.

Gwedi iddynt Swpperu, a diweddi eu Gweddi a Psalm, dymunafant gael myned i orphwys Ond gadewch i ni, ebe'r *Cristiana* o's gallwn fod mor eon a dewis, bed yn y stafell honno y buty Ngwr pan fu ymma. Felly yr aethant hwy i fynu yno, a gorweddasant oll yn yr un Ystafell. Pan oeddent yn eu heismwythdra, *Cristiana* a *Thrugaredd* a ymddiddasant ynghylch pethau angenrheidiol.

Cris. Ychydig a feddyliais i pan aeth fy Ngwr ar Bererindod, y byddai i mi byth ei ganlyn ef.

Trug. A chyn lleied a dybiatoch chwi o orwedd yn ei Wely, a gorphwys yn ei Ystafell ef, fel yr y'ch chwi yr awr hon.

Cris. A llai o lawer y tybiais i y cawn weled ei wyneb ef gyda Chyffur, ac o Addoli'r Arglwydd y Brenin gyd âg ef, fel yr wyfi'n awr yn credu y câf.

Trug. Gwrandewch, oni chlywch chwi ryw twn ?

Cris. Clywaf, ac yr wyfi'n credu mae twn Cerddoriaeth, o lawenydd am ein bod ni ymma yw ef.

Trug. Rhyfeddol ! Cerddoriaeth yn y Tŷ, Cerddoriaeth yn y Galon, a Cherddoriaeth yn y Neffod.

foedd hefyd o dra Gorfoledd am ein bod ni ymma.

Fel hyn yr ymddiddanzant dros ennyd, a chwe-
d'yn hwy a ymroefant i gysgu. Felly y Boreu,
pan o'ent gwedi diuno, ebe *Cristiana* wrth *Dru-*
garedd beth oedd y Matter a barodd i chwi chwer-
thin yn eich Cwsg neithiwr, yr wyf'n tebyg mac
Breuddwydio a wnaethoch?

Trug. Felly yr oeddwn, a melus oedd y Breu-
ddwyd, ond a ydych chi yn sicr i mi chwer-
thin?

Crif. Do, A chwarddasoch yn uchel hefyd,
ond attolwg rhowch i mi glywed eich Breu-
ddwyd?

Trug. Mi Freuddwydiais fy mod yn eistedd
mewn lle anghyfannedd wrthif fy hun, ac yn
cwynfan o achos caledwch fy Nghalon. Eithr
nid eisteddes i yno'n hir nes bod bagad o Bobla
debygafwn i gwedi ymgatglu oddiamgylch, i'm
gweled, ac i wrando beth oeddwn i yn odywedyd.
Felly yr o'ent hwy yn Clustfeino, a minneu a
aethum rhagof yn cwynfan o achos caledwch fy
Nghalon.

Erbyn hyn rhai o honynt a chwarddasant am fy
Mhen, a rhai a'm galwasant yn ynfyd, ac eraill
a ddechreuasant fy nghilgwithio. Ac er bynny mi
a dybieis i'm edrych i fynu, a chansod un yn dysod
ar Adeinydd tu ag attaf.

Felly te a ddasth yn uniawn attaf, ac a ddywe-
dodd, *Trugaredd, Beth fydd arnat ti? Pan glybŵ*
fy'n gwasgwrn fy nghwyn; se a ddywedodd,
Tangnefedd i ti; Sychodd belyd fy Llygaid a'i
, Low-lain, ac a'm Gwisgodd ag Aur ac ag Arian;
a gosododd Gadwyn am fy Ngwddf, a Chust-dyffan
yn fy Nghinffiau, a Eboron hysod ar fy Aden
Ezek.

Ezek. 16, 8, 9, 10, 11.

Yna fe a'm cymmerth i gyferbyh fy Llaw, ac a ddywedodd wrthyf, Canlyn fi. Felly fe aeth i fynu, a minneu a'i Canlynes ef, nes daethom at Borth Aur. Yna fe a gurodd, a phan egorasant hwy oddifewn, y Gwr a aeth i mewn, a minneu a'i Canlynes ef i fynu at Orseddfaingc, ar yr-hon yr oedd un yn eistedd, ac a ddywedodd wrthyf, groe law Ferch.

Yr oedd y Llê yn disgwyl yn ddilglair, ac yn Gwrichioni fel y Sêr neu'n hytrach fel yr Haul. Mi a dybiais i'm weled eich Gwr chwi yno, felly mi a ddihunes o'm Breuddwyd, ond a Chwerddais i ?

Oris. Chwerthin, do, a hawdd y gallech chwi eich gweled eich hun gystled, Canys y mae'n rhaid i chwi ganiatau i mi ddywedyd, ty mod i yn credu mae Breuddwyd da oedd efe, ac fel y profasoch y rhan gyntaf'n wir, felly y Cewch brofi i rhan arall o honaw yn y diwedd. y mae Duw'n llefaru unwaith, je ddwy-waith ond ni ddyall Dyn, trwy hân, a thrwy Weledigaeth nôs, pan lyrrthio trym-gwsg ar Ddynion, with hepiant ar wely. Nid rhaid i ni orwedd yn nêffro yn ein Gwelyau i ymddiddan a Duw, se all ymwled a ni yn ein Cwsg, a pheri i ni glywed ei lais ef y pryd hynny.

Y mae'n Calonnau yh fynych yn nêffro, pan y'm yn Cyigu, gall Duw ddywedyd wrth honn, trwy Ddammegion, ac arwyddion a chyffelybi-aethau, gystal a phan y bo un yn nêffro, Job. 33.

14, 15.

Trug. Ynteu'r wyfi yn llawen o'm Breuddwyd, canys yr wyfi'n gobeithio y cafwed ei Gyllawai cyn y bo hir, fel y chwarddowyl ietto.

Cris. Yr wyf'n tebyg ei bod hi'n llawn bryd i ni gyfodi, fel y gwypom beth fydd raid i ni wneuthur.

Trug. Er dolwyn, o's Gwahoddant hwy ni i aros dros dro, byddwn ewyllysgar, i dderbyn eu cynnig. Yr wyf'i'n fodlonach i darin ymma, fel y byddom fwy cydnabyddus o'r Merched ymma; mi a debygwn iod gan Ddoethineb, Duwioldeb a Chariad, wynebpryd hawddgar a Sobr iawn.

Cris. Ni a gawn weled beth a wnant hwy. A ehwedi iddynt gyfodi ac ymbaratoi, y daethant i lawr, a gofynnant i'w gilydd am eu hesmwythder, ai oedd efe'n gyflurus neu beidio?

O'r goreu, ebe *Trugaredd*, un o'r Nofweithau Lletfu goreu ydoedd hi, ar a gasais i yn fy holl Fywyd.

Yna ebe *Doethineb* a *Duwioldeb*, o's cymmerwch chwi'ch perfwadio i aros ymma dros ennyd, chwi a gewch yr hyn a fo'r Tŷ yn ei ddarparu.

Cewch gyd âg ewyllys da ebe *Cariad*, telly hwy a gidsynniasant, ac a arhosasant yno yng-byleh Misgwaith, neu ychwaneg : ac a ddaethant yn dra buddiol i'w gilydd. Ac o herwydd y mynnei *Doethineb* wybod pa fodd y dugodd *Cristiana* ei phlant i tynu, gofynnodd Gennad i'w holi hwynt.

Hithau a ganiattaodd iddi, yna hia ddechreuodd ar y jeuengat o honynt, enw'r hwn oedd *Jago*.

Doethineb, tyred *Jago*, a çlli di ddywedyd pwy a'th wnaeth di?

Jago, Duw'r Tŷd, Duw'r Mŷd, a Duw'r Yspryd Glân.

Doeth:

Doeth. Da Machgen i. Ac a wyddost ti pwy sydd yn dy achub di ?

Yago. Duw'r Tâd, Duw'r Mâb, a Duw'r Ys-
pryd Glân.

Doeth. Dyna Fachgen dafyth, ond pa fodd y mae Duw'r Tâd yn dy achub ?

Yago. Trwy ei Râs.

Doeth. Pa fodd y mae Duw'r Mâb yn dy achub di ?

Yago. Trwy ei Gyfiawnder, a'i Farwolaeth, ei Waed, a'i Fywyd.

Doeth. A pha fodd y mae Duw'r Yspryd Glân yn dy Achub di ?

Yago. Trwy ei oleuada, a'i Adnewyddiad, a thrwy ei Amddeffynniad.

Yna ebe *Doethineb* wrth *Cristiana*, yr ydych chiwi i'ch canmol, am ddwyn eich plant tel hyn i synu, yr wyfi'n tebyg nad rhaid i mi ofyn y Cwestiwnau hyn i'r lleill, gan y meder y jeuengaf eu hysteb cystal, mi a âf yn nessaf at yr jeuengaf onid un.

Doeth. Dewch *Joseph* ebe hi, canys hynny oedd ei Enw ef, a syddwch chiwi bodlon i mi 'ch holi chiwthau ?

Jos. Byddaf o lwyr ewylllys fy Nghalon.

Doeth. Beth yw Dŷn ?

Jos. Creadur Rhefymmol a wnaethpwyd felly gan Dduw fel y dywedodd fy mrawd.

Doeth. Beth a debyger wrth y 'Gair Achub ?

Jos. Fod Dŷn trwy Bechod gwedi ei ddwyn ei hun i Gyflwr o Gaethiwed a Thrueni.

Doeth. Beth a foddyliaer wrth fod yn gadwedig gan y Drindod ?

Jos. Fod Pechod y cyfryw Ormesur galluog nas gallai neb ein tynnu allan o'i Grasangau, ond
Duw.

Duw, a bod Duw mor dda a charedig tu ag at
Ddyn a'i gippio allan o'r Cyflwr truenus hwn.

Doeth. Beth oedd diben Duw yn Achubiaeth
Dyn ?

Jago. Gogoneddeu ei Enw, a'i Râs, a'i Gy-
fiawnder &c. a Thragywyddol ddedwyddwch ei
Greadur.

Doeth. Pwy yw'r fawl a achubir ?

Jaf. Y fawl a dderbynio ei Jechydwriaeth
ef.

Doeth. Dyna Fachgen da *Joseph*, dy Fam a'th
ddyfgodd di 'n dda, a thithen a wrandaweist ar yr
byn a ddywedodd hi wrthit.

Yna ebe *Doethineb* wrth *Samuel* yr henaf onid
un, a fyddwch chwi fodlon i mi'ch holi ohwithau
hefyd ?

Sam. Byddaf yn wir, o's gwelwch chwi fod
yn dda.

Doeth. Beth yw'r Nespedd ?

Sam. Llŷs, a chyflwr tra gwynfydedig, o her-
wydd fod Duw 'n preswyllo yno.

Doeth. Beth yw Uffern ?

Sam. Lle a chyflwr tra gresynol o herwydd mae
Trigfan Pechod, Diafol a Marwolaeth yw ef.

Doeth. Pa ham y mynnit difyned i'r Ne-
foedd ?

Sam. Fel y gallwyt weled Duw, a'i wafanae-
thu 'n ddiflino, fel y gallwyt weled Crist, a'i
garu 'n Dragywydd fel y caffwyf gyflawnder o'r
Yspryd Glân ynnof, yr hyn na's gallaf ei feddiannu
mewn un modd ymma.

Doeth. Dyna Fachgen da hefyd, ac un a ddyf-
godd yn dda.

Yna hi a drôdd at yr henaf, enw'r hwn oedd
Mathew, ac a ddywedodd wrtho, a gaf i'ch Co-
teciffo

techeisio chwithau hefyd ?

Matthew. Cewch yn rhwydd ddigon.

Doeth. Gofynnaf i chwi ynteu, a oedd hanfod i ddim o flaen Duw ?

Mat. Nag oedd, canys y mae Duw'n Draigwyddol, ac nid oes dim a Bod iddo oddieithr Duw, cyn dechreu'r Dydd cyntaf, canys mewn Chwech Diwrnod y gwnaeth yr Arglwydd, y Nefoedd a'r Ddaear, a'r Môr a'r hyn oll fydd ynddynt.

Doeth. Beth ydych chwi 'n debyg am y Bibl ?

Mat. Gair Sanctaidd Duw yw efe.

Doeth. A oes dim yn 'sgrifennedig yntho ar nad y'ch chwi 'n Ddyall ?

Mat. Oes llawer jawn.

Doeth. Beth ydych chwi 'n wneuthur a lleoedd yntho nad ydych yn eu Dyall ?

Mat. Yr wyfi 'n credu fod Duw 'n ddoethach na myfi, yr wyfi 'n gweddio hefyd ar ryngau hodd iddo ef ganiattau i mi gael gwybod pob peth yntho ar a wyr efe a fo er llês i mi.

Doeth. pa fodd yr ydych chwi'n credu ynghylch Adgyfodiad y meirw ?

Mat. Yr wyfi yn credu y Cyfyd yr un rhyw a gladdwyd : yr un mewn natur, ond nid mewn Llygredigaeth. Ac yr wyfi yn credu hynny o herwydd dau beth, yn gynta o blegid fod Duw gwedi ei addo. Yn ail o blegid ei fod yn abl i'w gwplau.

Yna Doeth ddywedodd wrth y Bechgyn, rhaid i chwi ddo'n wastad ar eich Mam, canys hi a ddichon ddysgu i chwi Ragor. Rhaid i chwi hefyd roi Clust efcyd i'r ymddiddanion da, a glywoch gan craill, canys er eich mwyn chwi y maent.

maent hwy 'n fiarad pethab da. Deliwch fulw
hefyd beth y mae'r Nefoedd a'r Ddaear yn ei
Ddysgu i chwi; ond yn enwedig byddwch ddi-
wid i fyfario yn y Llyfr hwnnw a fu achos o fy-
nediad eich Tâd ar Bererindod. Ac o'm rhan
i, feibion dangosaf i chwi'r hyn a all wyf tra-
sach chwi ymma, a bydd llawen gennif o's go-
fynwch chwithau Gwestiwnau i minneu a fo'n
tueddu i adailiadu'n Dduwiol.

Pan oedd y Pererinion gwedi bod yno ynghylch
wythnos, cafodd *Trugaredd* Ymwelwr a gym-
merei arno ddwyn peth ewyllys-da tu ag attf a'i
Enw ef oedd Mr. *Hoyw-waith*, yr oedd e'n wr
a ddugiad i synu, ac yn cymmeryd arno fod yn
Grefyddol; ond yr oedd efe yn ymlynu'n fawr
wrth y Bŷd.

Felly efe a ddaeth unwaith neu ddwy, neu ych-
waneg at *Drugaredd* gan gynnig ei Gariad iddi.
Yr oedd y Llanges yn deg o brŷd, ac o herwydd
hynny'n fwy llithiog.

Ei mheddwl-fryd hi hefyd oedd bod yn ddiwid yn
ddibaid yn ei Gorchwyliaeth. O blegid pan na
bae ganddi ddim i'w wneuthur iddi ei hun, hi a
arferai wneuthur hofanau, a' gwisgoedd i eraill,
ac a'u rhoddeu i'r anghenus.

A Mr. *Hoyw-waith* ni's gwyddau pa fodd yr
oedd hi'n ddsparthu'r hyn a wnelei, oedd yn
dra bodlon iddi, o blegid ni chafodd efe hi un pryd
yn segur: Y mae'n sic gennyf ebe fo wrtho ei
hunan, mae hyfwi o'r gorau i'w hi.

Yna *Trugaredd* a ddadgudeodd y matter i
Ferched y Tŷ, ac a ymofynnodd i'w ment yn ei
gylch ef, o blegid hwy a'u hadwariant ef yn well
gu hi. Felly hwy a ddywedasant wrthi mae
dyn ieuangc diwid oedd efe un ac oedd yn cym-
meryd

meryd arno fod yn Grefyddol; ond a oedd fel yr o'ent hwy 'n ofni 'n ddieithr i rym yr hyn fydd dda.

Nag é ebe *Trugaredd*, ni edrychafi mwyach arno o blegid nid wyf 'n bwriadu fyth gymmeryd y llestair ar fy Enaid.

Yna *Doethineb* a'i hattebodd, nad oedd rhaid cael peth mawr i'w ddigalonni ef, ei pharhad i wneuthur fel y dechreufe hi dros y tledion a oere'n ebrwydd ei Was-gwychder ef.

Felly y tro nefiaf ac y daeth, fe a'i cafodd hi ar ei henwaith, yn gwneuthur pethau dros y tledion. Ebe efe, Beth ai wrtho e'n wastad? Je ebe hithau naill ai drosof fy hun, neu eraill. A pha beth a ennillwch chwi'n y Dydd ebe fe?

Yr wyf i ebe hitheu yn gwneuthur y pethau hyn, fel y bwyf cyfoethog mewn gweithredoedd da; gan olod sail dda erbyn yr amser a ddaw, fel y cymmerwyf asael ar y bywyd *Tragywyddol*. 1 *Tim.* 6. 17, 18, 19. Attolwg ebe ef, Beth a ydych chwi yn wneuthur a hwynt?

Dilladu'r noeth ebe'r hitheu, a chydâ hynny syrthiodd ei Wynebpryd ef. Felly fe a ymataliodd rhag dysod atti mwyach. A phan ofynnwyd iddo y rhestrwm pa ham, atebodd fod *Trugaredd* yn *Llangces* bert ddigon, ond gwedi ei haflonyddu a moesau drwg.

Gwedi iddo ei gadael hi. dywedodd *Doethineb* oni fanegais i ti y byddei i Mr. *Efydd-llyn* dy adael di yn ebrwydd; je efes gyfyd anair i ti, o blegid er ei fod ef yn cymmeryd arno fod yn Grefyddol, yn casu *Trugaredd*, er hynny y mae *Trugaredd* ac ynteu mor wahanol o dymhorau iei yr wyf i'r oeddu na ddeuant fyth ynghyd.

Trag. Mi a allafwngael Gwr cyn y mawr,
er

er na ddywedale i mo hynny wrth neb : ond y cyfryw oeddont nad oedd yn hofsi ry moesau i, er na chafodd. neb o nonynt erjoed fai ar fy mberfôn i : telly ni's gallwn i a hwythau gyttuno.

Doeth. Gwneir ychydig gyfri yn ein dyddiau ni o Drugaredd, yn chwaneaey na'i henw, yr arferiad o honaw ni all ond rhai mo'i aros.

Dise, ede Trugaredd, onis myn neb fi, mi a fyddaf marw 'n Forwynig. neu ynteu fo fydd fy moesau 'n lle Gwr i mi. Canys ni allaf fi newid fy natur, ac yr wyfi yn bwriadu na chymmeraf yn fy mywyd, un aso gwrthwyneb i mi yn hyn. Yr oedd i mi Chwaer a elwyd Haelionus, yn Briod ac un o'r rhai Tauag-sur ymma ; ond ni's galle hi ac ynteu fyth gytuno ; o achos bod fy Chwaer yn bwriadu gwyed ymlaen fel y dechreuasai hi, sef i ymgeleddu 'r enghennus, gan hynny ei Gŵr a'i Criodd hi wrth y Groes, a chwed'yn a'i troes hi i maes o'r Drws.

Doeth. Ac mi a wrantaf i chwi mae Proffesswr ydoedd efe ?

Trug. Je o'r fath ac oedd efe, ac o'r fath y mae 'r Byd yn awr yn llawn ; ond nid wyfi am neb o bonynt oll.

Mae Trugaredd yn ei henw,
Yn cael ei charu 'n dra hoyw,
Ond Trugaredd yn y weithred,
Syddleithr jawm i faged.

Yn awr Matthew Mâb henaf Crisfiana a gwym-
podd yn glât, a'i Glesyd oedd yn drwm arno,
canys blinwyd ef yn ddirtawr yn ei Ymysgaredd,
fel yr oedd ef ar brydiau, fel pe tynnid on elau

pen ef ynghyd gantho. Yr oedd yn trigo gerllaw
yno un Mr. *Medrus* o hen Phyllygwr profadwy.
Felly *Cristiana* a ddymunodd ei gael ef, a hwy a
ddanfonaant am dano, ac yntef a ddaeth, gwedi
ei edyfod i'r Ystafell, a dala ychydig sulw ar y
Bachgen, barnodd ei fod yn Glat
o'r + Gwewyr. Yna ebe efe wrth + *Chofeyd* i
ei Fam ef, pa Luniaeth yr ymborthodd *Matthew*
arno yn ddiweddar?

Lluniaeth ebe *Cristiana*, nid dim ond yr hyn sydd
jachus. Y Physygwr a'i hattebodd, mae'r Bachgen
hwn gwedi cymmeryd rhyw beth ac sy'n aros yn
ddi-draul yn ei Gylla ef, ac nid â ef oddiyno heb
foddion. Ac yr wyf i'n manegi i chwi y gorfydd
ei lân-garthu ef, ac onid é fe a fydd marw.

Mam, Mam, ebe *Samuel*, Beth a gafglodd fy
inrawd ac a'i bwytaodd, pan ddaethom oddiwrth
y Porth sydd ymhên y ffordd hon? Chwi a
wyddoch fod yno Berllan o'r tu hwnt i'r Mŵr
ar y llaw allwy, ac yr oedd nhai o'r Canghennau'n
ryfu dros y Mŵr, a Mrawd a gymmerodd rai o
honynt ac a'u bwytaodd.

Cris. Mae'n wir fy Machgen i, efe a'u cym-
merodd ac a'u bwytaodd; Bachgen drwg oedd efe,
a mi ceryddais ef, ac er hynny efe a'u bwy-
taodd.

Medrus. Gwybum iddo fwytra rhyw beth ar nad
oedd yn ymborth jachus. A'r Lluniaeth hynny
yw'r firwyth enbeita o'r cwbl. Ffirwyth *Perslan*
Belzebub ydoedd ef. Y mae'n rhyfedd genhysna
rhybuddiodd neb o honoch o'u plegid; bu llawer
farw o'i achos.

Yna y dechredodd *Cristiana* lefain a dywedyd
o Fachgen drwg, ac o Fam ddiofal; Beth a wnaeth
am fy Mâb?

Medrus. Dewch, na ddygin-ffinwch; gall y Bachgen wella etto, ond gorsydd iddo garthui lawr a Chyfogi.

Cris. Attolwg Syr. Profwch yr eitha o'ch dyall arno, beth bynnag a gofio.

Medrus. Nag e, gobeithio y byddaf fi eesymmol.

Felly efe a wnaeth id do *†*Bwrge, ond

*†**Carthfa* yr oedd efe yn rho wan, dywedpwyd ei wneuthur ef o Waed Geifr a Llundw Anner, ac ychydig o iudd Yffop &c. *Heb.* 10. 1, 2, 3, 4.

Pan welodd Mr. *Medrus* fod y moddion hynny 'n rhiowan, efe a baratoddiddo uni bwrpas. Gwnaethpwyd ef *ex Carne & sanguine Christi* (fel o gnawd a gwaed Crist chwi a wyddoch fod Phyl ygwyr yn rhodd i Cyffleiriau dieithr i'r Cleision, *Joan.* 6. 54. 55. 56, 57. A gwnaethpwyd ef i synu 'n belenau, ynghyd ac addewid, neu ddwy, a mesur cyfattedbol o Halen. *Marc.* 9. 49.

Yn awr yr oedd iddo eu cymmeryd dri ar y pryd yn ei Gythlwg, mewn hanner cwarter peint o ddagrau Edifeirwch. Pan oedd y *Physygyr* aeth ymma'n basod, a'i ddwyn at y Bachgen, yr oedd yn anodd gantho ei gymmeryd ef, er ei fod e'n caeleirwygo gan y Choseydd, fel pe buasei'n ei dynnu ef yn llaprau. Dewch, Dewch ebe'r *Physygyr*, rhaid i chwi ei gymmeryd ef. Y mae se'n erbyn fy Ystyrmog i ebe'r Bachgen y mae'n rhaid i ti ei gymmeryd efe ebe ei fam. Mi a'i chwdaf ef drachefn ebe'r Bachgen. Attolwg Syr, ebe *Cristiana* wrth y *Physygyr*, pa blâs sy iddo? nid oes iddo ddim blâs drwg ebe'r Doctor. a chyda hynny hi a gwrddodd ac un o'r *Pelembu* a blaen ei Thafod. *On Matthew* ebe hi, y mae se'n selutach na'r Mâl. O'sydwyd ti'n canu 'th fam.

Sam, a'ch Prodyr, o's ydwyt yn earu Trugaredd, a'ch fywyd dy hun, cymmeres. Felly trwy lawer o waithfe a'i cymmerodd ef, gwedi byrr weddi am fendith Duw arno. Ac fe a weithiodd yn swynaidd gyd âg ef, parodd iddo Arloesi, parodd iddo Gysgu, a gorphwys yn esmwyth; a gosododd ef mewn Gwrës hyfryd, a Chwyscymhedrol, ac a'i llwyr ryddhaodd ef o'i wewyr.

Ac felly mewn ychydig o amser, efe a gododd ac a rodiodd oddiamgylch ar bwys ei ffon, ac a ymresymmodd a Doethineb, Duwioldeb, a chariad ynghylch ei afiechyd, a'r modd y Gwellhawyd ef.

Gwedi 'r Bachgen wella, *Cristiana* a ofynnodd i Mr. *Medrus*, Syr, Beth a'ch bodlona chwi am eich poen, a'ch gosaf am fy Mâb i ?

Yntef a ddywedodd, rhaid i chwi dalu i Feistr † Coledg y Physygywyr † *Prif-Ysgol* yn ol y rheolau a wnaethpwyd ac a baratowyd yn yr achos hynny. Heb. 13. 11. 12, 13, 14, 15.

Cris. Eithr Syr, ebe hi, i beth y mae'r † Pelennau hyn yn dda heb-law hyn? † *Pils.*

Medrus. Pelennau cyffredinol ydynt, thaf ac fydd dda yn erbyn pob Clefyd y mae'r Pererinion yn ddarostyngedig iddo. A phan jaw'n baratoir ef, efe a geidw'n dda amser allan o feddl.

Cris. Er dolwyn Syr, gwnewch i mi ddeudddeg Blwched o honynt, o blegid o's câf fi y rhwymma, ni cymmeres fi tyth un Physygywr arall.

Medrus. Y mae'r Pils ymrodd i'r ragflacni Croydon, cyfal-ac i jachau arian fo'n Glaf. Mi'n allu ei ddywedyd ef, a sefyll wrtho, o's aser Gwr

Gwr y Physygywriaeth hyn fel y dylei, se a wna
iddo fyw yn dragywydd. *Joan. 6. 50.* Ond *Cris-*
tiana anwyl, nid oes i ti rododi'r Pelennau ymma
mewn un ffordd arall, ond fel y rhagddangosais i,

(sef mewn *Gwydryn o ddagrau
**Glast.* Edifeirwech) Canys o's gwnewch,
ni wrânt ddim Lleshâd. Felly eise a roddes i
Gristiana Physygywriaeth iddi ei hun, a'i phlant,
&c. ac a barodd i *Matthew* wachelyd bwytta
Eirin Gwyrddleision ond hynny, a Chyffanodd
hwynt ac a ymadawodd.

Dywedpwyd wrthych o'r blaen, i *Ddoethineb*
beri i'r Meibion, o's mynnent un pryd o'fyn iddi hi
ryw Gwestiwnau, ac a fai buddiol, a rhoddei hithei
ryw atteb iddynt:

Matthew. Yr hwn a faasei Glâf, a ofynnodd
iddi, Beth oedd yr achos fod Physygywriaeth gan
mwy'n chwervw i'n Geneuau ni ?

Doeth. Iddangos Leied groesaw sydd i Air Duw,
ar Effaith o honau-gydâ Chalôn Gnawdol,

Math. Pa ham y mae Physygywriaeth, o's bydd
ese tu Lleshâau yn carthu, ac yn peri Cyfogi ?

Doeth. Iddangos fod y gair pan y fo'n gwei-
thio'n Effeithiol, yn glanhau'r Galon, a'r Me-
ddwl. Canys fel y mae'r un yngwnethur Corph,
y gwna'r llall yr Enaid,

Mat. Beth a ddylem ni ei ddysgu wrth weled
fflam y tân yn myned i tynu ? ac oddiwrth weled
peidr a hyfryd rinwodd yr Haul yn tarp i wa-
rad.

Doeth. Wrth dderchafiad y flam y dyfger ni i
escyn i fyned. Nefoedd mewn dymuniadau gwre-
sog. Ac oddiwrth yr Haul yn danton ei wdd
a'i belydr, a'i hyfryd rinweddau i lawr y dyf-
ger ni fod Achubwr y Byd, er uchelod yn Cyt-
baedd

haedd i lawr attom ni yn ei Râs a'i Gariad.

Mat. O ba le y mae'r Cymmylau yn cael Dwfr ?

Doeth. O'r Môr.

Matthew. Beth fydd i ni i'w ddysgu oddiwrth hynny ?

Doeth. Y dylei Gweinidogion gyrchu eu Hathrawiaeth oddi wrth Dduw.

Mat. Pa ham y mae'r Cymmylau'n ymarllwys ar y Ddaear ?

Doeth. I ddangos y dylei Gweinidogion roddi allan i'r Byd yr hyn a wypon't hwy am Dduw.

Mat. Pa ham y mae'r Haul yn achos twya'r Glaw ?

Doeth. I ddangos fod Cyfammod Grâs Duw gwedi ei sicrhau i ni yng Hrist.

Mat. Pa ham y mae'r Ffynnonau'n dyfod Môr trwy'r Ddaear i ni ?

Doeth. I ddangos fod Grâs Duw yn dyluni ni trwy Gorph Crist.

Mat. Pa ham y mae rhai Ffynnonau'n tarddu o bennau Bryniau uchel ?

Doeth. I ddangos y bydd i Ysbyrd y Grâs darddu mewn rhai mawr a Galluog, yn gystal ac mewn rhai tlawd ac isel.

Mat. Pa ham y mae'r Tân yn ymallyd ym mhabwyren y Ganwyll ?

Doeth. I ddangos mae oddieithr i Râs ennyn ar y Galon, na bydd gwir oleuni'r bywyd ynnom ni.

Mat. Pa ham y mae'r Pabwyr yn a'u hysgu a'u cwbl yn treulio wrth gynnal y Ganwyll ?

Doeth. I ddangos y dyle'r Gŵyl a'r Enaid a'r cwbl fod i wasanaeth Duw, ac i'w treulio i gynnal

nal mewn gwedd dda Râs Duw yr hwn fydd yn-
nom.

Mat. Pa ham y mae'r Pelican yn Gwânu ei
dwyfron ai phig ?

Doeth. I fagu ei rhai bâch a'i Gwaed, a thrwy
hynny i ddangos fod y Crist Bendigedig, yn caru ei
rai bychain, sef ei Bobl, felly fel yr achubodd efo
hwynt rhag Marwolaeth trwy ei Waed.

Mat. Beth a ddichon Dŷn ei ddyŷgu wrth gly-
wed y Ceiliog yn canu ?

Doeth. Dyŷgu cofio pechod *Pedr* a'i Edifeirweh.
Y mae Caniad y Ceiliog yn dangos fod y Dŷdd yn
nessau ; bydded yntef i Ganiad y Ceiliog i'rh ofod
dithau mewn cōsam Ddŷdd ofnadwy'r Farn ddi-
wedraŷ.

Ac yn awr ynghylch hyn yr oedd eu Mts allan, gan
bynny gwnaethant y Ty'n gydabuddus ei bod hi'n
addas iddynt ymbaratoi i fyned. Yna ebe *Joseph*
Fam, y mae'n addas nad anghofioch ddan-
fon Mr. Deonglwr, i ddeisyf arno ganiattau
anfon Mr. Dewr-galon attom ni, i fod yn Hyff-
orddwri ni y rhan arall o'n ffordd. Da Mochgen
i ebe hi, bu'm agos i anghofio. Felly hi a wnaeth
Betisw'n ac a ddeisyfodd ar Mr. Gwiliadwrus y
Portbar, ei ddanfon ef yn llaw Gŵr cymmurs at ei
Chystaill da Mr. Deonglwr ; yr hwn pan ei der-
byniodd, ac edrych ar ystur y Petisw'n, a ddywe-
dodd wrth y Gennad, dōs a dymed wrthynt y dan-
fonaf fi ef.

Pan welodd y Tylwyth lle'r oedd Cristiana eu bod
yn barriadu myned rhagddynt, Galwasant yr holl
Deulu i roddi Diolch i'w Brenin, am ddan-
fon y cyfnewid i'w buddial a rhai hyn attynt.
Gwed yn dywys wrth Gristiana, oni chawn ni
ddangos i'w rhyw ddau 'na, al ein barfer i'r Port-
bar.

inion, ar hyn y galloft fyfurfio pan fyddot ar y
ffordd? Felly hwy a gymmerasant Gristiana, a'i
Chwmpeni i'r Closet, ac a ddangosasant iddynt un
o'r Afaleu y bwyttais ei Efa o honynt, ac a'i rhoes ei
hesyd i w, gwr ac o achos bwyttu o honaw y trowyd
eill dau allan o Baradwys, a gofynnasant iddi beth
oedd hi yn debyg ydoedd hwnnw? Ebe hithen naill
a'i bwyd neu Wenu yn vw ef, ni's gun i p'un. Felly
hwythau a egorasant y Matter iddi, hithen a gysfo-
dodd ei Dwyllo i fynu a rhyfeddodd. Gen. 3. 6.
Rhut. 7. 24.

A chwed'yn aethant a hi i fynydd arall, ac a
ddangosasant iddi Ysgol Jacob. Ac yr oedd y pryd
hynny rai Angliion yn esgyn i synu ar hyd-ddi, a
Christiana a edrychodd, ac a edrychodd weld yr Ang-
yliion yn mynd i synu ac felly y gwnaeth y lleill o
honynt. Yna'r oeddent yn myned i le arall, i ddangos
iddynt bethau heblaw hynny, end Iago
ddwyddedd wrth ei Fam am geisio ganddynt ar y
ychydig yn hwy, o achos mae galwg ddymunol oedd
hwnno, felly hwy a droesant eilwaith, borthi ei Llygaid
ar y Godremmynt hysryd hyn. Gwedi hyn aethant
a hwy lle'r oedd Angor Aur yn crogi, yna parasant
i Cristiana ei thynnu i lawr; canys ebe nhwy, chwi
a'i cewch hi gydd chwi, o blegid y mae hi'n llwyr
anghenzkeidiol i chwi, fely galloch gymmeryd gasael
ar yr hyn fydd tu fewn i'r llenn, fely galloch sefyll
yn ddiagel, o's cwraddwch a thwydd garw, Heb. 6.
19. Ac yr o'ent yn dra llawen o honi. Yna
hwy o'u gymmerasant hwy, ac a aethant i'r mynydd
lle'r Offrymmodd Abraham ein Tad,
Isaac ei Ffab, a dangosasant iddynt yr Gen. 22. 2.
Allor, a'r Coed, a'r Tân a'r Gylllel,
o blegid y maent idd eu gwaled hyd beddys, a
pban y gwelsant ef, Coda'sant eu Dwyllo i synu,
gan

gan eu bendithio eu hunain, a dywedyd *Ob! pa fath Wr a chariad at ei feistr, ac o hynny ymwadiad oedd Abraham?* ar ol dangos y pethau hyn iddynt, Doethineb a oeth a hwynt i'r Cyniaw-le, lle'r oedd Rhieintedd ragoroi, yn sefyll. Felly hi a drodd yr hyn a ddangojasid iddynt i'r Gerdd odidog hon gan ddywedyd.

Ymma y gwelloch Atalau Efa,
Cymmerwch rybudd rhag eu bwyttai,
Gwelloch hefyd Ysgol Jago.

A'r Angylion yn ei dringo.

Yr Angor Aur a roddwyd i chwi,
Na edewch hynny i'ch bodloni,
Nes Offirm yu ag Abraham ffyddlon,
Eich goreu i Dduw o'wllys Calon.

Ynghylch y pryd hyn y curodd un with y Ddraig: a'r porthor a'i hagarodd, ac wele Mr. Dewr-galon oedd yno; ond pan ddaeth efi mewn pa lawenydd oedd yno? o blegid daeth yn awr o'r newydd i'w tŷ y modd y lladdasai ef ym ddiweddar hen Atw-guchbiog waedlyd y Cawr, a'u gwrediad rhag y Llewod.

Yna ebe Mr. Dewr-galon with Cristiana a Thrugaredd, danfonodd fy Arglwydd gofreled o Win i bob un o honoch, ac ychydig Grŷs-ŷd hefyd, a chwpl o Boingranadau. Danfonodd beth ffygta Reilwas hefyd i'r meibion i'w lloenni ar y ffordd.

Yna hwy a ymbaratoefant gyferbyn eu Siwrnau, a Doethineb. a Druioldob a aethant gyda hwy. Pan ddaethant at y Porth, Gofynnodd Cristiana i'r

i'r Pärtor , a aethei neb yn ddiweddar heibio:
Yntef a ddywedodd nad aethei ddigerth un, er
hynny etto, yr hwn hefyd a fanegodd i mi fod
yspeilio mawr gwedi bod yn ddiweddar ar
Bris-flordd y Brenin, y flordd yr ydyeh chwi 'n
myned; ond bod Lladron gwedi eu dala, ac y pro-
fyd hwy am eu bywyd ar fyrder. Yna'r osnodd
Cristiana. &c. Eithr ebe *Matthew*, *Mam* nag
osnawch ddim, cyhyd ac y bo Mr. *Dewr-galon*
gydâ ni, ac i fod yn Flaenor i ni.

Yna ebe'r *Cristiana* wrth y Porthor, Syr; yr
wyf 'n dra rliwymedig i chwi am yr holl Gare-
digrwydd a ddangosafoch tu ag attâ fi er pan
ddaethum ymmta, ac hefyd am eich bod mor fwyn
a charedig at fy mhlan. Ni's gwn i pa fodd i fod
yn ddiolchgar i chwi: am eich caredigrwydd,
Gan hynny attolwg derbyniwch yr hatling hyn
oddiwrthys, megis arwydd o'n hat-dychweliad
i chwi: felly hi a osododd ddarn o Aur yn ei law
es, yntef a ymgrymmodd iddi, ac a ddywedodd,
Bydded dy Wisgoedd yn wynion bob amser, ac na
fydded diffyg Olêw ar dy Ben. *Præg. 9. 8.*

Bydded *Trugaredd* fyw, ac nid marw, ac na fy-
dded ei Gweithredoedd yn anaml. A dywedodd
wrth y Bechgyn, fflowch oddiwrth chwantaui
jeuengctid, a dilynwch y Duwiol gydâ'r lawl fydd
Bwyllog a Doeth. 2 *Tim. 2. 22.* A thrwy hyn-
ny y gosodwch lawenydd ynghalon eich Mam, ac
y cewch glod gan bawb fydd o feddwl Sober.
Felly hwy a ddiolchasant i'r Porthor ac a ym-
adawfant.

Yn awr mia welwn yn fy Mreuddwyd iddynt
fyhed ymlaen nes eu dysod at Ael y Bryn, lle'r
adgofiodd *Duwioldeb* ei hunan, ac a ddywedodd,
Och fi! mi a Ebÿrgofes yr hyn a fwyriadais i

rodidi i *Cristiana* a'i Chwmpeni, mi a'af yn ol
i'w Gyrchu, felly hi a redodd ac a'i Cyrchodd ef.
Tra yr aeth hi, *Cristiana* a dybiodd glywed o honi
mewn Coedwig ychydig ar y llaw Ddeau, Dôn
felus gerdd tra manol, a Geiriau cyffelyb i'r rhai
hyn.

*Trwy'm bywyd. oll dy nawdd y fydd,
Yn rhwydd bob Dydd yn dyfod,
Felly gallo 'i an neddu byth,
A'm nyth yn Nhy fy Ynod.*

A chan Glustfeinio yn hwy, hi a dybiau gly-
wed un arall yn ei ateb fel hyn.

*Yn wir ein Harglwydd fydd Dduw da,
A'i Râs fy'n parhau bythoedd,
A'i Wirionedd diysgog yw.
At bob peth byw'n oes oesodd.*

Yna gofynnodd *Cristiana* i *Ddoethineb*, Beth
oedd yn gwneuthur y nodau manol hynny? Ein
Hadar gweledig ni ydynt hwy, Ebe hi. *Can. 2.*
11. 12. Nid ydynt yn canu'r nodau ymma ond
weithiau, oddieithr yn y Gwanwyn pan y mae
r Blodau'n torri allan, a'r Haul yn Llewyrchu'n
dwym, ar y prydiau hynny chwi a ellwch eu
clywed hwy trwy'r Dydd. Yr wyfi ebe hi, yn
myned yn fynych i'w clywed; ni a fyddwn yn
arfer yn fynych eu cadw'n wir yn ein Tai. Y
maent hwy'n gymdeithion pert ddigon i ni pan
som mewn prudd-der, gwnant hefyd y Coedydd
a'r llwyni, a lleoedd Anghyfannedd yn ddym-
unol i fod ynthynt.

Erbyn hyn yr oedd *Duwioldeb* gwedi dyfod dra-
ehofn, Gwel ymma ebe hi wrth *Cristiana*, dugais
i ti Ddull yr hyn oll a welais yn ein Tŷ ni: ar
yr

yr hyn y gelli edrych pan fyddych yn anghenus
a thrwy hynny eu galw i gôf drachefn er
adailadaeth a chyffur i ti.

Yn awr dechreuasant i tyned i
Ddyffryn Darostyngiad. Yr oedd
e'n Fryn * tra ferth, a'r ffordd
yn llithrig ; ond yr oeddent hwy
'n dra gofalus, ac aethant i lawr
yn hollol-dda. Pan oeddent i

* Anodd yw
ymostwng.

lawr yn y Dyffryn, dywedodd *Duwioldab* wrth
Cristiana, mae dyna'r lle y cwrddodd *Cristion* eich
Gŵr ar Ellyll echrydus *Appolyon*, a lle bu'r ym-
laddfa fawr hynny rhyngthynt, mi a wn na'n galla-
fch lai na chlywed o'i blegid. Ond byddwch
Galonnog, Gobeithio yr ymdarewch chwi'n well
cyhyd ac y bo *Dewr-galon* yn Arwei-
nydd ac yn Gynnorthwywr i chwi.
A chwedi i'r ddwy hyn *Orchymmyn* * *Cadwri-*
y *Pererinion* i *osod eu *Harweinydd*, aeth.
efe a aeth o'r blaen, a hwythau a'i
can lynasant ef.

Yna ebe *Mr. Dewr-galon*. nid rhaid i ni gym-
maint osni'r dyffryn ymma. o blegid nid oes ymma
ddim ac a wnaiff niwaid i ni, onis tynnwn ni ef
arnom ein hunain. Mae'n wir i *Cristion* gyffwrdd
ymma âg *Appolyon*, ar hwn y cafodd y *Erwydr*
dost honno ; ond yrachos o'r Gynnen hynny
oedd flrwyth ei *Lithriadau* ef wrth ddyfod i wared
i'r Bryn. Canys rhaid i'r sawl sy'n llithro yno,
ddisgwyl am *Erwydr* ymma. Ac yrachos hynny
y cafodd y *Dyffryn* hwn cyn galeded Enw. O
blegid y mae'r *Bobl* gyffredin pan glywont fod
rhyw beth dychrynlyd gwedi digwydd i'r cyfryw
un yn y lle ar lle, o'r *Opiniwn* fod rhyw *Ellyll*
echrydus, neu ddrwg *Yipryd* yn aflonyddu'r cy-
fryw

ryw Lē; pan nad yw efe ond o achos ffrwyth eu gweuthredoedd eu hunain y mae'r fath bethau'n di gwydd iddynt.

Y mae Dyffryn gostyngieiddrwydd o honaw ei hun mo'r ffrwythloned lle ac yr Ehedodd Brân drosto, ac y mae'n sicr gennyf, pe gallem ni ei gyffwrdd ef, y caem weled rhyw beth yn rhyw le, ac a roddei i hi hanes o ba herwydd yr ymosodwyd mor galeted ar *Gristion* yn y lle hwn.

Yna ebe *Jago* wrth ei Fam, Wele, accw draw Golofn yn sefyll, ac y mae'n edrych tel pe bai ryw beth gwedi ei 'Scriffen nu arno: gadewch i ni syned i weled beth yw ef, felly hwy a aethant ac a gawsant yn 'Icrifennedig arno tel hyn,

Bydded i Liibriadau Cristion cyn ei ddyfod ymma, a'r ymladdeu a gwrddodd efe yn y lle hwn, fod er rhybudd i'r sawl a ddelo ar ôl. Wele ebe'r Arweinydd, oni fanegais i chiwi fod ymma ryw beth oddiamgylch ac a arddangosei y rheswm o ba herwydd yr ymddangoswyd cyn galeted ar *Gristion* yn y lle hwn? a chan droi at *Gristiana*, efe a ddywedodd: nad oedd ef fwy o warth i *Gristion*, nag i lawer eraill, ac oedd yn digwyddo iddynt felyntau, o blegid y mae'n hawtach myned i tynu'r Bryn hwn, na myned i wared; Ac ni ellir dywedyd hyspys ond am ychydig o Fryniau yn yr holl le yma o'r byd. ond ni a adawn y Gŵr da, y mae fe yn ei etmwythder. Efe a gafodd fuddigoliaeth o'r ar ei Elyn: a chaniataed preswyllydd yr ymladder na ddigwyddo gwaeth i ninnau pan ein proter, nag iddo yntef.

Ond ni a ddeuw'n ett o i'r Dyffryn o Ddarot-tyngiad. Y Darn goreu a mwyaf ffrwythlon o Dir yw hwn yn yr holl ardaloedd hyn. Tir brâs yw efe, ac fely gwelwch chiwi, y mae llawer

o honaw yn Wair-glodydd: Ac o's daw Dyn
ymma amfer Hâs, fel ac yr y'm ni yn awr, onia
gwyddeu dim oddiwrtho o'r blaen, ac o's byddei
yn ymhyfrýdu yngolwg ei Lygaid, cae weled y
lle hwn yn hyfryd iddo. Gwelwch pa mor
wyrdd-lâs yw'r Dyffryn hwn, a chwedi ei harddu
hefyd a Lili. *Can. 2. 1.* Myfi a adwaenwn lawer
o Wŷr diwid, a ennillodd Ystâd dda yn y Dy-
ffryn hwn o Ostyngeddwydd. Canys y mae
Duw'n gwrthwynebu Beilchion ond yn rhoddi
mwy fwy o Râs i'r Gostyngedig. *Jugo. 4. 6:*
1 Pet. 5. 5.

Canys yn wir Suddyn tra chnwdfawr yw efe, ac
yn dwyn ffrwyth yn ddyrneidiau. Rhai hefyd a
chmennychasant pe buasei 'r ffordd i Dŷ eu Tâd
ymma o hyd, fel na flinasid hwy mwyach trwy
orfed myned dros Fryniau a Mynyddoedd.
Ond y ffordd yw'r ffordd a thyna ddiwedd.

Ac yn awr wrth tyned ac ymddiddan canfy-
ddent Fachgen yn Bugeilio Defaid ei Dâd. Yr
oedd y Bachgen mewn dillad gwael jawm, ond o
Wynebpryd bywiog serchog-lân a chan eistedd
wrtho ei hun efe a ganodd. Gwrandewch ebe Mr.
Dewr-galon, beth y mae'r Bachgen, y Bugail yn
ei ddywedyd. Felly hwy wrandawfant, ac yntef
a ddywedodd.

*Nid rhaid i'r disalch isel ofni.
Syrthio'n is, ond gwach'lyd pechu,
Fe gaiff y gostyngedig Duwiol,
Dauw'n Arweinydd i'r Wlad New.*

*Yr wy'n dra bodlon i fydd genni,
O's bydd e'n fychan neu i ragori,
A bodlonwydd byth wy'n fegan,
Gyda'm eadw o Grampau Satan.*

Phil. 4.

12. 13.

Heb. 13.

5.

Cyf-

*Cystawnder fyddi'r Pererinion,
Yn faich trwm yn pwyso'r Galon,
Rbag mynd yn bwylys yn eu Siwrneu,
Trwy'r Byl hwn i'w Nefol artreir
Cael ychydig ymma i'n cynnal,
A chael yn ol byn y Nef Reial,
Ydyw'r gorau ar lês y Duwiol,
Yn ol Meddwl eu Tâd Nefol.*

Luc. 4.
34.

Yna ebe'r Arweinydd, A glywch chwi ef?
Mi allaf ddywedyd, fod y Bachgen hwn yn byw
yn llawenach a; yn gwisgo mwy o'r Llyfeyn a
elwir Esmwythdra Calon yn ei Fonwes, na rhai
sydd gwedi eu Gwisgo mewn Sidan a Felfed;
ond ni a awn ymlaen yn ein hymddiddan. Yn y
Dyffryn hwn, yr oedd gynt Dŷ-gwledig ein Har-
glwydd. Yr oedd efe 'n hofsi 'n sawr bod ymma;
yr oedd efe hefyd yn caru rhodio yn y Gwainglo-
dydd hyn, Canys yr oedd efe'n profi'r Awyr yn
hyfryd: Heb law hynny, bydd Dŷn ymma 'n
rhydd oddiwrth swm a thrafferth y Bywyd hwn;
y mae pob Cyflwr yn llawn swm a therfysg,
ond Dyffryn Gofstyngeiddrwydd, yr hwn sydd le-
gwag a naillduol. Ni chaiff Dŷn ei attala'i Lu-
dwas ymma yn ei ddwys fyfyrdd, megis y
mae'n duedd mewn Lleoded eraill. Dyffryn
yw hwn na mae neb yntho ond y lawli'n
caru bywyd a pherindod.

Ac er i Gwlad y digwydd anhywaeth o
gwrdd ag ymma, a myned mewn ym-
drechfa wrol-wych âg ef, er hynny rhaid i mi
ddywedyd wrthy, i wyr gynt gyffwrdd âg Ang-
ylion ymma. *Hof. 12. 4, 5.* A chael Perlau ymma,
a ymma y cawfant Air y Bywyd.

A ddywedais i wrthy, fod gan ein Harglwydd

ei. Wladeidd-dŷ ymma yn y Dyddiau gynt, a'i fod e'n caru rhodio ymma ? Mi chwanegaf, ei fod et gwedi gadael yn yr ardal hwn, i'r Bobl fydd yn byw, ac yn rhodoi 'r Tiroedd hyn. Ardreth Flynyddawl, i'w dalu'n ffyddlon iddynt ar amserau nodedig, tu ag at eu cynnalïaeth yn y ffordd, ac er ychwaneg o Annogaeth iddynt fyned ymlaen yn eu Pererindod. *Mat. 11. 29.*

Ac wrth fyned ymlaen, dywedodd Samuel wrth Mr. *Dewr-galon*, Syr, yr wyfi'n dyall mae yhy Dyffryn hwn, y bu'r Frwydr hynny rhwng fy Nhâd âg *Appollyon*: ond oddiamgylch i ba fan y bu'r ymladd, canys yr wyfi'n dyall fod y Dyffryn hwn yn helaeth.

Dewr-galon. Bu'r Frwydr honno rhyngthynt: accw draw o'n blaen ni, mewn ffordd gŵl, y tu hwnt i faes angol: ac yn wir dyna'r lle enbeita yn yr holl ardaloedd hyn. O blegid o's cwrdd y Pererinion un pryd a rhyw rythur, sefydd pan yr anghosfiont y ffafar a dderbynïant, a'u hanheilyngdod o honynt: Dyna'r fan hefyd y bu hi galeted ar eraill: ond rhagor am y lle pan ddolom iddi; canys yr wyfi yn fy mherfwadio fy hun fod yno hyd heddyw, naill ai rhyw argoel o'r Frwydr, neu yntau ryw *Gof-gyflw i Dyfiolaet hu *Memorant*. fod y fath ymladd gwedi bod yno.

Yna ebe *Trugaredd*, yr wyf yn ehyg fy mod i cystled yn y Dyffryn hwn ac y bu i yn un lle arall yn fy holl Siwrneu: yr wyfi yn meddwl fod y lle yn cyd-weddu'm Hysprydj. Yr wyf yn caru bod lle na bo Ysgytian Cerbydau, na thwrddan Troellau: Mia debygwn y dychon un ymma heb lawer o aflonyddwch, ieddwl bath yw

efe, o ba le y daeth efe, a pheth a wnaeth ef, ac i ba beth y galwodd y Brenin ef. Ymma y gall un fod yn ddrylliedig o Galon, ac yn doddedig o Ysryd, nes y bo ei Lygaid fel y Pysgodlynnoedd yn Hesbon. *Can.* 7. 4.

Y sawl a ânt yn jawn trwy'r Dyffryn Bacca hwna'i gwnant e'n ffynnon, a'r Glaw a dden-tyn Duw o'r Nefoedd ar y rhai fydd ymma a Leinw y Llynnoedd. *Pf.* 84. 5, 6, 7.

O'r Dyffryn hwn hefyd y rhydd y Brenin eu Gwinllannoedd i'w eiddo. *Hof.* 2. 15. A'r rhai a ânt trwyddo â ganant fel y gwnaeth *Cristion*, er iddo gwrdd âg *Appollyon*.

Dewr-galon. Gwir yw ebe'r Atweinydd, mi aethum trwy 'r Dyffryn hwn lawer gwaith, ac ni buais erjoed gwell na thra bawn ymma. Mi a fum hefyd lawer gwaith yn Hyfforddwr i Bererinion, a hwythau a addefent yr un peth; ar hwn yr edrychaf Ebe'r Brenin, *sef* ar y truan, a'r Cystuddiedig o Ysryd, ac fydd yn crynu wrth fy Ngair i. *Esay.* 66. 2.

Erbyn hyn yr oeddent gwedj dyfod i'r fan, lle y bu'r Frwydr a grybwyllwyd o'r blaen. Yna ebe'r Atweinydd wrth *Gristiana*. &c: Dymma'r fan ar y Tir hwn yr oedd *Cristion* yn setyll, ac i fynu yna daeth *Appollyon* yn ei erbyn ef: a gwe-lwch, oni ddywedais i wrthych chwi; Dymma beth o Waed eich Gwr ar y Cerrig hyd heddyw: fel y gellir gweled hefyd ymma ac acw ar y lle, rhai darnau o Biccellau drylliog *Appollyon*: Gwel hefyd y modd y curasant y Tir a'u Traed wrth ymladd, i wneuthur eu lleoedd yn dda yn erbyn eu gilydd; a'r modd hefyd yr holltasant y Cerrig yn ddrylliau a'u gwrth-ergydion. Yn hys te ehwaddodd *Cristion* y Gwt ymma, ac a'i dang

dangos ei hwn mor Lew, a phe busfei *Hercules* a hunan ymma

Gwedi i *Appollyon* gael ei ffusto, Gwrthgilioedd i'r Dyffryn nêllef, a elwir *Dyffryn Cysgod Angau*, i'r hwn y deuw'n ni at fyrr.

Wela, y mae draw hefyd Golofn Goffadwri. aeth yn sefyll, ar hwn yr Argraphwyd y Frwydr honno, a Buddigoliaeth *Cristion* i'w glôd trwy'r holl Genhedlaeth : ac o herwydd ei fod yn sefyll yn ymmyl y ffordd yn gymmwys o'u blaen, hwy a aethant atto, ac a ddarlennasant yr Ysgrifenn, yr hon oedd fel hyn.

*Gerllaw y bu ymladdfa faith,
Tra diertb, ac etto'n sicr,
Rhwng Cristion ag Apollyon byll,
Yn orchydl ac yn Sealer.*

*Y Gŵr a wnaeth ei Ran fel Gŵr,
Fe wnaeth i'r drygur ffio,
Rwy'n sefyll ymma yn arwydd syth,
I bawb dros syth i'w dystio.*

Gwedi eu mhyned heibio i'r lle hwn, hwy a ddaethant i Gyffiniau *Cysgod Angau*, ac yr oedd y Dyffryn yn hwy na'r llall, a lle yw efo ydd yn cael ei aflonyddu 'n anferth a phethau drwg, fel y gall llawer dystiolaethu : ond y Gwagedd a'r Plant hyn a aethant yn well trwyddo, o herwydd iddynt gael goleu Dydd, ac o achos bod Mr. *Dech-galen* yn Arweinydd iddynt.

Gwedi iddynt ddechreu myned i'r Dyffryn hwn, tybient eu bod yn clywed Griddfannau, megis Dynion meirw, Griddfannau i'rad jawn. Tybient hefyd eu bod yn clywed geiriau o *Arpad*, a eael eu llefaru gan rai megis meirw, a'r Gwagedd

Gwnaeth hyn i'r Llangciau grynu, ac i'r Gwra-
dodd edrych yn llwyd-lâs; ond eu Harweinydd
a bârodd iddynt fod yn gyflurus.

Felly hwy a aethant ychydig ymbhellach, a thy-
bient eu bod yn teimlo'r Tîr yn dechrau crynu
danynt, fel pe buasei yno ryw le cou; clywent he-
fyd fath o Chwibaniad megis gan Seyrph, ond
nid oedd dim etto yn ymddangos. Yna ebe 'r
Llangciau, a ydym ni etto 'n agos i ddiwedd y
lle alaethus hwn? ond eu Harweinydd a barodd
iddynt fod yn Galonnog, ac iddisgwyl yn fanawl
at eu Traed; rhag digwydd eich dala ebe efe,
mewn rhyw Rwyd,

Erbyn hyn *Jago* a ddechreuodd fod yn Glaf;
ond yr achos o honaw (tel yr wyfi yn tybled)
oedd ofn, ond ei Fam a rodd-
odd iddo ychydig o'r Bottel a
Cyffuren Gair roddafid iddi yn Nhŷ'r *Deonglwr*,
Daw. a thri o'r Pils a ddarparafai
Mr. *Medrus*, a'r Bachgen a ad-
tywiodd.

Fel hyn yr aeth ant ymlaen nes eu dytod i ganol
y Dyffryn, ac yna ebe *Cristinna*, mi a debygwn
fy mod yn gweled rhyw beth draw ar y ffordd
o'n blaen ni, peth o'r fath agwedd na's gwelais
i mo'i gyffelyb.

Yna ebe *Joseph*, Mam beth yw ef? Peth di-
ffraith yw efe fy Mâb. peth hagar yw efe ebe
hi.

Ond tebyg i beth yw ef, ebe efe. Tebyg i beth
ni's gwn i, ebe hitheu. Ac erbyn hyn nid oedd
efe'n hepell o ffordd. Yna ebe hi y mae efe ger-
llaw.

Gadewch, gadewch iddo. ebe Mr. *Dewr-galon*,
sawed y rhai mwya ofnus yn agos attafi: felly
yr

yr Ellyll a ddaeth ymlaen, a'r Arweinydd a'i cy-
arfu ef; ond pan ddaeth efe hyd atto, ef, efe a
ddiſlannodd allan o'u golwg hwynt. Yna y cofia-
fant yr hyn, a ddywedpwyd gynt; *Gwrthwysb-
wch y Diaf, ac efe a ff) oddiwrthych.* i Jago
4. 7.

Hwy aethant ymlaen gan hynny gwedi iddynt
ymadfywio ychydig; ond nid aethant yn heppell,
cyn i *Drugaredd* edrych o'i hôl, a hi a ganfu fel
y tebygei hi. ryw beth tebyg i Lew, yn cerdded
yn dra thrysgwl ar ei hôl; a chanddo lais cou
rhuadwy, gwnaeth i'r holl Ddyffryn ddadseinio
pan Ruci, a'u Calonnau hwythau i grynau oddi-
eithr Calon eu Harweinydd. Felly fe a ddaeth i
fynu, a Mr. *Dewr-galon* a ddaeth o'u hôl, ac a
olododd y Pererinion i gyd o'i flaen. A'r Llew a
ddaeth i fynu yn chwei, a Mr. *Dewr-galon* a ym-
baratodd i ymladd âget: ond pan welodd efe
ei fod yn bwriadu ei wrthwynebu ef, yntef a dyn-
nodd yn ei ol, ac ni ddaeth efe ymhellach.

Gwedi hynny yr aethant ymlaen drachefn, a'u
Cynnorthwywr a aeth o'u blaen hwynt, nes dae-
thant i fan yr oedd Pŵll gwedi di gloddio dros
holl léd y ffordd, a chyn iddynt fod yn barod i
fyned drotodd, syrthiodd niwla
Thywyllwch mawr farnynt, fel na's *Ar eu*
gallent weled; Yna ebe'r Pererini- *Dyall.*
on, Gwae ni! beth a wnawn ni
yn awr? Ond eu Harweinydd a'u hattebodd; nag
ofnwch, sefwch yn llonydd, a gwelwch pa ddiwedd
a wnâ ef i hyn hefyd; felly hwy a arosasant yno,
o achos bod eu ffordd gwedi ei Llygru. Tybient
hefyd eu bod yn clywed yno'n eglurach fwn a
rhythur eu Gelynion, yr oeddent yn canfod he-
fyd yn eglurach y Tân a'r Mwg o'r Pydew. Yna
ebe

ebé *Cristiana* wrth *Drugaredd*; yn awr y gwelaf beth yr aeth fy Ngwr druan trwyddo : mi a glywais lawer am y lle hwn ond ni bŵm i ymmaerioed o'r blaen ; Druan Gwr ese a aeth wrtho ei hun y ffordd hon, ar hyd nês : Cafodd hi 'n nôs gan mwy trwy'r holl ffordd, yr oedd yr Ellyllion hynny hefyd, yn ddibaid o'r ddau tu iddo, fel pe mynnafent ei dynnu ef yn llagrau. Bagad a ehwedleuant am dano, ond ni ddichon neb fangegu beth yw meddwl Dyffryn Cysgod Angau, nes ydelont iddo eu hunain ; y Galon a wŷr ei chwervwder ei hun, ac nid yw dieithr gyfrannog o'i llawenydd hi : peth ofnadwy yw ymma.

Dewr-galon. Y mae hyn yn debyg i wneuthur gorchwyl yn y Dyfroedd mawrion, neu'n debyg i tyned i wared i'r Dyfnder ; y mae hwn yn gyffelyb i fod yng Halon y Môr, ac yn debyg i fyned i wared i waelod y Mynyddoedd : yr ydym yn awr fel pe bae'r ddaear a'i Throso-
E/say. 50. lion o'n hamgylch yn dragywyd. Ond bydded i'r neb sy'n rhodio mewn tywyllwch ac heb lewyrch iddo obeithio yn yr Arglwydd, ac ymddiriaid yn eu Duw.

O'm rhan i fel y dywedais wrthyh o'r blaen, mi aethum yn fynych trwy'r Dyffryn hwn, a bu galcttach arnaf o lawer nag yn awr, ac etto yr wyfi 'n fyw fel y gwelwch chwi

Nid ymfroftiaf, canys nid wyf Achubwr i mi fy hun : ond yr wyfi 'n credu y cawn ni, ymwared daïonus.

Dewch a gweddiwn am oleuni at yr hwn a ddichon oleuo'n Tywyllwch, ac a ddichon geryddu nid yn unig y rhai hyn, ond holl Gythreuliaid Uffern.

Felly hwy a waeddasant, ac Weddiasant, a Duw

a ddanfônodd oleuni ac ymwarded iddynt, ac nid oedd erbyn hyn rwystr yn eu ffordd, nag yno ychwaith lle'r attalefid hwy gynnaugan y pwll, Eithr nid oeddent gwedi myned etto trwy'r Dyffryn; felly hwy aethant ymlaen o hyd, ac wele ddrewiant mawr, ac Aroglau gwrthwynebus a'u blinodd hwy'n ddirtawr.

Yna ebe *Trugredd wrth Cristiana*, nid yw mor hyfryd bod ymma, ac wrth y Porth, neu Dy'r *Deanglwr*, neu'r Tŷ y buom ddiweddar ynddo.

Ond *Oh!* ebe un o'r Llangciau, nid yw cyn-ddrwg mynd trwy'r lle hwn, ac yw aros ymma 'n wastadol; ac ar ddim a wna i, un rheswm o ba herwydd yr ŷm ni vn gorfod myned y ffordd hon i'r Tŷ a baratowyd i ni yw, fel y bo ein Gartref yn felusach gennym.

Dyna ddywedyd o'r goreu *Sam*. Ebe'r *Arweinydd*, llefareist fel Gwr. O's gallafi syth fyned allan oddi ymma ebe'r Llangc, yr wyfi yn tebyg y prisiaf fi oleuni a ffordd dda'n well nag y gwn-aethum erjoed o'r blaen.

Yna ebe'r *Arweinydd*, ni a fyddwn y maes cyn y bo hir. Felly hwy a aethant ymlaen, ac ebe *Joseph*, onis gallwn ni weled eitha'r *Dyffryn hwn?* Ebe'r *Arweinydd*, edrychwch at eich Traed, canys ibwi a fyddwch yn ebrwydd ymblish y † *Croglathau*. Felly hwy a edrychasant at eu Traed, ac a aethant ymlaen; ond blinwyd hwy yn sawr ar *Maglau*. † *Rhwydau Satan.*

Yn awr pan oeddent ymblish y *Maglau*, canfyddent wr wedi ei dasflu i'r *Clawdd* ar y llaw affwy, a'i holl gnawd gwedi ei rwygo a'i dorti. Yna ebe'r *Arweinydd*, un *Anochelgar ydodd hwn*, ac oedd

yn myned y ffordd hon, mae efe'n gorwedd acw y
llawer o amser. Yr oedd un Gwagelog gyd ag ef,
pan y cymmerwyd, ac y lladdwyd ef, ond dihang-
odd hwnnw rhag eu dwylo hwynt. Ni ellwch chwi
ddichymmyz pa nifer a laddwyd o deutu ymma, ac er
hynny y mae Dynion mor ynfyd ac anturio i ofod
allan yn ysgafn ar Beverindod, ac i ddyfod heb Ar-
winydd.

Rhyfeddol oedd i Gristion druan ddihangyd ymma,
ond yr oedd efe yn anwyl gan ei Dduw, a chanddo
betyd Galon dda yntbo ei hun, pe amgen ni allasei fe
fyth adiangc.

Erbyn hyn daethant tua diwedd y ffordd, ac yn
gymmwys lle y gwelodd Cristion yn yr Ogof, pan
aeth beibio, o ba le y daeth allan Gorddwyn y Cawr,
y Gorddwyn (neu'r Ordd) hwn a arferei anrheitho
'r Pererinion jeuaingc trwy ei gyfrwys ddadl'wri-
aeth, a golwedd ar ddewr-galon wrth ei Enw, ac a
ddywedodd wrtho, pa sawl gwaith y gwaharddwyd
chwi i wnuethnr y pethau hyn?

Pa bethau ebe Mr Dewr-galon?

Pa bethau ebe'r Cawr, chwi wyddoch pa bethau
ond mi o wna'f ddiwedd ar eich Celfyddyd.

Astolwg ebe Mr. Dewr-galon, cyn y cwmpem
ni ydghyd ag ef, gadewch i ni ddyall o ba herwyd
gerfydd i ni ymladd; (yr oedd y gwagedd a'r Plant
yn sefyll yn awr yn ddychrynedig, heb wybod beth i'w
wnentbur.) Yr ydyh chwi 'n anrheithio'r Wlad ebe
tr Cawr, a'r fath waetha a Ledrad belyd, nid
pw'r rhai yna ond pethau cyffredin, ebe Mr. Dewr-
galon, dewch yn fwy naillduol wr.

Yna ebe'r Cawr, yr wyt ti yn arfer Celfyddyd
Lleidr-plant, yr wyt di yn casglu Gwagedd a Phlant,
ac yn eu dwyn i Wlad ddieithr, er gwanbêd i
Deyrnas fy Maistr.

Dewr-g.

Dewr-g. a'i battebodd ef, Gwas ydwyf i Ddew
'r Nefoedd, a'm neges i yw perswadio Pechaduriaid
i Edifeirwch, perwyd i mi unauthur fy ngorau, i
droi Gwŷr a Gwagedd, a Phlant o dywyllwch i
oleuni, ac o fedaiant Satan at Ddew, ac o'i hys
yn wir yw seildy ymryson gad i mi gwympo ynghyd
ac ef gynted ac y mynych di.

Yna y daeth y Cawr i synu, a Mr. Dewr-galen
a aeth i'w gyfarfod et, ac wrth fyned,
ese a dynnodd ei Gieddyf, ond yr †Llaw-ffon
oedd gan y Cawr †Ffon.gnwppa: neu Fastwn,
ac felly heb ragor o ymdaro hwy *ses, temptasiwn*
a gwmpasant ynghyd, a'r Cawr *crif*.
ar yr ergid *cynia* a darawodd Mr.

Dewr-galen i lawr ar ei Lliniau; a chydâ hyn-
ny y Gwagedd a'r Plant a Lefasant: Felly
Mr Dewr-galen a adnewyddodd ei hun, ac a ym-
osododd arno ef yn nghyflawnder ei nerth, ac a
glwyfodd y Cawr yn ei Fraich; fel hyn yr ym-
laddodd ese dros yspaid awr i'r fath uwchder o
wrës, nes oedd yr Anadl yn dysod allan o firoenau
'r Cawr fel gwres o Bair berwedig.

Yna hwy eisteddasant i lawr i orphwys, ond
Mr Dewr-galen a aeth i Weddio; ni wnaeth y
Gwagedd a'r Plant ddim trwy gydol yr amser
y parhaodd yr ymladd, ond Ochneidio a
Llefain.

Gwedi iddynt orphwys, a chymmeryd eu Ha-
nadl hwy aethant ynghyd eilwaith eill dau, a
Mr. Dewr-galen ar ucha llawn ergld a gyrhaedd-
odd y Cawr i lawr i'r llawr. Nag é, deliwch,
gadewch i mi gysodi, ebe ese.

Felly Mr. Dewr-galen a'i gadawodd i gysodi'n
dég: ac atto fe yr aethant hwy diachefn: ac ni
bu agos i ddim rhwng y Cawr a thori. *Agwra*
Pen

Ben Mr. Dewr-galon a'i Fastuon.

Par welodd Mr. Dewr-galon hynny, le a red-
odd atto et ymhoethder ei Yspryd, ac a'i gwanodd
ef tan ei bummed Ais; gyda hynny dechreuodd
y Cawr lewygu, ac ni's gallei ddal i fynu ei Ffion-
gawppa yn hwy.

Yna Mr. Dewr-galon a'i hail darawodd ef, ac
a dorrodd ymmaith Ben y Cawr oddiar ei Ys-
gwyddau, yna y llawenychodd y Gwragedd a'r
Plant a Mr. Dewr-galon a foliannodd Dduw am
y waredigaeth fawr a wnaethei.

Gwedi gorfod hyn, y gosodasant rhyngthynt
Golofn i fynu, ac a sicrhauant Ben y Cawr arno;
ac a 'Scriffennasant oddi tano mewn Llythyrennau;
ac a allei ymdeithwyr ei darllen fel hyn.

*Dymma Gloppa'r Cawr fi'n arfer,
Amberchu'r Seintiau wrth ei bleser,
Trwy gau ei ffordd heb arhebu un Dyn,
A blino pawb yn dra esymmyn,
Nes i mi Dewr-galon gwnnu,
I laddo'r Seintiau heb eu ofni,
Nes i mi orfod a difethu,
Yr Gelyn oedd yn eu gwrthnebu.*

Yn awr mi a'u gwelwn hwynt yn myned i'r
Esfyfa a gyfodafid ychydig o'r blaen yn Ddiwgyl-
fa i'r Pererinion, (oddiar y fan honno y cafodd
Cristlon yr olwg gyntaf ar ei Frawd Ffyddlon.)
Gan hynny hwy a eisteddasant i lawr yno, ac a
orphwylasant; a bu iddynt swyddu ac yfed, a bod yn
llawen yno; o herwydd iddynt gael ymwasod
shag; cyfryw hyn enbyd, Ac fel y'i enbyd yn

ëistedd ac yn bwytta, Gosynnodd *Cristiana* i'r Arweinydd, a gafodd ef ddim niwaid yn y frwydr. Yna ebe Mr. *Dewr-galon*, na-ddo, oddieithr ychydig ar fy Nghnawd; a bydd hynny hëfyd cyn belled oddiwrth wneuthur i mi golled, fely mae efe'n bresennol yn brofiad o'm cariad at fy Meistr a chwithau, ac a fydd yn foddion trwy Râs i chwanegu fy ngwobr yn y diwedd. 2 Cor. 4: 17, 18.

Ond Syr, a ydocdd arnoch chwi ddim osn, pan welsoch ef yn dysod a'i Ffon-gnwppa?

Fy nyledfwydd i, ebe fe, yw anymddiriaid i'm nerth fy hun, fel y pwyfwyf i ar yr hwn fydd grytach na phawb.

Ond beth a feddyliaoch chwi pan y tarawodd efe chwi i'r llawr ar yr ergid cyntaf?

Mi a feddyliais mae felly y gwasanaethwyd ty Meistr ei hun, ebe efe, ac er hynny fe a gafodd y fuddygoliaeth yn y diwedd.

Pan dybioch chwi i gyd yr hyn a fynnoch, yr wyfi yn tebyg i Dduw fod yn rhyfeddol dda, id ag attom, trwy 'n dwyn allan o'r Dyffryn ymma, a'n cadw rhag y cyfryw elyn; o'm rhan i, ni welaf fi un rheswm i ni fod yn anhyderus yn ein Duw ond hynny, gan iddo yn awr, yn y cyfrywle, roddi i ni, 'r fath Dyfiolaeth a hyn o'i Gariad.

Yna hwy a gyfodasnat, ac a aethant ymlaen; ac ychydig o'u blaen yr oedd Derwen, a phan ddaethant attj, hwy gawslant hën Bererin tani, yn ei drwm-gwsg, gwybuant mae Pererin oedd efa wrth ei ddillad, a'i Ffon, a'i Wrogys.

Felly Mr. *Dewr-galon*, a'i Deffrodd ef, a'i hën wr bonheddig, wrth gysodi ei Lygaid, a Lefodd allan; beth yw'r matter? pwy ydych chwi?

a pha beth yw'ch neges ymma ?

Dewr-galon. Dewr ŵr, na fyddwch mor dwym, nid oes ymma neb ond Cyfeillion : Ond er hynny yr hên ŵr a gysododd i synu, ac a safodd ar ei Amddeffynniad, ac a fynnei wybod beth oeddent. Yna ebe'r Arwainydd, fy Enw i yw *Dewr-galon*, Arweinydd ydwyf i'r Pererinion hyn sy'n myned i'r Wlad Netol.

Yna ebe Mr. *Oneff*, eich nawdd ; mi gefais ofn eich bod o'r Dorf hynny a yspeiliodd ychydig Ffydd gynt o'i Arian ; ond yn awr gan edrych yn well o'm hamgylch yr wyf yn eich cymmeryd yn gywyrach Pobl.

Dewr-galon. Beth a wnaethech chwi, neu a a allafech chwi ei wneuthur, pe buafem ni yn wir o'r antiau honno ?

Oneff. Gwneuthur, mi a fuafwn yn ymladd tra fysei chwyth ynnof ; ac o wneithur hynny, mae 'n ddilys gennyf, na's gallafech chwi fyth o'm gorfod ; canys ni orchfyger *Cristian* byth, oni ymostwg ef o hono ei hun.

Dewr-galon. O'r goreu. y Tâd *Oneff* ; mi a wn bod hynny dy fod di'n Geiliog o'r jawn ryw, o blegid ti a ddywedaisf y Gwirionedd.

Oneff. Minneu a wn wrth hyn, y gwyddost ditheu beth yw gwir Bererindod ; o blegid y mae pawb eraill yn tebyg mae y rhai hawfa ei gorchfygu dym ni o neb.

Dewr-galon. Felly gan ein bod mor ddedwydd a chwrdd, attolwg beth yw eich Enw chwi, ac o bale y daethoch ?

Oneff. Fy Enw ni's gallaf, ond mi a ddaethum o Dîff *Coll-pwyll-a-Synwyr* ; y mae hi'n gorwedd ynghylch pedwar Grâdd y tu hwnt i Dîffus Delfryw.

Dewr

Dewr-g. Ow ! Ai Gwro'r Wlad honno ydych chiwi ? Yr wyf yn brith-fwrw pwy ydych chiwi, eich Enw yw *Onestrwydd*, onid e ?

Yna'r hên wr Boneddig a wenodd, ac a ddywedodd, nad *Onestrwydd* yn ddosparthiol, ond *Onest* yw fy Enw i, ac mi a ddymunaf fod fy Natur yn gyttûn a'm henw.

Onest. Ond Syr, wrth beth yr ydych chiwi'n tebyg mae'r cyfryw Ddyn oeddwn i, gan fy nyfod i o'r cyfryw lê ?

Dewr-galon. Clywais am danoch o'r blaen, gan fy Meistr, o blegid efe a wyr bob peth a wneir ar y Ddaear : ond mi a ryfeddais yn fynych ; i neb ddyfod o'ch parthau chiwi, o blegid y mae'ch Trêf chiwi yn waeth na Dinas Destryw e hunan.

Onest. Felly mae, yr y'm ni ymhellach oddi-wrth yr Haul, ac o achos hynny yn fwy oer, ac Anhybwyll ; ond pe bai Dŷn mewn Mynydd o Jâ, o's cyfodau Haul Cyfiawnder arno, Gwnae i'w Galon rewllid doddi ; ac felly y bu gyda mi.

Dewr-g. Yr wyfi yn ei gredu ef, y Tâd *Onest*, yr wyf yn credu hynny, canys mi a wn fod y peth yn wir.

Yna'r hên Wr Boneddig a gyfarfodd y Pererinion a chuffan Sancteidd o Gariad, a gotynnodd iddynt eu henwau, a pha fodd y bu arnynt er parhddaeuant yn Bererinion.

Yna ebe *Cristiana*, y mae'n debyg i chiwi glywed am fy Enw i, *Cristion* oedd fy Ngwr a'r pedwar hyn yw ei Blant ef, ond prin y gellwch chiwi feddwl y modd yr ymgynhyrfodd yr hên Wr, pan ddywedodd hi pwy oedd hi, efe a lammodd, ac a chwarddodd, ac a'u Bendithiodd hwynt a mil o swyllys da, gan ddywedyd, mi a glywais lawer o

tan am eich Gwr, ar Teithiau a'r Rhyfeledd yr
aeth. efe trwyddynt yn ei ddyddiau

Dywedir hyn i'ch Cyflur chwi, y mae Enw eich
Gwr yn rhyil dros yr holl barthau hyn o'r
Byd; ei ffydd, a'i wroldeb, ei ddioddefgarwch,
a'i burdeb tan y cwbl a wnaeth ei Enw ef yn
Hynod. Yna efe a drodd at y Llangciau, ac a
ofynnodd iddynt am eu henwau, hwythau a'i
manegafant iddo: yntefa ddywedodd wrth *Ma-
thew*, bydd di debyg i *Mathew* y Publican, nid
mewn beiau, ond rhinweddau. *Sam.* bydd dithau
debyg i *Samuel* y Prophwyd, yn Wr o ffydd a
Gweddi. *Joseph* bydd dithau fel *Joseph* yn Nhŷ
Potiphar, yn ddiwair, ac yn ffoi rhag themp-
tasiwn. A *Jago* bydd dithau fel *Jago*'r Cyfiawn,
a *Jago* Brawd yr Arglwydd.

Gwedi hynny manegafant iddo am *Drugaredd*,
a'r modd yr ymadawodd hi a'i Thref, a'i Cher-
aint, i ddyfod gyda *Christiana* a'i mheibion, ac ar
hynny ebe'r hên Wr Oneſt, *Trugaredd* yw'th
Enw, a *Thrugaredd* a'th gynnal, ac a'th ddwg
trwy'r holl anhawfddra a'th gwrdd yn dy ffordd;
neu y delost i'r lle y ceu edrych yn wyneb *Tru-
garedd* gyda Chyflur.

Yr oedd Mr. *Dewr-galon* yn dra bodlon iddo,
trwy gydol yr amser, ac yn gwenu arno. Ac wrth
gydrodio, gofynnodd yr Arweinydd i'r Gwr. &c.
O's oedd efe'n adnabod un Mr. *Ofnus* a ddaethei
ar Bererindod o'i Ardaloedd ef?

Oneſt. Adwaenwn o'r gorau, ebe fe, Dyn oedd
efea gwreiddin y matter ynddo, ond un o'r Pere-
rinion blina oedd efe ar a welais i erjoed.

Dewr-galon. Mia wn yr adwaenwch chwi
ef, o blegid chwi a roesoeh ei hanes o'n gym-
mwys.

Oneft. Ei 'nabod ef, cydymmaith marwr iddo fe, oeddwn i, pan ddechreuodd efe feddwl yng-hylch yr hyn a fyddu ar ol hyn, yr oeddwn i gyd âg ef, ac yn agos hyd y diwedd.

Dewr-g. Myfi oedd ei Arweinydd ef o Dŷ fy Meistr, hyd Borth y Ddinas Netol.

Oneft. Chwitheu a wyddoch mae trallodus oedd efe ?

Dewr-g. Gwn, ond mi allwn ei ddwyn ef o'r goreu, canys yr ydys yn fynych yn ymddiried i Wŷr o'm galwad i am Hyfforddiad y fath ac oedd efe.

Oneft. Yntef, attolwg gadewch i ni glywed peth yn ei gylch ef, a pha fodd yr ymddugodd efe tan eich golygiad chwi.

Dewr-g. Yr oedd arno bob amser oln o ddyfod yn fyrr o'r lle'r oedd efe'n chwennych myn'd iddo. Yr oedd pob peth yn ei frawychu ef, ar a glywei neb yn fôn am dano, ac a'ae a'r ymddangosiad lleia o wrthwynebiad yntho: clywes ef yn Rhuo wrth Gors-Anobaith uchlaw Mîgwaith, ynghyd, ac ni feiddieu efe Anturio, er gweled llawer yn myned drosodd o'i flaen ef, a bod bagad o honynt yn cynnig iddo senthig eu dwylo. Ni fynnei fyned yn ol ychwaith. Dywedai y byddei fe marw, onis gallei fyned i'r Ddinas Nefol. Ac er hynny bydde 'n cael ei dafllu i lawr wrth bob dyryswch, a thramgwyddan wrth bob Gwelltyn ac a dafleu neb yn ei ffordd ef.

Gwedi iddo orwedd yn hir, fel y dywedais i, wrth gors-Anobaith; ar foreugwaith Haulog, efe a Anturiodd, ac a ddaeth drosodd, ni's gwn i pa fodd; ond pan oedd efe drosodd, o braidd y credu fe hynny. Mae 'n debyg gennyf fod gantho Gors o Anobaith yn ei feddwl, yr oedd efe yn dwyn y
Gors

Gors honno gydâg efi bob man, pe amgen ni allaseife fyth fod fel ac yr oedd ef.

Felly se a ddaeth i fynu at y Porth (chwi a wyddoeh beth wyf yn feddwl) sy ymhen y ffordd hon, ac yno hefyd y safodd e'n hir, cyn iddo gynnig curo, pan fydde 'r Porth yn agored, efe a laesei 'n ol, ac a roddeu le i eraill, *ac a* ddywedeu nad oedd efe teilwng, er iddo ddyfod o flaen rhai at y Porth, otto aeth bagad o honynt i mewn o'i flaen ef. Yna yr oedd y Dŷn druan yn crynu ac yn ofni, fel y buaseu drueni ar Galon Dŷn ei weled ef: nid oleiefe yn ol ychwaith. Ac o'r diwedd efe a gymmerodd y Morthwyl a oedd yn hongian wrth y Porth yn ei Law, ac a roddodd ergid gwan, neu ddau; yna'r egorodd un iddo, ond efe a aeth yn wysg ei Gefn megis gynt.

A'r Egorydd a neidiodd allan ar ei ol ef, ac a ddywedodd wrtho, Tydi Dŷn dychrynedig, beth fy'n eisiau arnat di? a chydâ hynny ete a syrthiodd i lawr ar y Ddaear, a'r hwn a lefarodd wrtho a ryfeddodd ei weled ef mor llewygedig, felly efe a ddywedodd wrtho, Heddwch i ti; cyfod a thyred i mewn: canys myfi a egorais y Drws i ti, o herwydd dy fod yn Fendigedig. A chydâ hynny efe a gysfododd, *ac a* ddaeth i mewn yn ddychrynedig, a phan oedd ete oddisewn, yr oedd arno gywilydd i ddangos ei Wyneb.

Gwedi iddo gael ei roesawi yno dro, yn ol yr arfer, parwyd iddo fyned i'w ffordd a dywedpwyd wrtho pa ffordd a gymmerei.

Felly efe a ddaeth hyd ein Tŷ ni, ac megis yr ymddygaseu efe wrth y Porth, felly y gwnaeth *efe* ymddygaws sy meistr y Deonglwr. Ymdreiglodd wrth Ddr oerfel dro hir, cyn iddo gynnig galw, er yno yn yr ynni fyned yn ol. Ac yr oedd y nos-hynny ni f

weithiau

weithiau yn hir ac yn oerllyd y pryd hynny. Heb-
law hynny'r oedd gantho Lythr o *Angenrheidrwydd*
yn ei fonwes at fy Meistr, am ei dder-
byn ef, ac i drefnu iddo Arweinydd *Anwybod-*
Dewr a glew o achos ei fod ef ei hun *aeth ac*
mor wan-galon a Chiw; ac er hyn *angbredin-*
oll yr oedd arno ofn galw wrth *iaeth yn*
Drws. Felly efe a fu druān Gwr o *rhwybro*
doutu yno cyhyd, nes ei fod ef ymron *Gweddio.*
sythu; je, yr oedd ei ddigalondid
gymmaint, er iddo weled llawer trwy guro'n cael
myned i mewn, etto'r oedd arno fraw i anturio.
O'r diwedd yr wyf i'n tebyg i mi edrych allan
trwy ffenestr, a chanfod Dyn yn rhodio oddiam-
gylch y Drws, mi aethum at to ef, a gofynnais iddo
beth oedd *efe*; ond druan Gwr, y Dwfr a *safodd*
yn ei Lygaid *ef*. Felly mi a ddyallais beth oedd yn
eisiau arno, a ba herwydd, mi aethum i mewn, ac
a Fanegais hynny yn y Tŷ, a nyni a ddangosafom
y peth i'n Harglwydd: *Yntef* a'm hantonodd i
allan drachefn, i'w gymmell *ef* i ddyfod i mewn,
ond yn wir mi a *gefa*s waith caled gyd âg *ef*, o'r
diwedd *efe* a ddaeth i mewn, ac mi a ddywedaf o
ran fy Arglwydd iddo ymddwyn yn dra charedig
tu ag atto *ef*.

Ni byddeu nemawr o ddammaid dâ ar y Bwrdd,
na's gosodyt peth o honaw ar ei Ddisgl *ef*. Y
pryd hynny *efe* a roddodd ei Lythr, a'm Harglwydd
a edrychodd arno ac a ddywedodd y *lae* fe ei
ddymuniad.

Gwedi iddo aros yno yn hir, yr oedd *efe* yn ym-
ddangos yn fwy Calonnog, a chonfforddus. Canys
rhaid i chwi wybod fod fy Meistr yn un o Ymmyf-
garodd tyner jaww, yn enwedig tu ag at yr hat ofnus,
o achos hynny *efe* a ymddugodd mewn modd trwm an-
nogaethu

negarihaus tu ag atto ef.

Gwedi iddo gael golwg ar y pethau oedd yn y lle, ac yn barod i fyned i'w Siwrneu tua'r Ddinas, fy Arglwydd a roddodd iddo Gofstred o Gysuron, fel y gwnaethei o'r blaen i Grifflon, ynghyd a phethau Cyssurus i'w lwyta. Fel hyn y cychwynnasom, ac mi a aethum o'r blaen; ni chwedleua'r Gŵr ond ychydig, eithaf efe a ocbneiddie'n uchel.

Pan ddaethom lle'r oedd y tri dihyryn gwedi eu crogi, efe a ddywedodd fod arno osn, mae dyha a fydd ei ddiwedd yntaf hefyd.

Ond yr oedd efe yn ymddangos yn furiol pan ganfu e'r Groes, a'r Bêdd. Yr wyf yu addeu ei fod ef yn dymuno aros yno dro i edrych; ac yr oedd efe yn ymddangos dros dro gwedi hynny yn furiol. Pan ddaethom at Fryn Anhawidra ni wnaeth ef ddim sefyll wrth hwnnw, ac nid oedd arno fawr o osn y Llewod.

Canysrhaid i chwi wybod nad oedd ei drallod ef ynghylch y cyfryw bethau, ond ei osn ef oedd ynghylch ei dderbyniad yn y diwedd.

Yr wyf i'n tebyg i mi fyned ac efi mewn i'r Ty Prydferth cyn ei fod ef yn ewyllysgar; pan oedd ef i mewn hefyd dygais ef yn gydnabuddus ar langcegau a yd oedd yno, ond yr oedd arno ef gywilydd yn fawr am Gwmpnieth; yr oedd efe'n ddymunol jawn i fod wrtho ei hun, er hynny yr oedd efe caru ymddiddan da bob amser, ac a ddeueu o'r tu hwnt i'r Yscin i'w wrando; yr oedd ef hefyd yn hoffi'n fawr i weléd Hen bethau, ac a fyddai yn eu hystyriad yn ei feddwl.

Dywedodd wrthyf gwedi hynny, ei fod e'n caru bod yn y ddau dy o ba rai y daethom ddiweddar, sef y Porth, a Thy'r Deonglwrt, ond ni's gallodd fod mor hy a gelyst bod yno.

Pan

Pan aethom helyd o'r Ty prydferth, i wared y Bryn i Ddyffryn darostyngiad, efe a aeth i lawr cyfal ac y gwelais i Ddŷn erjoed, canys nid oedd efe yn gofalu pa mor wael y byddei ef, trwy ei fod e'n happys yn y diwedd : ac yr wyf i'n tebyg i fod rhyw gyd-anian rhwng y Dyffryn hwnnw ac ef ; Canys ni welais i mo honaw yn well yn ei holl Bererindod nag yn y Dyffryn hwnnw.

Ymma y gorweddei ef i lawr, ac y colleiddie i'r Ddaear, a chyffanei'r Blodau a oedd yn tyfu yn y Dyffryn hwn. *Galar. 3. 27, 28, 29.*

Efe a gytodei yr awron bob boreu ar y gläs-ddydd aez rodiei i fynu ac i wared yn y Dyffryn ymma.

Ond pan ddaeth ete i ymmyl y Dyffryn Cysgod Angan, mi a dyblais y collwn i y Dŷn ; nid o ran fod gantho ddim tueddiad i fyned yn ol, yr oedd ete yn ffeiddio hynny bob amter, ond yr oedd e'mron marw rhag ofn. O meddai ef, gan waeddi efe, a'r Ellyllion; ac ni allwn yrru hynny o honaw ef, efe wnaeth y fath ddwndwr, a diate podan yno, fel pe bualent yn ei glywed ef, se fuasei yn ddigon o anogaeth iddynt ddysod, a chwympo arnom ni.

Ond hyn a ddaliais i fawr sulw arno, fod y Glyn hwn mor llonydd tra'r aethom ni trwyddo ef, ac yradnabon i ferjoed, na chynt na chwedyn. Mae'n debyg gennyf fi, i'r Gelynnion ymma gael Cerydd enwedigol yr awron gan ein Arglwydd, a pheri iddynt fod yn ddiysgog tra'r eiei Mr. Ofnus drotodd.

Fe fydder'n rho faith i adrodd y cwbl wrthyh; gan hyany ni a grybwyllwn yn unig am beth neu ddau yn ychwaneg. Pan ddaeth ete i ffair Gwagedd,

mi a dybiais yr ymladdei *fe* ar holl Bobl yn y ffair; mi gefais ofn y tarewid ni yn ein pennau, gan dwymed oedd *efe* yn erbyn eu Hynfydrwrdd hwynt; yr oedd *efe* yn dra Deffrous ar y Tîr a reibwyd. Ond pan daeth *ef* at yr Afon nad oes un Bont arni, yno drachfn y bu *ef* mewn cyflwr blin; yn awr, yn awr ebe *fe* y Bodda i yn dragwydd, ac *felly* na chae *fe* byth weled yr Wyneb hwnnw gyda chyflur, ac y daethei gynnifer milldir er mwyn ei weled.

Ac ymma hefyd, daliais i sulw ar yr hyn oedd dra nodedig, yr oedd Dwfr yr Afon honno yn is y pryd hynny, nag y gwelais i *ef* erjoed; *felly* *efe* a aeth drosodd o'r diwedd heb nemawr gyda gwl-ythu ei Escidiau. Pan oedd *efe* yn myned i fynu tua'r Porth, Mr. *Dewrgalon* a ddechreuodd ymjachau ac *ef*, gan ddymuno iddo dderbyniad dâ fry, ebe yntef, mi a *gaf*, mi a *gaf*. A chydâ hynny ni a ymadafom, ac ni welais i mo honaw *ef* mwyach.

Onest. Mae'n debyg yntau ei fode'n happus yn yn y diwedd:

Dewr-g. Oedd, oedd, ni amheuais i erjoed yn ei Gylch *ef*. Dyn o Yspryd dewisiol oedd *efe*, ond yn unig ei fod *ef* yn cael ei gadw'n dra-isel yn wastad, a hynny a wnaeth ei Fywyd *ef* mor Llwythog iddo ei hun, ac mor anesmwyth i eraill. Yr oedd e'n wagelog rhag pechu tu hwnt i lawer; yr oedd *efe* mor Ofnus rhag gwneuthur Cam i eraill, *fel* y gwadei ete ei hun yn synych o'r hyn oedd Gyfreithlon, rhag iddo roddi tramgwydd.

Rhuf. 14. 21: 1 *Cor.* 8. 13.

Onest. Ond beth oedd yr achos fod cyflled Gwr dros ei holl Ddyddiau mewn Tywyllwch?

Dewr-g.

Draw-g. Y mae dau fath o Resymmau am
hynny un yw, mae felly y myn y Duw doeth iddo
fod, rhaid i rai wylo, a rhai ganu : yr oedd Mr.
Ofnus yn unac oedd yn chwareu ar yr Jfas. Y mae
efe a'i Gyfeillion yn seinio'r Sack-but, nodau'r
hwn sydd fwy alaethus, na Cherddoriaeth arall :
Mat. 11. 16, 17, 18.

Ond y mae rhai yn dywedyd yn wir mae'r
Bae (neu'r Garw) yw sail Cerddoriaeth. Ac o'm
rhan i, nid wyfi'n gofalu dim am y Proffesiwyd
nad yw yn dechreu mewn trymdid meddwl.

Y tant cyntaf yr ymarfer y Cerddor ei gyffwrdd,
yw'r Bae, neu'r Garw, pan fo yn bwriadu dod i'r
cwbl mewn tŷn ; y mae Duw hefyd yn chwared
'n gynta ar y tant hwn pan fo yngotod yr Enaid
mewn hwyl iddo ei hun yr hyn yn unig yr oedd
Amherffeithrwydd Mr. Ofnus, ni's galleife chwa-
reu ar un Gerdd arall ond hyn, hyd odditewn i
ychydig i'w ddiwedd :

Yr wyfi'n siarad fel hyn yn
†Draw-ymfymydawl, er mwyn †Metaphori-
aedd sedd Synhwyrdd Darllenwyr eal.
jeuaing ac o herwydd bod y rha
cadwedig yn Llyfr *Dadcuiddiad*
yn cael eu Cyffelybu i Dyrfa o Gerddorion yn
canu ar eu Telynnau ; ac yn canu eu Caniadau
ger bron yr Orfeddfaintgc. *Dat. 14. 2, 3.*

Oneff. Yr oedd e'n Wro zêl fawr, a debygei un
wrth yr hanesa roesoch am dano ef. Nid
oedd arno eiddim ofn Anhawldra, na'r Llewod,
na Fair Gwagedd : Pechod, Marwolaeth, ac Uff-
ern, oedd yr unig bethau Dychrynedig iddo ef ; o
herwydd ei fod e'n amheus ynghylch ei hawl yn y
Wlad Nefol.

Deur-g. Chwi a ddywedwch yn unigawn, y
pethau

pethau hynny oedd ei Dralloſwyr ef, ac yr o'ent yn tarddu *fel* y nodasoch chwi oddiwrth wendid ei *faddwl* ef ynghylch y pethau hynny, nid o'wen- did Yspryd o barthed y rhan arferedig o Fywyd Pererin. Fel yr â'r Ddihareb, *fe* allai ei Gnoi'r at- tewyn pe bae yn ei ffordd et ond y pethau ac oedd yn ei Orthryn mu ef, ni's gallodd neb erioed etto eu hyfsgwyd ymmaith yn esmwyth.

Yna ebe *Cristiana* y mae'r hanes ymma o blegid Mr. *Osnus* gwedi gwneuthur i mi Lês. Mi a dybiais nad oedd neb yn debyg i mi, ond mi wela fod rhyw gyffelybrwydd rhwng y Gŵr dâ hwnnw am fi, ond ein bod yn gwahanu mewn dau beth; yr oedd ei flinderau ef cymmaint *fel* yr o'ent yn torri i maes, ond fy rhai innei a gedwais i mewn. Yr oedd hi mor galeted arno ef, *fel* na's gallei guro wrth y Tai a baratowyd er cynnorthwy; ond yr oedd *fy* ngofud i yn wastad y fath ac a wnaeth i mi guro'n uwch.

Trug. Pe bawn inneu hefyd yn manegi fying Halon, gorsfyddeu i mi ddywedyd *fod* rhyw beth o honaw yn trigo ynnof finnei hefyd. Canys *fe* *fyddai* arnafi'n wastad *fwy* o *osn* y Llyn, a cholli lle ym Mharadwys, nag o golli dim arall. O meddwn i, o's bydda i mor happys a chael Trigfan yno, *fe* *fydd* yn ddigon, er ymadael ar holl Fyd i'w ennill ef.

Mat. O'n ebe *fe* oedd un peth a wnaeth i mi debyg fy mod ymhell o berchnogi ynnof *fy* hun, yr hyn *fydd* ynglyn with jechydwriaeth, ond o's oedd hi felly gyd â'r fath *weda* ac *efe*, p'am na's gall hi *fynd* o'r goreu gyda minneu.

Jago. Heb *afu*, heb *Ras* ebe *fe*, er nad oes Grâs yn wastad lle mae *osn* Uffern; ond er hynny mae'n fier nad oes dim Grâs, lle nad oes dim o *osn* Duw.

Dduw.

Dewr-g. Dyna adywedyd o'r goreu Jago, i'i o gwrddaiſt a'r nôd, o herwydd mae Ofn yr Arg-
lwydd yw dechreuad y Doethineb; ac y mae'n ddilys
am y sawl sy heb ddechreu, nad oes ganddynt na
diben na dosparth. Ond ni a ddibenwn ein hym-
ddiddan ymma am Mr. Ofnus, gwedi ni ganu fel
byn ar ddiol ef;

Ffarwel Mr. Ofnus a ofnodd o hyd,
Ei Dduw yn dra ffyddlon, fe ofnodd mewn pryd,
Wneuthur anwiredd a myned o'i lê,
Rhag twyllo ei Enaid a cholli y Nê.

Y Llyn sawr ddiwaelod a'i hofnodd e'n drift:
Pe ofnei pawb eraill i'w gyrru at Grift,
Fefyddei dâ gennyf: ond nid y'nt mor gall,
Ac felly hwy collan eu hunain o wall.

Yn awr ni a welwn, eu mhyned ymlaen yn eu hym-
ddiddan. Gwedi i Mr. Dewr-galon ddibennu
ynghylch Mr. Ofnus, Mr. Oneſt a ddechreuodd
fanegi iddynt am un arall, a'i Enw of oedd Mr.
Hunan-ewyllys. Yr oedd efe yn cymmeru arno
fod yn Bererin, ond yr wyf yn gadael na ddoeth ef
erjoed i mewn i'r Porrtb sydd ymhen y ffordd.

Dewr-g. A chwedlensoch chwi ddim erjoed ag ef
ynghylch hynny?

Oneſt. Do, fagad o brydiau; efe a fyddai'n waſ-
tad yn debyg iddo ei hunan yn hunanol-ewyllys, nid
oedd efe yn prifio am Ddŷn na rheswm, nag enffampli-
yr byn y gynhyrfei feldwl ef iddo, a wneleſi efe, ac
ni ellŷd ei ddenu ef i ddim arall.

Dewr-g. Er delwyn pa wddorion oedd efe
yn ddol, o blegid yr wyf yn tebyg y gwyddoch
chwi?

Oneſt

Oneft. Yr oedd efe yn dal y gallei Dyn ganlyn beiau, gystal a rhinweddau'r Pererinion, ac o's gwneleir adau, y byddai fe sicr o fod yn Gadwedig.

Dewr-g. Beth ! pe dywedasai fod yn bosibl i'r Gwyr goren fod yn gyfrannog o feiau gystal a rhinweddau'r Pererinion, ni buasai sawr achos i'w feio ef : Canys yn wir nid ym ni yn gwbl rydd oddiwrn un bai, ond tan ammod i ni wilio ac ymdrechhu.

Onid yr wyfi yn tebyg mae nid hyn yw'r peth : ond o's wyfi yn eich jawm ddyall, eich meddwl yw ei fod ef o'r Opiniwn, bod hynny'n ganiataol i fod felly.

Oneft. Fe, je, felly'r oedd efe yn credu ac yn gwnenthur, ac yr oedd yn dwyn 'Scrythur yn lle sail iddo am bynny, megis ymarfer a Gwagedd Gwyr eraill, a wnaethpwyd gan Ddafydd Anwylyd Duw, a chan bynny y gallei yntef wneuthur felly. A chadw mwy nag un Wraig, oedd arfer Solomon, a chan bynny y gallei yntef wneuthur felly.

Dymodedd i Sarah, a Bydwagedd Duwyl yr Aipht ddywedyd Gelwydd, ac i Rahab gael ei bachub o'r Gelwydd, ac y gallei yntef wneuthur bynny. Dymodedd befyd, i'r Dyscyblion fyned wrth arth-gu Meistr a chymmeryd ymmaith Affyn y perchennog, ac o berwyld bynny y gallei yntef wneuthur felly befyd.

Ac i Jacob ennill Etifeddides ei Dád trwy dwyll a Lledrithiad, ac o berwydd bynny y gallei yntef wneuthur felly befyd.

Dewr-g. O rhyfedd ! a ydych chiwi yn sicr ei fod ef o'r Opiniwn hwn ?

Oneft. Mi a'i chywais ef yn ymddadlu drasso, yn dwyn 'Scrythur, a Rhefwm am dano. &c.

Dewr-galon. Dyna Opiniwn nad yw addas ei oddef

oddef yn y Bŷd.

Onest. Ond dyallwch fi yn jaw'n : nid oedd *ef* yn dywedyd y gallei pawb wneuthur hynny; ond y galle'r sawl ac oedd a Rhinweddau'r cyfryw rai ynthynt, wneuthur hefyd yr un pethau.

Dewr-g. Pa ddenfydd a ddichon fod mwy ffugiol ? mae hyn gymmaint a dywedyd o herwydd i Wyr dâ gynt bechu trwy wendid, fod gantho yntef ganiatâd i'w wneuthur ef mewn meddwl rhyfygus, neu o herwydd i Blentyn o achos awel o wynt, neu dare ei Droed wrth Garreg, gwmpo, a difwyno ei hunan yn y llacca, gan hynny y dichon yntef o'i wirfodd orwedd i lawr, ac ymdreiglo fel Bâd yno. Pwy a debygfei y gallasei un Dŷn gael ei ddallu gymmaint trwy rym trychwant ? ond gwir yw'r hyn a 'scrifennwyd ; *Hwy a dramgwyddasant wrth y Gair, gan fod yn anusydd i'r hyn yr ordeinswyd bwynt belyd.* 1 Pet. 2. 8.

Ei dŷb ef y gall y sawl sy'n ymroi i'r cyfryw feiau feddiannu Rhinweddau Gwŷr Duwiol, fydd Hudoliaeth gymmaint a'r llall. Fel pe dywedeir Cl fod gantho gynheddau Plentyn : o achos ei fod yn Lleppian i *synu* ei Fudreddu Drewllyd *ef*. Nid yw bwytta Pechodau Pobl Dduw, ddim argoel o fod un yn meddiannu eu rhinweddau. *Hof.* 4. 8.

Ni alla i gredy ychwaith fod yn bresennol gan neb ac sy o'r Ympwy hwn, na ffydd, na Chariad yntho. Ond mi a wn i chwi wrth-ddadleu'n egniol yn ei erbyn ef, attolwg beth a ddywedodd ef drosto ei hun i

Onest. Fe a ddywedodd, *fod* gwneuthur hynny trwy Opiniwn, yn ymddangos yn onestach o lawer, na'i wneuthur *ef*, ac etto dala mewn Barn yn

yn ei erbyn ef:

Dewr-g. Atteb drwg dros ben; er bod gollwng y ffirwyn yn rhydd i drachwantau pan y mae'n barn yn erbyn y cyfryw bethau, yn Ddrwg; etto pechu; ac ymddadleu dros ganiatâd i hynny, sydd waeth; y mae'r naill yn tramgwyddo'r edrychwyr yn ddamweiniol, a'r llall yn ei gyrru trwy relym mau i'r Rhwyd.

Onef. Y mae bagad o feddwl y Dŷn ymma, er nad yw ei Dafod ef ganthynt, a hynny sydd yn gwneuthur myned ar Bererindod mor ddi-gysyf.

Dewr-g. Chwi a ddywedafoch y Gwir, blaen yw'r peth: ond yr hwn sy'n otni Brenin Paradwys a ddaw allan o'honynt oll.

Cristiana, y mae Opiniwnau dieithr yn y Byd.

Mi a adwaenwn un ac a ddywedodd ei bod hi yn bryd difei i edifarhau pan fyddent yn marw.

Dewr-g. Nid yw'r cyfryw ro ddoeth: *fe* fyddai anhawdd gan hwnnw, o's cae fe Wythnos i redeg again Milledir am ei Fywyd, i oedi'r Siwrneu honno hyd yr awr ddiweddaf o'r Wythnos honno.

Onef. Mae'n wir, ac etto mae y rhan fwyaf o'r tŷl sy'n eu cyfrys eu hunain yn Bererinion, yn gwneuthur *felly*.

Yr wyf *fel* y gwelwch chwi yn hên wr, ac yn ymdeithydd yn y ffordd ys llawer Dydd; a mi a ddelaïs sulw ar lawer o bethau.

Mi a welais rai yn cychwyn, *fel* pe gyrrasent yr holl Ffŷd o'u blaen; ac er hynny a fuant feirw ymhên ychydig o Ddyddiau *fel* y rhai hynny yn yr Anialwch, ac felly ni chawfant fyth olwg ar Wlad yr Addewid.

Mi a welais rai nad oedd debyg i *fod* yn ddim;
ar eu Cychwyniad ar Bererindod, ac *fe seddylfai*
Dŷn na buafent byw ddiwrnod, ac er hynny a
ddaethant yn Bererinion da.

Mi a welais rai yn rhedeg yn fuan ythlaen, ac
am ben yehydig anſter, yn rhedeg morgyflym yn
eu hól drachhfn.

Mi a welais rai ac oedd yn canmol bywyd Pe-
rerindod ar y cyntaf, ac ymhen ennŷd yn maldar
cymmaint yn eu herbyn.

Mi a glywais rai pan ddechreuafant gychwyn
tua *Pharadwys*, yn haeru *fod* y cyfryw *Lê* yn
ddilis, a chweddi mynd gerllaw yno, yn dychwelyd
yn ôl drachefn, ac yn cywedyd nad oes y cyfryw
Lê.

Mi a glyweis rai yn ymfawrygu o'r hyn a wnaent
hwy mewn achos iddynt gael eu gwrthwynebu,
ac er hynny wrth *Larwm* anwir yn ffou oddiwrth
y ffydd, a ffordd y *Pererinion*, a chwbl.

Fel yr oeddent yn llyn ar y ffordd, daeth un af
rhedeg i'w Cwrdd hwynt, ac a ddywedodd, *Fo-*
neddigion, a chwithau y rhai gwannaf, o's ydych
yn caru 'ch bywyd, dihengwth, o herwydd y
mae 'r *Yspeilwyr* o'ch blaen chwi.

Dewr-g. Ho, y tri a ymosododd at Ychydig
ffydd gynt ydynt hwy. Felly, ebe se yr y'm ni
yn barod iddynt; ac a aethant ymlaen : yn awr
yr o'ent yn edrych ar bob *Troad*, pa bryd y
cwrddent a'r *Dihirwyr* : ond pa un byrnag ai
clywsant am *Mr. Dewr-galon*, neu yntau iddynt
gael rhyw *Ddifytrwch* arall, ni ddaethant i ym-
osyn o'r *Pererinion*?

Erbyn hyn *Cristiana* a chwenychodd gael
Llettu iddi ei hun a'i Phlant, o achos eu bod
yn ddeffugiol. Ebe *Mr. Oneſt*, y mae un ychydig
P n'o

o'n blaen ni, pa le mae un *Gaius* o Ddyscybl tra chyfritol yn trigo, a hwy a gytunasant oll i droi i i mewn yno. *Rhuf. 16.* Ac yn hytrach o achos bod yr hên *Wr Bonheddig* yn rhoi cystal *Gair iddo*, pan aethant yno, gofynasant i *Feistr y Tŷ* o's caent orwedd yno y *Noswaith honno*?

Gaius. Cewch wyr *Boneddigion*, o's ydych chi yn wyr cywir, canys nid yw fy *Nhŷ* i, i neb ond *Pererinion*. Ar hynny *Cristiana, Trugaredd*, &c: o'ent yn llawenach o herwydd bod eu *Llettuwr* yn caru *Pererinion*.

Felly hwy a alwasant am *Ystafelloedd*, ae yntef a'u dangosodd iddynt.

Gaius Anwyl, ebe *Mr. Dewr-galon*, beth fydd gennych di i *Swpper*? canys fe ddaeth y *Pererinion* hyn o bell heddiw, ac y maent yn lluddiedig.

Gaius, y mae hi yn hwyrach heno, nag y gallom ni yn addas fyned allan i geisio bwyd; ond *fe fydd* i chiwi roesaw i'r hyn fydd gennym, o's byddwch chiwi bodlon iddo.

Dewr-g. Ni a fyddwn bodlon i'r hyn fydd gennych di yn y *Tŷ*, o blegid cyn belled ac y profais i tydi, nid ydwyt un amser heb yr hyn fydd gyfaddas.

Yna efe a aeth i lawr, ac a barodd i'r *Côg*, *Enw'r hwn oedd Profi'r-hyn-sy-dda*, i baratoi *Swpper* i gynnifer o *Bererinion*, gwedi hynny, efe ddaeth eilwaith, ac a ddywedodd, *Dewch i Gyfeillion dâ* y mae i chiwi Roesaw attafi, ac yr wyf yn llawen fod gennys *Dŷ* i'ch derbyn chiwi; ac o's gwelwch chiwi fod yn ddâ, tra fyddys yn paratoi *Swpper*, gydwch i ni roesewi eu gilydd â rhyw ymddiddan dâ: *Dywedasant eu bod yn fodlon i gyd.*

Ebe *Gaius*, *Gwraig* i bwy yw'r *Wraig oed-*

(113)
rannus ymma, a Merch i bwy yw'r Llangces
hyn ?

Dewh-g. Gwraig i un *Cristion* yw hi, Pererin
o'r hên amser, a thymma ei bedwar Mâb ef, y
ferch sydd un o'i Chydnabuddiaeth hi ac a berfwa-
diodd hi i ddyfod ar Bererindod gydâ hi. Y mae'r
Llangciau yn myned oll ar ol ei Tâd, ac yn chwen-
ych rhodio yn ei Lwybrau ef: je o's canfyddant
un lle, y gorweddodd yr hên Bererin, neu ol ei
Droed ef, y mae'n gweini llawenydd i'w Calon-
nau, a chwennychant orwedd a sengi yn yr un
Lle.

Yna ebe *Gaius*, ai dymma Wraig *Cristion*, a
thyna ei Blant ef? Mi adwaenwn Dâd eich Gŵr
chwi, je a thâd ei Dâd ef hefyd, bu fagad o wŷr da
o'r llwyth hyn, eu Henafiaid oedd yn preswyllo ar
y cyntaf yn *Antiochia. Act. 11. 26.*

Yr oedd Teidiau *Cristion* yn Wŷr Ardderchog
jawn, (mae'n debyg gennynt i chwi ei glwyed ef
yn sôn am danynt hwy) fe ddarfu iddynt hwy
tu hwnt i neb ar a adwaenwn i, ymddangos yn
Wŷr o Rinweddau mawr, a gwroldeb dros Argl-
wydd y Pererinion a'i ffyrdd, a'r sawl oedd yn ei
garu ef. Mi a glywcis am fagad o Geraint eich
Gŵr, ac a wrth-safodd bob profedigaeth er mwyn
y Gwirionedd. *Stephan* un o'r rhai cyntaf o'r
Tylwyth o ba le y tarddodd eich Gŵr chwi, a
Labuddiwyd â Cherri g. *Jago* un arall o'r Genedl,
a laddwyd a min y Cleddyf. Heb sôn am *Paul*,
a *Phedr*, Henuriaid o'r Tylwyth, o ba un y daeth
eich Gwr chwi. Yr oedd un *Ignotius* a fwrwydd
i'r Llewod. A *Romanus*, Cnawd yr hwn a dyn-
nwyd oddiwrth yr Efcyrn yn ddrylliau; a *Pho-*
licarpus a chwariodd y Gwr yn y Tân: Yr oedd
un a grogwyd i fynu mewn Basged i'r Cacewn
i'w

i'w fwytta ; a'r hwn a ofodwyd mewn Sâch ac a fwrwyd i'r Môr i'w foddi, *se fyddai'n* amhosibl llwyr gyfri pawb o'r Teulu hwnnw, ac a ddi-ddfodd Orneil a marwoldeth o gariad ar Fywyd Pererindod. Ni allaf lai na llawenychu o weled pedwar o'r fath Feibion gwedi i'ch Gwr eu gadael o'i ol. Yr wyfi yn gobeithio y cynhaliant hwy i fynu Enw eu Tâd, ac y rhodiant yn ei Lwybrau ef, ac y deuant i ddiwedd eu Tâd.

Dewr-g. Yn wir Syr, y mae'r Llangciau yn obeithiol yn debyg o ddewis ffordd eu Tâd yn hollol.

Gaius. Dyna'r peth, gan hynny y mae Teulu *Cristion* yn debyg i ymdannu o hyd rhyd wyneb y Ddaear, ac i fod yn aml etto yn y Byd : Gan hynny bydded i *Cristiana* ymosyn am ryw Lang, cesau i'w meibion, i'w Diweddio iddynt, &c. Fel na bo i Enw eu Tâd a Thy eu Henafiaid gael fyth eu hanghofio yn y Byd.

Oneſt. Trueni yw i'r Teulu hwn syrthio a di-foddi.

Gaius. Syrthio ni's gallei, ond Lleuhau a ddi-chon ef; ond cymmered *Cristiana* fy nghyngor i, a thyna'r ffordd i'w gynnal ef. Ac y mae'n llawen gennyf weled pa mor Gariadus ynghyd, ſef *Cristiana* a *Thrugaredd*, ebe efe wrth *Cristiana* cymmer *Drugaredd* yn nes perthynas i ti, o's bydd hi bodlon, rhodder hi i *Mathew* dy Fâb henaf : dyna'r ffordd i gynnal eich hiliogaeth ar y Ddaear. Felly y cytunwyd ar y Gysfathrach hon, a'r Briodas a gyflawnwyd ymhen amſer. Ond mwy ynghylch hynny ar ol hyn.

Gaius. hefyd a chwanegodd, fel hyn, Lletaru yn awr ymhlaid y Gwragedd, i gynmeryd ymmaith eu Gwarth, megis y daeth Angau a mellldith i'r

'r Byd trwy Wraig, felly hetyd y daeth Bywyd, a jechyd; Duw a ddanfonodd ei Fâb gwedi ei wneuthur o Wraig. *Gen. 4. Gal. 4. 4.*

Ac i ddangos y modd yr oedd y sawl a ddaeth ar ol, yn ffeiddio Gweithred eu Mham; y rhiw hyn a chwenychent blant, tan yr hên Destament, tel o's digwyddei fod y Wraig hon neu arall yn Fam i Jachawdwr y Byd. A thrachefn, pan ddaeth yr Achubwr, yr oedd y Gwragedd yn llawenychu ynho, cyn bod na Gwrnag Angel. *Luc. 2. 8. Pen. 2. 8.* Nid wyf yn darllain i un Gwr erjoed, roddi cymmaint ac un Rot i Grist, ond y Gwragedd a'i canlynasant ef, gan weini iddo o'r hyn oedd ganddynt. *Luc. 7. 3. 7. 50.*

Gwraig a olchodd ei Draed et a'i dagrau, *Joan. 11. 2.* Gwraig a eneiiodd ei Gorph et i'r Claddedigaeth. *Pen. 12. 2.* Gwragedd a'i canlynasant ef at y Groes. *Luc. 23. 27.* A Gwragedd a'i canlynasant ef oddiwrth y Groes. *Mat. 27. 55. 56. 16.* Ac a eisteddasant wrth ei Fêdd ef. *Luc. 24. 22, 23.* Gwragedd oedd gyntaf gyd âg ef ar Foreu ei Adgylodiad a Gwragedd a ddug y newydd gyntaf at ei Ddilcybllion o'i fod ef gwedi cytodi odddiwrth y meirw: Gan hynny fe a ymddengystod Gwragedd yn dra chystrifol, ac yn gyd-gyfran-nog a ni o Râs y bywyd. *1 Pet. 3. 7.*

Erbyn hyn y danfonodd y Côg i fyn i ddangos fod Swpper ymron parod, ac a ddanfonodd un i ofod y lliain, a'r disglau, ac i ofod Halen, a Bara mewn trefn.

Ebe *Mathew*, y mae'r olwg ar y lliain, a'r Rhag-redegwr ymma on Swpper, yn ennill ynnof fwy o awydd at fy Lluniaeth, nag oedd gennyf o'r blaen.

Gaius. Felly, bydded i'r holl Athrawiaethau Gwei-

Gweinidogaethol, i ti yn y Bywyd hwn, g enhedlu ynnof fwy o awydd i eistedd ar Swpper gyd â'r Brenin mawr yn ei Deyrnas; o blegid nid yw'r holl Bregethau, Llyfrau, a'r Ordeinhadau ymma, ond fel gosod y Disglau, a'r Halen ar y Bwrdd. mewn cyffelybrwydd i'r Wledd a wna ein Harglwydd i ni pan ddelom i'w Dŷ ef: (hyn yw ystur a meddwl y Swpper.)

Felly y Swpper a ddaeth i fynu, ac yn gynta palfais-dderchafel, ag a pharwyden y gwhwsan, a osodwyd ar y Bwrdd ger eu bron hwynt : *Levit. 7. 32, 33, 34. pen. 10. 14, 15.* I ddangos iddynt, y rhaid iddynt ddechreu eu prydiau bwyd gyda Gweddïa Mawl i Dduw, yr ysgwyddog-Dderchafel y derchafodd Dafydd ei Galon i fynu i Dduw, ar Ysgwyddog cwhwsan lle'r oedd ei Galon ef yn gorwedd, a honno'r arferi bwyso ar ei Delyn wrth chwareu. *Pf. 25. 1. Heb. 13. 15.*

Yr oedd y ddwy Ddisgleid hon yn irajdd ac yn dda, a hwy a Fwyttafant oll yn ddigonol o honaw.

Y peth nesiâf ddugpwyd i fynu oedd Costreled o Win, cyn goched a Gwaed, ebe Gaius, yfwch yn helaeth o hwn. Dymma ffrwyth y wir Winwydden, y sydd yn llawenychu Calon Duw, a Dŷn a *Deut. 32. 14. Barn. 9. 13.*

Hwythau a ysfant o honaw, ac a fuant llawen.

Y Ddisglaid nesiâf oedd o Laeth gwedi ei gymmysgu'n dda; ond ebe Gaius, bwyttaed y Llangciau o hwn fel y cynhyddont trwyddo. *1 Pet. 2. 1. 2.*

A chwedi hynny dugasant i fynu mewn trefn ddyfsgled o Ymenyn a Mâl. *Esay- 7. 15.* Yna ebe Gaius, bwyttewch yn helaeth o hwn, o blegid y
mac

mae fe yn dda i'ch bywiocau, ac i grythau eich Barn, a'ch Dyalldwriaeth. Dymma Ddisglaid ein Harglwydd ei hun pan oedd efe yn blentyn; ymenyn a Mèl a fwyttu fel y medro i ymwrthod ar drwg, a dewis y dâ.

Gwedî hynny dugafant i fynu ddisglaid o Afaleu, ffrwyth blasus jawn oeddent.

Yna ebe *Mathew*, a allwn ni swytta Afalau, gan mae trwyddynt hwy y Twyllwyd ein hên Fam? yna ebe *Gaius*.

*Trwy 'Falau ar y cynta,
Y llygrwyd y Byd ymma,
Nid 'Faleu, ond pechod sy'n gwneud drwg,
Trwy'n dwyn dan wdg Jehosa.*

*O's bwyttwch pan i'ch perir,
Ac yfed Cwppan cyfur,
Hwy'ch gwnant yn jâch o'ch anhwystrist.
Trwy ffrwythau Crist, fe'ch cedwir.*

Ebe *Mathew*, yr achos o'm hammeu i oedd, o blegid i mi fynd yn glâf unwaith trwy swytta ffrwythau.

Gaius. Ffrwyth gwarddedig a'ch gwnâ yn glâf, ond nid yr hyn a ganiataodd eich Harglwydd.

Tra yr oeddent yn ymddiddan fel hyn, gosodwyd Disglaid arall ger eu bron hwynt, sef, o Gnau. *Can. 6. 11.*

Yna ebe rhai o honynt, y mae Cnau yn ddrwg i ddannedd tyner yn enwedig Dannedd Plant: yr hyn pan glybu *Gaius* efe a ddywedodd.

*Cnau tra chaled yw Dammegion,
A'u Plisg o deutu'r Cniwyll ffrwythlon,
Nid twyllwyr y'nt, am hynny torrwch
Y plisgyn tew, a'r ffrwythau bwyttwch.*

Yr oeddent yno yn dra llawen, gan eistedd wrth y Bwrdd dro hir, tan ymddiddan ynghylch amryw o bethau; yna ebe'r hên wr boneddig wrth y Lletuwr, tra'r ym ni ymma yn torri'ch Cnau, o's gwelwch chwi fod yn dda, egorwch y dichymmyg hyn.

*'Roedd Dŷn ac yr oedd rhai, yn ei gyfrif yn ffâl,
Pa fwyaf wasgaref, mwy fwy oedd ar ol.*

Yna hwy a wrandawfant oll gan ryfeddu. beth a ddywedai Gaius. Yntef gan eistedd yn syn dros ennyd, a chwed'yn a'i hattebodd ef.

*Yr hwn sy'n rhoi seddiant i'r tlodion yn rhydd,
A'u taiff hwy drachefn, dŷ cymmaint a fydd.*

Yna ebe Joseph, Syr, ni thybiais i y gellwch chwi ei chwilio se allan.

Oh! ebe Gaius, se'm haddysgwyd i yn hir yn y ffordd hon: nid oes Athro fel profiad, mi a ddysgais gan fy Arglwydd fod yn Garedig, ac a brotais i mi ennill trwy hynny: y mae ac a walgar ei Dda, ac se chwanegir iddo, ac un a attal fwy nag a weddai, ac a syth i dloedi. *Diar. 11. 24.* Rhyw un a'i tloda ei hun, ac er hynny mae gantho lawer o Olud. pen. 13. 7.

Yna Sam. a fihalodd yn ynghliff ei Fam, ac a ddywedodd, dymma Dy Gwr da yn jawn, gadewch i ni aros ymma yn hir, a bydded i'm brawd *Mathew* briodi *Trugaredd*, cyn yr elom ymhellach:

A Gaius eu Lletuwr a'i clybu ef, ac a ddywedodd gyd ag ewyllys da Machgen i. Felly hwy a arholant yn ychwaneg i Fisgwaith, a rhoddwyd *Trugaredd* yn briod i *Mathew*.

Tratt oeddent yn aros yno, *Trugarodd* yn ol ei harfer, a wnae beisiau, a *Gwisgoedd* i'w rhoddi f'r tlodion, trwy'r hyn y dugodd hi air da i'r *Peterinion*.

Ond i ddychwelyd drachefn at ein *Ystori*: gwedi darfod *Swpper*, y *Llangciau* a ddymunasant gael mynd i'w *Gwelyau*, o herwydd eu bod 'n lluddedig gan eu taith; yna *Gaius* a alwodd am un i ddangos iddynt eu *Ystafell*, hwythau a gysgasant o'r goreu, a'r lleill a eisteddasant i fynu hyd y *Boreu*: o blegid yr oedd *Gaius* a hwythau yn *Gwmpeini* cysaddas, fel na's gwyddent pa toddi ymadael, a chweddi hif ymfiarad am eu *Harglwydd*, a'u hunain, a'u *Siwr-nau*. hên *Mr. Oneft* a ddechreuodd heppian. Yna ebe *Mr. Dewr-galon* beth *Syr*, a ydych chwî yn dechreu *Cylgu*, ymysgwydwch, a thynna ddichymmyg i chwythau

Gadewch i mi ei glywed ef, ebe *Mr. Oneft*. Yna ebe *Mr. Dewr-galon*.

*O's myn un Dyn ladd neb arall,
Rhaid ei orchfygu & 'nghynta'n ddiwall,
Rhaid i'r neb fo byw o Gartreu,
Farw yn nbre cyn dechreu Siwrneu.*

Oh! ebe *Mr. Oneft*, un caled yw ef, caled i'w ponio, a chaletach i'w ddenfyddio. Ond dewch i' Lletuwr, ebe efe, o's gwelwch chwî fod yn dda, mi adawaf i chwî i'w elponio ef, a minnei a wrandawaf beth a ddywedwch chwî.

Nag e ebe *Gaius* gan ei osod ef attoch chwî, disgwyliet i chwî ei atneb ef.

Yna'r ebe'r hên *Wr boneddig*.

Rhaid

*Rhaid yn gynta i Râs i orfod
Dŷn, cyn gorfo'r Dŷn ei Bechod,
A rhaid i'r neb a fyno'r Goron,
Farw i'w hunain a'i amcanion.*

O'r goreu ebe *Gaius*, *Athrawiaeth* *jachus*, a phrofiad sy'n dylgu hyn. Canys yn gynta, nes i *Râs* egluro ei hun, a gorfod yr *Enaid*, a'i *Ogoniant*, y mae efe yn llwyr ddigalon i wrthwynebu *Pechod*, heb law hynny o's *Pechod* yw rhaffau *Di-afol*, trwy ba rai y rhwymir yr *Enaid*, pa fodd y gwrth-sais e cyn ei ryddhau o'r *Gwendid* hwn-aw?

2. Nid all neb ar a adwaeno *Reswm*, na *Grâs*, greda y dichen *Dŷn* fod yn *Golofn* fywiol o *Râs*, ac i ydd gaeth-wâs i'w *Lygredigaethau* ei hun; Ac yn awr y mae'n dyfod i'n côf yfiori a dal ei chlywed, yr oedd dau wrac a aeth ar *Bererindod*, yr un yn *jeuange*, a'r llall yn hên; yr oedd gan y *Gŵr* *jeuange* *Lygredigaethau* cryfion i ymdrechu a hwy, a phechodau'r hên *Ddŷn* gwedi eu dadfeilio gyda methiant *Natur*; ac er hynny yr oedd y *Gŵr* *jeuange* yn troedio ei *Lwybrau* mor gymmwys ar hên *Wr*, ac yn gwbl mor heinis ac yntef; yr awr-on *Grâs* pa un o'r ddau oedd yn llewyrchu eglura, gan fod y ddau yn debyg i'w gilydd?

Onest. *Grâs* y *Gŵr* *jeuange* yn ddiau. Canys y mae'r hyn sy'n blaenori yn erbyn y gwrthwynebrwydd cryfaf yn eglurhau mae fe yw'r cryfaf; yn enwedig pan y mae yn cyd-gerdded a'r hyn nad yw yn cyffwrdd a hanner cymmaint, fel y mae'n ddilys nad yw henaint.

Ymbellach mi ddaliais sulw, fod hên *Bobl* yn eu bendigo eu huwain a'r camsyniaid hwn; fel cymmeryd methiant *Natur* yn lle *Buddigoliaeth* *Eafol*.

Rafol ar eu Llygredigaethau, ac felly ydynt debyg o'u twyllo eu hunain.

Yn wir hên Bobl Rafol sydd gymhwyfaf i roddi Cyngor i'r jeuaingc, canys hwy a welant fwy a wagder pethau. Ond er hynny, o ran i hên ac jeu-angc osod allan ynghyd, y mae'r blaenoriaeth gan y Gwr jeuangc o wneuthur yr eglurhâd tecca o waith Grâs o'i fewn, er bod Llygredigaethau'r hên Ddŷn yn naturiol yn wannaf.

Fel hyn yr eisteddasant yn ymddiddan hyd y wawr-ddydd, pan oedd y Tylwyth ifynu, *Cristiana* a barodd i'w Mhâb *Jago* ddarllain Pennod: ynter a ddarllenodd y 53. o *Esfay*. Pan ddarfu iddo Mr. *Onest* a ofyn nodd pa ham y dywedpwyd fod yr Jachawdwr vn dyfod o dir fŷch, ac hefyd nad oedd iddo na phrŷd na thegwch?

Yna yr atebodd Mr. *Dewr-galon* i'r cyntaf yr wyf yn ateb mae o achos bod Eglwys yr *Judde-won*, o ba un yr hanodd Crist, ymron coll i'r pryd hynny jrder ac Yspryd Crefydd. I'r ail, yr wyf yn ateb, fod y Geiriau gwedi eu llefaru ymherfonau'r anffyddloniaid. Y rhai o achos nad oes ganddynt olwg i ganfod i Galon ein Tywyfog, ydynt yn ei farnu yn ol ei waeledd oddiallan, yn gyffelyb i'r sawl ni's gwyddant fod Meini gwerthfaw gwedi eu gwisgo a Chrammen arw, pan gaffo un o honynt y cyfryw, hwy a'r taflant hi ymmaith fel Carreg arall, o achos na's gwyddant beth a gwasant.

Yr ydych chwi yr awron ymma ebe *Gafar*, a chanfod Mr. *Dewr-galon*, fel y gwn i yn ddarllain ei arfau, os gwelwch chwi fod yn *ddâ*, yn ol i ni sonni ein huain, ni a rodiwn i'r Meutydd llyspio a allwn ni wneuthur rhyw ddaioni,

Y mae ynghylch Milldir oddiymma, un *Llad-daiens*

daeni o Gawr, ac fydd yn gwneuthur llawer o Sarhaad ar Briffordd y Brenin yn y parthau ymma: ac mi a wn o bobtu pale y mae ei gynniwera ef, y mae efe yn Feistr i nifer o Ladron; se fyddai da pe gallwn ei yrru ymmaith o'r Ardal oedd hyn.

Felly hwy a gydlyniasant ac a aethant, Mr. Dewr-galon a gymmerodd ei Gledlyf, ei Helm, a'i Darian, a'r lleill eu Gwaywffyn, a'u ffyn.

Pan y daethant lle yr oedd efe, cawsant ef ac un Gwan-feddwl yn i Grafangi, yr hwn a gymmerasai ei Weision ef, ac a'i dugasant iddo; yr awron y Cawr oedd yn ei anrheithio ef, ac yn bwriadu pigo ei Esgrn ef; Canys yr oedd efe o Natur Cmaed-fwyttawr.

Onid cyn gynted ac y canfu efe Mr. Dewr-galon ati Gyfeillion yn arfogion wrth enau ei ffau, Gofymodd iddynt heth oeddent hwy yn geisio?

Dewr-galon. Dy geisio di; Cynys ni a ddaethom i ddial Cynghaws yr amryw Bererinion a Lledaist di; pan Lysgaist hwynt o Briffordd y Brenin; Gan hynny tyred i maes o'th Gogf

Intef a'i harfogodd ei hun, ac a ddaeth allan; ac i Ryfel yr aethant, ac ymladdasant ychwaneg i awr a chweddi hynny hwy a safasant i gymmeryd eu ha-nadl.

Yna ebe'r Cawr, pa ham yr ydych chi ymma ar fy Nêr i?

Dewr-g. I ddial Gwaedy Pererinion, fel y dywedais wrthynt o'r blaen; ac ynghyd yr aethant drach-ysu, ac Cawr a wnaeth i Mr. Dewr-galon laesu yn ei ol, ond efe a ddaeth eiwaith i fynu, ac ynghryf-ter ei feddwl, efe a fwriadodd yn dra Glêw ar ben o'r Gysau'r Cawr, fel syrthiodd ei Araf o'i Law, ond efe a'i sarawodd, ac a'i lladdodd ef, ac a dorrodd ymmaith

ymmaith ei ben ef, ac a'i dug ymmaith i'r Llettu. Cymmorodd befyd Gwan-feddwyl y Pererin ac a'i du godd gyd âg ef. Pan ddaethant Adreu, dangosasant ei Ben ef i'r Tylwyth, a chwed'yn gosodasant ef i synu, felly gwnaethant i eraill o'r blaen, er Dychryn i'r sawl a gynnigai wneuthur felly rhagllaw.

Yna y gofynnasant i Mr. Gwan-feddwyl pa fodd y syrthiasai ef i'w ddwylo ef?

Gwan-feddwyl. Ebe'r Dŷn druan, Dŷn afiachus fel y gwelwch chwi wyfi, ac o achos bod Angau yn arferol bounydd o guro wrth fy Nŷs i, meddyliais na's byddwn i fyth yn iach gartref : felly mi a ymroddais i fyned yn Bererin, ac a ddaethym hyd ymma o'r Drêf a elwir annilis, lle y Ganed fi a Nhâd, Dŷn di-rym o Gorph, na meddwyl wyfi, ond a synnwyr pe gallwn, er na's gallaf ond ymlysgo, dreulio, fy Mywyd yn ffordd y Pererinion. Pan ddaethum i'r Porth fydd ymben y ffordd hon, Arglwydd y lle buwnid a'm groesawodd i yn ddidraul : ac ni wrthddywedodd ef ddim yn erbyn fy Edrychfa wanti, nag yn erbyn fy Ngwan-feddwyl i ; ond efe roddas i mi'r fath hethau ac oedd anghenrheidiol i'm taith, ac o barodd i mi obeithio hyd y diwead.

Pan ddaethum i Dŷ'r Deonglwyr, derbyniais lawer o Garedigrwydd yno, a chan eu bod yn barnu fod Bryn Anhawsdra yn rho galed i mi, dugpwyd fi i synu yno gan un o'i Weision ef.

Yn wir mi a dderbyniais lawer o Ymgeledd oddiwrth Bererinion, er nad oedd neb yn fodlon i fyned mor araf ac yr wyfi yn gorfod myned : er hynny wrth fyned heibio, parent i mi fod yn gysurus, ac a ddywedent mae ewyllys eu Harglwydd oedd diddanu'r Gwan-feddwyl, ac felly bui a aethant ymlaen. i Thest.

S. 14.

Pan ddaethum i synu i Heol-ymgyrch, yna'r Cowr
dun

hwn a'm cyfarfu, ac a barodd i mi ymbaratoi i
 ymladd; ond ys truan oeddwn i, yr oedd yn
 rheitach i mi wrth Gordial: Felly efe a ddaeth
 i fynu ac a'm cymmerodd i: yr oeddwn i yn
 lled-debygu na's lladdei ef fi; pan aeth ef â mi
 i'w ffau, gan nad aethym i yn ewyllysgar gyd âg
 ef, yr oeddwn i yn credu y deawn allan drachefn
 yn fyw. Canys mi a glywais nad oes i un Pere-
 rin, ac a ddelir yn Gaeth trwy Orthrech, o's
 efe a geidw Galon-gyfan tu ag at ei Feistr, i
 farw trwy ddwylo'r Gelyn yn ol Cyfraith Rhag-
 luniaeth.

Fy yspeilio oeddwn i yn ddisgwyl, a'm hylbeilio
 yn fier a gefeis i; ond mi a ddiangeis yn fyw fel
 y gwelwch chwi, am yr hyn y diolchaf i'm Bre-
 nin megis yr awdwr, a chwithau megis y mo-
 ddion. Yr wyf yn disgwyl am Rithrau eraill,
 ond hyn a fwriadeis i, sef, rhedeg tra gallwyt, a
 cherdded pan na's gallwyf redeg, a chrippian pan
 na's gallwyf gerdded, ac o ran y peth penna,
 diolch i'r hwn a'm carodd i, myfi a ymfefydlaes,
 fy sfordd sydd o'm blaen i, fy meddwl sydd tu-
 hwnt i'r Afon sydd heb un Bont, er fy mod i
 fel y gwelwch yn Wan-feddwl.

Oneſt. Oni buoch chwi yn gydnabyddus gynt
 âg un Mr. *Oſnus* o Bererin?

Gwan-f. Oeddwn yn ddigon cydnabyddus âg
 ef, efe a ddaeth o Drêf *Hurtrwydd*, hon sydd yn
 gorwedd bedwar Gradd tua'r Gogledd oddiwrth
 Ddinas Destryw, a chyn belled o'r o'r fan lle
 ganed sinneu; er hynny yr oeddem yn gydnaby-
 ddus. Canys yn wir fy Ewyth i Fawd fy Nhâd
 ydoedd efe; yr oedd efe â minneu yn debyg o
 dymhoreu, yr oedd efe ychydig yn fyrrach na
 mi, ond er hynny yr oeddem ni'n Gyffelyb o
 Wynneb-

Wynebpryd.

Onef. Yr wyfi yn credu eich bod yn deirid iddo et; o blegid y mae ei edrychfa Glaer-wen ef gennych chwi, a thaffiad o'ch Llygad fel yntef, ac y mae'ch lleferydd yn debyg iddo ef.

Gwan-f. Y rhan fwyaf a ddywedant felly, ac oedd gnabyddus â ni ein dau, ac heblaw hynny, mi a gefais ynnof fy hun gan mwy a'r hyn a ddarlennis i yntho ef.

Dewch Syr, ebe *Gaius*, byddwch gonfforddus, y mae i chwi roesaw attafi, ac i'm Tŷ; a gelwch am yr hyn y bo eich meddwl atto; yn rhwydd, a'r hyn a fynnoch i'm Gweision wreuthur trosoch, hwy a'igwnânt ef o barodiwydd meddwl.

Dymma ffafor annisgwyladwy, ebe *Gwan-feddwl*, megis tywynniad yr Haul allan o gwm-mwl tywyll jawn: A oedd y Cawr *Lladd-daton* yn bwriadu hyn o nawdd i mi pan i'm haffaliodd i, ac y bwriadodd na's cawn i synd ymhellach? a oedd efe yn meddwl gwedi iddo bigo fy Mhoecedu i, y cawn i synd at *Gaius* fy Lletturwr? ac etto felly y mae.

Yr awron, tra'r oedd Mr. *Gwan-feddwl* a *Gaius* yn ymddiddan fel hyn, daeth un ar redeg, ac a alwodd wrth y Drws, ac a ddywedodd, mae yngylch i Ffilldir â hanner oddiymma, yr oedd un Mr. *An-union* o Bererin gwedi ei daro'n farw â Bellt-tarran, Oh! ebe Mr. *Gwan-feddwl* a Laddwyd effe efe a'm goddiwedd i ychydig o Ddyddiau cyn fy nyfod cyn belled â hyn, ac a fynai fod yn gydymmaith i mi: Yr oedd efe hefyd gyda mi pan ddaliodd y Cawr fi, ond yr oedd efe yn gyflym ar ei draed, ac a ddhangodd. ond y mae debyg iddo ef ddiange i farw, a'm cymme'n i'nneu

inneu i fyw.

*Dirgelwch yw Rhogluniasth,
Syr'n edrych weithieu'n ddiffaith,
Fel Angau trwch yn gorchrech Dyn,
A throi yn sydun eilwaith.*

*Y Cawr a'm dug i'w Ogo
Ac ynteu a ddihangodd rhagddo,
Er hynny efe fu farw'n fych,
A minneu fych yn 'scappio*

Ynghylch yr amser hwn *Mathew*, a *Thrugaredd* a *Briodasant*; A *Gaius* a roddodd ei Ferch *Phoebe* i *Jago Brawd Mathew* yn *Wraig*; a thrigasant uchlaw deng Niwornod gwedi hynny yn Nhy *Gaius*, gan dreulio'r amser fel y bydd *Peterinion* yn arfer. Pan oeddent i ymadael, *Gaius* a wnaeth *Wledd* iddynt, a bu iddynt swytta ac yfed a bod yn llawen.

Erbyn hyn yr oedd yr awr gwedi dyfod ac oedd rhaid iddynt gychwyn, gan hynny *Mr. Dewrgalen* a alwodd am gyfri. Ond *Gaius* a ddyw wrtho, nad oedd arferol i'r *Peterinion dalu* dim am eu groesaw yn ei Dy ef.

Yr oedd efe yn eu Bordo hwy wrth y flwyddyn. *Luc-10. 33, 34, 35.* Ac yn disgwyl am ei daledigaeth oddiwrth y *Samaritan* da; yr hwn a addawodd ei dalu ef ar ei ddychweliad pa goft bynnag y byddei yntho, yn ffyddlon.

Dewr-g. Anwlyd, gwnaethost yn ffyddlon yr hyn a wnaethost i'r *Brodyr*, ac i ddieithred, y rhai a ddugasant dyfiolaeth o'th *Gariad* ger bron yr *Eglwys*; y rhai o's hebryngi etto, fel y gweddei i *Dduw*, da y *Gwnei.* 3 *Joan. 8. 6.*

Yna ebe *Gaius* a gymmerodd ei gennad oddiwrthynt

wrthynt oll, a'i Blant, ac yn enwedig a Mr. *Gwan-feddwyl*, fe a roddodd hefyd iddo ryw beth i'w yfed ar y ffordd.

Yr awron pan oeddent yn myned allan o'r Drws Mr. *Gwan-feddwyl* oedd fel pe buafai am Lercian ar ol, yr hyn pan ganfu Mr. *Dewr-galon*, efe a ddywedodd, Dewch Mr. *Gwan-feddwyl*, erdolwŷn dewch gyda ni, a mi a fyddaf Hyfforddwr i chwi, a chewch ymdaro fel y lleill.

Gwan-feddwyl, *Gwae* fi, mae arnaf eisiau cydymmaith addas, yr ydych chi i gyd yn grŷf ac yn heinis, a minneu fel y gwelwch chi yn wan; mwy dewisiol, gan hynny gennyfi ddysod ar ol, rhag achos fy amryw wendidau, i mi fod yn Faich i mi fy hun, a chwitheu.

Yr wyf fel y dywedais yn Wr *Gwan-feddwyl*, alleic, se'm tramgwyddir ac a'm gwanheir trwy'r hyn a ddichon eraill ei ddwyn. Nid wyf yn hoffi dim chwerthin, na gwisgoedd gwy-chion, ni alla fi ddim a Chwestiwnnau anfuddiol; je, yr wyf cyn wanned Dŷn, ac y Tramgwyddaf fi wrth yr hyn y bo gan arall rydd-did i'w wneuthur. Ni's gwni etto mor holl Wi-rionedd, *Cristion* anwybodus jaw'n wyf; weithiau pan glywyf rai yn ymlawennychu yn yr Ar-glwydd, fe fydd yn flin i mi, o achos na's gallaf finneu hynny hefyd.

Y mae gyda mi, fel y mae gyda Dŷn egwan ymblith y cryfion, neu fel Dŷn claf ymyf; y jach, neu fel Lamp ddiystur, canys Lamp ddiystur ym meddwl y Llwyddiannus, yw'r hwn sy barod i lithro o'i Draed, am hynny ni wn beth i'w wneuthur. *Job: 12. 5.*

Dewr-galon. Fy Mrawd ebe efe, y mae yn fy Nghommisiwn i mi gylluro'r *Gwan-feddwyl*, a

chynnal y Gweiniaid. i *Theff.* 5. 14. *Rhus.* 14. 1. Gorfydd i chwi fyned gydâ ni ; ninnau a aroswn wrthych, ac a'ch cynnorthwywn chwi, ni a wadwn ein hunain mewn opiniwn, ac arferiad er eich mwyn chwi ; ac nid ymayrrwn ni â matterion amheus yn eich gwydd chwi, ond â fyddwn yn bob peth er eich mwyn chwi, yn hytrach nag y gadawom chwi ar ol. i *Cor.* 8. 9. pen. 9. 22.

Yn awr yr oeddent trwy gydol yr amser hyn, wrth Ddrws *Gaius*, a thra'r, oeddent fel hyn yn dwym yn eu hymddiddan, wele Mr. *Parod-i-gloff* a ddaeth heibio, *Psal.* 38. 17. A'i ffyn baglau yn ei Law, ac yr oedd yntef hefyd yn myned ar Bererindod.

Ebe Mr. *Gwan-feddw*l wrtho, y Dŷn ! Pa fodd y daethost di ymma ? Yr oeddwn i gynnei yn achwyn o eifiau Cydymmaith addas i mi, ond yr ydwyf di yn ol fy Ewyllys i, groeslaw, groeslaw Mr. *Parod-i-gloff*, gobeithio y byddi di a minneu beth help i'w gilydd.

Parod-i-gloff. Fe tydd yn llawen gennyf dy Gyfeillach, ebe'r llall, â *Gwan-feddw*l anwyl, yn hytrach nag yr ymadawom, gan ein bod mor happus a chwrdd, mi roddaf i ti fenthig fy ffyn baglau.

Gwan-f. Na fynnaf ebe'r llall, er bod gennyf ddiolch i ti am dy Ewyllys dâ, nid wyf'n dueddol i lercian cyn Cloffi, er hynny yr wyf yn tebyg y gall hi fod yn llefiol o's bydd achos yn erbyn Ci.

Parod-i-g. O's gallaf fi na'm baglau wneuthur i ti Leshâd, yr y'm yn barod wrth dy Arch *Gwan-feddw*l anwyl.

Felly hwy a gychwynasant, Mr. *Deur-galon.*
Mar.

Mr. *Onest* a aethant o'r blaen, a *Christiana* a'i Phlant yn nesa, a Mr. *Gwan-feddwla* a Mr. *Parod-i-gloff* a'i ffyn-baglau a ddaeth ar ol.

Onest. Attolwg Syr, yr y'm ni yr awron ar y Brit-ffordd, adroddwch i ni ryw bethau buddiol am rai ag aeth ar Bererindod o'n blaen ni.

Dewr-g. Gwnâf gyd âg Ewyllys da, yr wyfi'n tebyg i chwi glywed y modd y cwrddodd *Cristion* gynt ag *Appollyon* yn Nyffryn Darostyngiad, ac hefyd y fath orchwyl caled a gatodd ese i tyned trwy Ddyffryn cyfogod Angau. Mae'n debyg gennyf i chwi glywed pa galeted yr ymosodd Madam *Anilad* ar *Ffyddlon*, ac *Adda*'r cyntaf, ynghyd ag un *Anfodlonrwydd*, â *Chwitydd*; pedwar o'r dihirwyr mwya dichellgar ac a allei Dŷn eu cwrdd ar y ffordd.

Onest. Mi a glywais am hyn i gyd, ond yn wir *Cywihydd* a fu galetaf o'r cwbl i ffyddlon, un blin ydoedd ese.

Dewr-g. Je, canys fel y dywedodd y Pererin, ese o neb a gafodd y cam Enw.

Onest. Attolwg Syr, ym mha le y cwrddodd *Cristion* â *Ffyddlon* â *Chwedleugar* ? un hynod oedd hwnnw hefyd.

Dewr-g. Ffôl hyderus oedd ese, ac er hynny y mae llawer yn dilyn ei ffyrdd ef. Fe fu debyg i hudo *Ffyddlon*. Ond *Cristion* a'i gosododd ei mewn ffordd i'w chwilio ef allan yn fuan. Fe hyn yr aethant ymlaen, nes dysodi'r fan y cytarfu *Cristion* â *Ffyddlon*, ac *Esfangylwr*, yr hwn a Brophwydodd iddynt, yr hyn a ddigwyddei iddynt yn ffair Gwagedd. A'u Harweinydd a chwanegodd fel hyn, oddiamgylch i'r fan ymma y cytarfu *Cristion* â *Ffyddlon*, âg *Esfangylwr* yr hwn a Brophwydodd iddynt am y blinderau a gwrddent yn ffais

ffair Gwagedd. Ac yn wir fe a ddarllnodd iddynt Bennod galed, ond efe a roddodd iddynt annogaeth ynghyd a hynny i fyned trwyddo.

Ond beth ydym ni yn siarad am danyht hwy? Cwpl o wyr tebyg i Lewod o'ent hwy, hwy a ofodasent eu hwynebaw fel Calestr, onid y'ch chwi yn cofio pa mor ddifwgl y safasant ger bron y Barnwr.

Onest. Ond Ffyddlon a ddioddefodd yn wŷch!

Dawr-g. Felly y gwnaeth ef, a gwŷch oedd y pethau a ddaeth o hono: o blegid *Gobeithiol* a rhai eraill fel y mae'r Yfiori yn rhoi a ddychwelwyd trwy ei Farwolaeth ef.

Onest. Atto!wg ewch rhagoch, canys yr ydych chwi yn dra chydabyddus a phethau.

Dawr-g. O'r cwbl a gyfarfu a *Christion* gwedi iddo fyned trwy ffair Gwagedd, un *Gamddibenion* oedd y pennat.

Onest. Pa fath un oedd ef?

Dawr-g. Cyfaill tra hoccedus, a Rhagreithiwr trwyddo; un ag a'fynnei fod yn Grefyddol, aed y Byd y ffordd y mynnei oedd efe, ond mor gyfrwys ac y byddei fe sic na's cae na cholled naging o'i phlegid hi. Yr oedd gantho ef ei Ddull o Grefydd i wasanaethu ar bob achos newydd, ac yr oedd ei Wraig ef gyftal yn ei gylch ef ac yntef, Efe a droe ac a newidiau o Opiniwn i Opiniwn, ac a ddadleuei tros hynny. Ond cyn belled y gellais i ddysgu, efe ddaeth i ddiwedd drwg a'i Gamddibennion gantho, ac ni chlywair i erioed fod neb o'i Blant ef o ddim cystrif gyda neb ag oedd yn gwir ofni Duw.

Erbyn hyn yr oeddent gwedi dysod o fewn golwg i Ddrif Gwagedd, lle y cedwir Gwagedd. Felly pan

pan wellfant eu bod cyn nessed i'r Drêf, hwy a gydymgynghorasant, pa fodd yr elent trwyddi, rhai addywedent un peth, ac eraill beth arall. O'r diwedd Mr. *Dewr-galon* a ddywedodd, myfi a fûm *fel* y gellwch chwi ddyall yn fynych yn Arweinydd i Bererinion trwy'r Drêt hon; ac yr wyfi'n gnabyddus âg un Mr. *Mnaſon*, Cypriad o Genedl o hen Ddiscybl, yn Nhŷ yr hwn y gallwn ni Lettua. O's gwelwch chwi fod yn dda, a drowni mewn yno.

Bodlon y'mi ni, ebe'n hwy i gyd, yr awron yr oedd hi'n hwyr, erbyn eu bod hwy wrth y tu faes i'r Drêf; ond Mr. *Dewr-galon* a wyddai'r ffordd i Dŷ'r hên Wr. Ac yno y daethant, ac efe a alwodd wrth y drws, a'r hên Wr oddisewn a nabu ef lais ef, gynted âg y clybu efe ef; felly efe a egorodd, a daethant oll i mewn. Yna ebe *Mnaſon* eu Gwestai, pa belled y daethoch chwi heddyw?

Ebe hwythau, o Dŷ ein cysaill *Gaius*. Chwi a ddaethoch hwythin dâ, ebe yntef, ni ellwch chwi lai na bod yn ddeffugiol, eisteddych i lawr, felly hwy a eisteddasant.

Dewr-galon. Dewch Gyfeillion, pa fodd yr ydych chwi, mi wn fodi chwi roesaw at ty ffrynd?

Mnaſon. Oes y mae i chwi roesaw; ac od oes dim yn eisiau arnoch, gosynnwch ef, a i i a wnawn ein goreu ei gael ef i chwi.

Oneſt. Ein mawr ddifftyg ni ylmeittyn oedd, Gwaſgodd a Chyfeillach dda, ac yr awron yr wyfi yn Gobeithio i ni gael pob un o'r ddau.

Mnaſon. Am waigod chwi welwch pa fath yw ef, ond am Gyfeillach dda, fe ymddengys hynny

hynny yn y profiad o hono.

Ebe Mr. *Dewr-galon*. A ewch chwi a'r Pererinion i tynu i'w Cuddygl.

Mi wnaſ ebe Mr. *Mnaſon*, felly eſe a'u dug hwynt i'w lleoedd perthynol ; ac a ddangoſodd iddynt Giniaw-le gwydych jawn, lle y gallent fod a Swpperu ynghyd, nes bae hi'n bryd cyſgu. Gwedi iddynt eistedd yn eu lleoedd, ac ymlonni ychydig yn ol eu Siwrneu, Gofynnodd Mr. *Oneſt* i'w Llettuwr o's oedd nemawr o Bobl dda yn y Drêf ?

Mnaſon. Mae gennym ychydig, canys yn wir nid y'nt ond ychydig mewn Cyffelybrwydd i'r blaidd arall.

Oneſt. Ond pa fodd y gwnâwn ni i gael gweled rhai o'honynt ? Canys y mae'r olwg ar Bobl dda i'r Pererinion, yn debyg i ymddangosiad y Lleuad a'r Sêr i'r neb ly'n hwylo ar y Môr.

Yna Mr. *Mnaſon* a alwodd ar ei ferch Grâs ac a barodd iddi fyned, a manegu i'w Gyfeillion, Mr. *Briwedig-o-galon*, Mr. *Gŵr-sanſtaidd*, Mr. *Caru'r-saint*, Mr. *Na-faidd-ddywedyd-celwydd*, a Mr. *Edifeiriol*; tod Cyfaill neu ddau yn fy Nhŷ i, yn chwennych eu gweled hwy yn hwyrymma.

Felly hi aeth, ac a'u galwodd hwynt, a hwythau a ddaethant, a chwedi cyfarch iddynt, hwy a eisteddasant wrth y Bwrdd.

Yna ebe *Mnaſon* eu Lletuwr, Fy Nghymmydogion, se ddaeth Cwmpeini o ddielthraidd fel y gwelwch chwi i'm Tŷ i o Bererinion : hwy a ddaethant o bell, a myned y maent tua Mynydd *Sion*. Ond pwy meddwch chwi yw hon, gan ddangos *Cristiana* a'i tŷs. Gwraig *Cristion* y Pererin hynod hwnnw, yr hwn ynghyd a'i trawd

Ffyddlon

Ffyddlon a driniwyd mor gwilyddus yn ein Trêf ni ydyw hi.

Ac er hynny hwy tynnasant gan ddywedyd, ychydig oeddem ni yn feddwl o weled *Cristiana* pan ddaeth *Grâs* i'ngalw ni, cyffro cyflurus yw hwn. Yna hwy a ofynnasant iddi am ei hiechyd, ac o's meibion ei Gwr hi oedd y Llangciau hynny. A cŵwedi iddi ddywedyd mae é, hwythau a ddywedasant, y Brenin i chwi'n garu ac yn ei wasanaethu, a'ch gwnelo feleicŵ Tâd, ac a'ch dygo lle mae yntef mewn heddwch.

Yna, gosynnodd Mr. *Oneſt* i Mr. *Briwedig*: ac i'r lleill, ymha agwedd yr oedd eu Trêf hwy yr awron.

Briw. Mae'n ddilisi chwi ein bod ni yn llawn terfysg amfer ffair. Mae'n anodd i ni gadw'n Calonnau, a'n hysprydoedd mewn dim cymmhwyſdra, pan fo'm mewn cyflwr trafferthus, y neb sy'n byw yn y fath Lê a hwn, ac yn ymarfer a'r cyfryw bethau ac y'm ni, se fyddde'n angen iddo amnaid i'w rybuddio i edrych atto ei hun bob moment.

Oneſt. Ond a ydyw eich Cymmydogion yn ymddwyn yn llonydd yr awron tu ag attoch i.

Briw. Y maent yn weddeiddach yn awr o lawer nag y buont gynt. Chwi a wyddoch pa fodd y triniwyd *Cristion* a *Ffyddlon* yn ein Trêf ni; ond yn ddiweddar y maent yn weddeiddach o lawer.

Yr wyfi yn tebyg fod Gwaed *Ffyddlon* yn gorwedd yn drwm arnynt hwy etto; o blegid er pan y llosgasasant ef, bu cywilydd arnynt losgi neb ar ei olef: yr oedd arnom ofn rhodio'r Heolydd

Heolydd yn y Dyddiau hynny, ond yn awr ni allwn ddangos ein pennau, yr oedd enw Proffeswr yn gâs y pryd hynny, ond yn awr yn enwedig mewn rhyw ranneu o'r Drêf, canys y mae'n Trêf ni yn ehang, y mae Crefydd yn cael ei chyflrif yn anrhydeddus.

Attolwg ebe Mr. *Briwedig-o-galon* wrthynt pa fodd yr ydych chi yn ymdaro yn eich Siwrneu, pa fodd y mae'r Wlad yn ymddwyn tu ag attoch chi?

Qnest. Y mae hi yn digwyddo i ni fel i Ddy-nion pellennig, mae'n ffordd ni weithiau yn lân ac weithiau yn frwnt; weithiau i fynu, ac weithiau i wared: anafnwyd ar wastadrwydd: nid yw'r Gwynt o'n Cefnau bob amser, ac nid yw pob un a gwrddom ar y ffordd yn Gyfaill i ni. Ni a gwrddasom a rhyw Ruthreu hynod eifioes; a pheth sydd etto'n ol, ni's gwyddom ni, ond ni a brotasom fod yn wirionedd gan mwya, yr hyn a ddywedpwyd gynt, sef bod rhaid i wr dâ oddef adfyd:

Briw. Er dolwyn pa Ruthreu a gwrdd soch chi?

Onest. Gofynnwch i Mr. *Dewr-galon* ein Harweinydd, o blegid efe a wyr roi i chi'r cyflrif gorau.

Dewr-g. Ymosodwyd arnom dair gwaith neu bedair eifioes: yn gyntaf ymosododd dau Wt-reffwr ar *Cristiana* a'i Phlant, fel yr otnasant y collent eu bywyd, ymosodwyd arnom gan y Cewri, *Garw-guchiog*, Gorrddwyn, a Lladd-daioni, yn wir yn hytrach nynia ymosododd ar y diwetha, ac fel hyn y bu, gwedi ein bod ni tros ennwyd yn Nhŷ *Gaius* fy Llettuwr i a'r holl Eglwys, meddyliafom ar ryw bryd, i gymmeryd

ein harfau, a myned i yspio a gwrddem ni a neb o Elynion y Pererinion; canys ni a glysem fod un hynod o deutu yno, yn awr se wyddei *Gaius* ei gynniwerfa ef yn well na myfi, o achos ei fod e'n byw gerllaw yno, felly ni a edrychafom, ac a edrychafom, nes canfuom o'r diwedd enau ei ffau ef; yna y llawenychafom, a chyffroesom i fynu ein hysprydoedd.

Felly ni a nefafom at enau ei Ogof ef, ac wele pan ddaethom yno, efe a lytgalei trwy wir drais y Dyn tlawd hwn Mr. *Gwan-feddwyl* i'w Rwyd, ac yr oedd efe ynghylch ei ddihenyddio ef. Ond pan ganfu efe ni, *tybyodd fel* meddyliafom ni iddo gael ysgylfeith arall; efe a adawodd y Dyn druan yn ei dwll, ac a ddaeth allan. Felly ni a gwympafom ynghyd ag e'n drŵch, ac yntel a ymrows iddo se'n heinis; ond yn y diwedd, *efe a ddug-* pwyd i'r llawr, a thorrwyd ymmaith ei Ben ef, a gosodwyd ef i fynu gerllaw'r ffordd, er dychryn i'r sawl a wnele'r *fath* annuwioldeb rhag-llaw. O'm bod i yn dywedyd y gwir, dymma'r Gwr ei hunan i sicrhau'r peth, yr hwn a gymmerwyd megis Oen o safn y Llew.

Gwan-f. Yna ebe Mr. *Gwan-feddwyl*, mi a brofais hyn yn wir i'm traul a'm cyflur; i'm traul pan oedd efe yn bygwth pigo'm hysgyrn i bob mynuden; ac i'm cyflur, pan welais Mr. *Dewr-galen* a'i Gyfeillion yn neshau er ymwared i mi.

Yna ebe Mr. *Gwr-sanctiaidd*, mae'n angen i'r sawl a fo'n mynd ar Bererindod feddiannu, dan beth, fef, Gwroldeb, a bywyd difrycheulyd, o's byddant heb wr oldeb, ni allant fyth ddala i maes, ac o's bydd eu bywyd yn *fudr* hwy a wnant i Enw Pererinion ddrewi.

Gobeithoebe Mr. *Caru'r-saint* nad yw'r rhybudd hwn yn angenrheidiol yn eich plith chwi, ond yn wir y mae llawer yn ymdaith ar y ffordd ymma ac fydd yn ymddangos yn ddieithred i Bererindod yn hytrach na bod yn ddieithraid a Phererinion ar y Ddaear.

Gwir yw, ebe Mr. *Na-faidd-ddywedyd-celwydd*; nid oes ganddynt na Dull, na dewrder Pererinion, ni cherddant yn union, ond bydd eu traed figam mogam, y naill Esgid i mewn a'r llall i maes a'u hofaneu yn aniben; Cerppyn ymma, a rhwyg accw, er gwradwydd i'w Harglwydd.

Edifeiriol, hwy a ddylent ymosidio o achos y pethau hyn ebe efe, ac nid yw'r Pererinion na'u ffordd yn debyg o gael eu harddu fel y dymument, nes y glanhaer y ffordd o'r cyfryw frychau ac Anafae.

Fel hyn y treuliasant yr amser tan ymddiddan, hyd nes dodwyd Swpper ar y Ford: at yr hwn yr aethant a Llonasant eu Cyrph Lluddiedig, a chwed'yn a aethant i orphwys. Hwya arosasant yn y ffair hon dro hir yn Nhŷ *Mnafon*, yr hwn ymhen ennys o amser a roddodd ei Ferch *Grâs* i *Samuel* mab *Cristiana* yn Wraig, a'i Ferch *Martha* i *Joseph*.

A buont ymma yn hir meddaf, canys nid oedd hi yn awr tel gynt. A daeth y Pererinion yn gnabyddus a bagad o Bobl dda, y Drêf, a gweiniasant iddynt yn hyn a allent-

Trugaredd, yn olei harter a ymboenodd lawer dros y tlawd, a chan hynny eu Boliau a'u Cetnau a'u Bendithiasant hi: ac yr oedd hi yn harddwch i'w phroffes. Ac i ddwyedyd y gwir, yr oedd *Grâs*, *Phabe*, a *Martha*, o Natur dda iawn bob

bob un ac yn gwneuthur llawer o Lês yn eu lle-
oedd. A phob un o honynt yn dra ffrwythlon,
fel yr oedd Enw Cristion fel y dywedpwyd yn de-
byg o fyw yn y Byd.

Tra'r oeddent yn aros ymma, daeth Bwystfil
allan o'r Coed, ac a laddodd sagado Bobl y Drêf,
dugai ymmaith befyd eu Plant, ac a'i dugoedd hwynt
i sugno ei Genawon. Ac nid oedd un Gŵr yn y
Drêf ac a feiddiei gymmaint ac wynebu'r Ang-
hynfil hwn. Ond pawb a ffoent pan glywent sŵn
ei ddyfodiad ef.

Nid oedd yr Anhynfil debyg i un rhyw Anisail
ar y Ddaear, Dad. 17. Ei Gorph ef oedd debyg i
Ddraig, a chantho saith pen a ddeg Corn. A gwnaeth
Aerfa sawr o Blant, ac er hynny Gwraig oedd yn
ei Reoli ef; a hi a gynnigai Ammodau i Ddynion;
a'r sawl a gare eu bywyd yn fwy neu beneidiau a
dderbymient yr Ammodau hynny. Felly hwy a ddaethant
tano ef.

Yn awr Mr. Dewr-galon ynghyd ar sawl a
ddaethau i ymweled ar Pererinion, a aethant mewn
Cyngrair, i fyned ac ymladd ar Bwystfil, i yspio
a allent wared Trigolion y Drêf hon o grasangc a
sasn y fatb Sargh ddifais. Yna Mr. Dewi-galon
a'r lleill o'r Gŵr hyn oll, a aethant yn ar-
fogion i'w gwrrdd ef. Ond yr oedd y Bwystfil ar y
cynta yn dra ffyrnig, ac yn edrych ar ei gaseion
gyda llawer o ddirmyg, eithr hwy a'i blinasant
ef, trwy eu hod yn Wyr o freichiau dibafarch, fel y
gwnaethant iddo laesu yn ei ol; felly hwy a ddych-
welasant i Dd Mr. Mnason drachefn.

Rhaid i chi wybod fod gan y Bwystfil ei Am-
fer nodedig i ddyfad allan, ac i ymosod ar Blant
Pobol y Drêf, ar prydiau hynny befyd y gwiliodd
Gedyn Gwrol-wych hyn ef, gan ymosod arnyn
fynych

synych ; yn gymmaint ac yr archollwyd, ac y cloffwyd ef ganthynt ymhen ennyd ; heblaw hynny ni wnaeth efe'r fath ddibenydd o Blant Pobl y Dref, ag a wnaeth ei efe gynt. Ac ymae rhai yn credu yn ddilys y bydd y Bwystfil hwn farw o'i glwyfau.

Gwnaeth hyn gan hynny Mr. Dewr-galon a'i Cyseillion yn dra enwag yn y Dref, fel yr oedd Bagad o'r Bobl ddiarchwaethiad o bethau, yn eu parchu ac yn eu arhwyddu'n fawr. Ac pr y cyfrif hyn, ni chafodd y Pererinion fawr o niwaid ymma. Ond yn wir, am rai o'r rhai gwaelaf nad oedd yn gweled mwy na'r Wadd, nag yn dyall gwell nag Amfaisl, nad oedd ganthynt barch yn y Byd i'r Gwyr hyn. Ac ni ddalïasant ddim sulw ar eu Glewder, nau hanturiaeth.

Felly yr amser a ddaeth ac oedd rhaid i'r Pererinion hyn fyned i'w ffordd, hwythau a ymdaclasant i fyned. Danfonasant am eu Cyseillion, ac ymddiddanasant a hwy, a gosodasant beth amser beibio i'w gosod eu hunain tan Amdeffynniad eu Tywysog.

A rhai besyd a ddugasant iddynt o'r pethau a oedd ganthynt, ac oedd addas i'r Gwan, a'r Crÿs, ac i lawb : a llwythasant hwynt a phethau angenrheidiol Act. 28. 10.

Gwedi hyn aethant rhagddynt i'w ffordd, a'u Cyseillion a gydymdeithasant a hwy cyn belled ag oedd addas ; a gorchymmynasant eu gilydd i gadwriaeth eu Brenin, ac telly a ymadawsant

Hwy ag oedd o gwmpni'r Pererinion a aethant rhagddynt, a Mr. Dewr-galon a aeth a o'u blaen hwynt ; ac y herwydd bod y Gwragedd o'r Plant yn weinion gorfu iddynt fynd yn araf, trwy hyn y cafodd Mr. Parod-i-glossi, a Mr. Gwan-feddwi

Gwan-feddwyl fwy i gydymdeimio a'u cyflwrau, ar ol hyn, hwy a ddaethant yn ebrwydd i'r fan lle y gosodwyd *Ffyddlon* i farw : a tafasant yno, a diolchasant i'r hwn a'i nherthodd ef i ddwyn ei Groes gyftled, ac yn hytrach o herwydd eu bod hwy'n awr yn cael Bûdd oddiwrth y fath ddioddefiadau gwrol ac oedd yr eiddo ef.

A chwed'yn hwy a aethant ymlaen ennysd o ffordd ymhellach, dan ymddiddan ynghylch *Cristion* a *Ffyddlon*, a'r modd yr ynunnodd *Gobeithiol* ei hun a *Christion* gwedi Marwolaeth *Ffyddlon*.

Erbyn hyn, yr oeddent gwedi dyfod i fynu goferbyn a Bryn Elw, lle'r oedd mwyn Arian, yr hwn a hudodd *Demas* o'i Bererindod, ac i'r hwn fel y mae rhai yn tebyg y syrthiodd *Cam-ddibenion* ac a gollwyd ; a hwy ysturiasant hynny. Ond pan ddaethant at yr hen *Gôf-gyflyw* a oedd yn sefyll ynghyfer y Bryn Elw, sef y Golofn Halen, a oedd yn sefyll hefyd o fewn golwgi *Sodom*, a'i Llynn ddrewllyd ; bu rysedd ganthynt, fel *Cristion* o'r blaen, fod Gwyr o'r cyfryw Wybodaeth ac aeddfedrwydd Synhwyrâu a rhai hynny, gwedi eu dallu selly, fel y troent heibio ymma. Enthir ysturiasant drachefn, nad yw Natur yn ymgynhyrfu wrth y drygau y mae eraill yn gwrdd, yn enwedig o's bydd y peth a gansyddont o Natur enillgar ar eu Llygaid ynfyd.

Erbyn hyn, mi a'u gwelwn hwynt gwedi myrsed hyd at yr Afon a oedd y tu ymma i'r Mynydd oedd hyfryd. *Pf. 23. 2.* At yr Afon lle yr oedd Coedydd tēg yn tyfu o bob tu, yr oedd eu holl hwynt o'u cymmeryd i mewn yn dda rhag Glothineb ; mae'r Gwaigr lodydd ymma'n sefion trwy'r flwyddyn, ac ymma y gallent orwedd mewn

mewn diogelwch. Yn y Gwairglodydd hyn, yr oedd Lluestau a Chorlanau Defaid, a thŷ gwedi ei adailadu i fagu a dwyn i synu yr ŵyn, sef Babanod y Gwraigedd sy'n Beirnod. *Heb. 5. 2.* Yr oedd ymma hetyd un ag oeddyt yn ymddiried iddo am danynt, yr hwn a allei dosturio, a chafglu'r ŵyn a'i fraich, a'u dwyn yn ei Fonwes. *Esay. 40. 11.* A choleddu'r Mamogiaid. A *Christiana* a gynghorodd ei phedair merched i roddi gosol eu rhai bychain i'r Gwr hwn; fel y caent eu Tŷhau, a'u Gwasgodi, eu hymgeleddu, a'u mhagu gantho ef, gerllaw'r Dyfroedd hyn fel na bae neb o'honynt yn eisiau yr amler a ddel. O's â neb o'honynt ar ddisperod, neu ar goll, y Gwr hwn a'u cais hwy drachefn, rhwymiff hefyd y y briwedig, a nerthiff y cystuddiedig.

Ni bydd arnynt syth eisiau ymma, na bwŷd, na diod, na dillad. *Jer. 23. 4. Ezek. 34. 11, 12, 13, 14, 15, 16.*

Cedwir hwynt ymma rhag Lladron ac Ysfeilwyr, o blegid bydd y Gwr hwn farw yn hytrach nag y Cyfergoller un o'r rhai a roddwyd iddo ef: *Joan. 10. 14, 15, 16.* Heblaw hynny byddant sicro gael ymma y tath Addyd dda, a'u dangos i rodio'r ffordd uniawn, a thyna ffafwr tra mawr fel y gwyddoch chwi.

Y mae ymma hefyd fel y gwelwch chwi ddyfroedd peraid, a Gwairglodydd hyfryd, a blodau godidog, ac amryw o Goeddyd yn dwyn ffrwythau jachys. Ffrwythau anhebyg i'r rhai a fwyttaodd *Mathew*, ac oedd yn tyfu yng ardd *Belzeub*. Ffrwyth yw hwn ac sy'n dwyn jachyd pa le nid yw ef, ac yn ei barbau a'i gybyddo lle y mae.

Felly hwy a fuont fadlon i roddi eu rhai bychain iddo

iddo ef, a'r hyn oedd anogaeth iddynt wneuthur felly hetyd, oedd fod hyn i gyd ar draul y Brenin, a gwnaeth hynny y lle yn Elusen-dŷ i blant jeuaingc, ac ymddifaid.

A chwed'yn hwy aethant ymlaen, a phan ddaethant at Wairglod y Trawllwybr, at y ganfa'r aethei *Cristion* a'i Gyteill *Gobeithiol* drosti, pan gymmerwyd hwynt gan y Cawr *Annobaith*, ac a'u gosodwyd ynghastell *Amheus*: hwy a eistedd-afant i lawr i ymgynghori beth oedd goreu iddynt ei wneuthur, sef, gan eu bod mor gryf, a chanthynt y fath Wr a Mr. *Dewr-galon* yn Arweinydd iddynt; pa un ai oedd goreu iddyn wneuthur cynnig ar y Cawr, a dymchwelyd ei Gastell ef, ac o's oedd neb Pererinion yntho eu gollwng yn rhydd cyn yr elent ymhellach.

Felly un a ddywedodd un peth, ac arall y gwrthwyneb. Y naill oedd yn ammen o's oedd ef Cyfreithlon iddynt tyned i Dir Anghyflegredig, arall a ddywedai y gallent tan fod eu diben yn dda; ond ebe Mr. *Dewr-galon*, er nad all yr ymhonniad a gynnigwyd ddiwetha fod yn wir ymhob achos, etto y mae gennyfi Orchymmyni wrthwynebu pechod, i orfod drwg, i ymdrech ymhlaid y ffydd, ac attolwg â phwy yr ymdrechaf fi'r ymdrechfa hon onis gwnâi ar Cawr-Annobaith? Gan hynny mi a amcanaf ddwyn ei fywyd ef, a dymchwelyd Castell *Amheus*. Yna ebe, efe, pwy a â gydâ mi?

Mysfi a ddeuaf ebe hen *Onest*, a ninnen hetyd, ehe meibion *Cristiana*, canys yr oeddent yn jeuaingc, ac yn gryfion. 1 *Joan.* 2, 13, 14.

Felly hwy a adawsant y Gwagedd ar y *Brisfordd*, a Mr. Gwan-ieddwl, a Mr. Parod-i-gloaf a'i ffyn baglau, i fod yn Osgorodd iddynt hyd

oni ddychwelent, yn gymmaint a bod y Cawr-Anobaith yn trigo mor agos o's cadwent yn y ffordd, gallei plentyn bychan eu harwain. Esay. 11: 6.

Felly Mr. Dewr-galon a'r lleill, a aethant i fynu at Castell Ambeueth i yspio am y Cawr Anobaith: pan ddaethant at Borth y Castell, hwy a garasant am dderbyniad, gyda thwrdd anarferol, gyda hynny daeth yr hên Gawr at y Porth, ac Anhyder ei Wraig a'i canlynodd ef. Yna ebe efe, pwy, a pheth yw efe, ac a anturiei fel hyn, aflonyddu'r Cawr Anobaith?

Myfi Dewr-galon fydd ymma ebe efe, un o weision Brenin Gwlad Nef, ac Arweinydd y Pererinion i'w lle ei hun. Ac yr wyfi'n gofyn gennyf egoryd dy Byrth i mi ddyfod i mewn, paratod dy hun besydd i ymladd, canys myfi a ddaethum i dorri dy Ben di, ac i ddymchwelyd Castell Ambeueth.

Yn awr y Cawr Anobaith, gan mae Cawr oedd efe, a dybiodd na's gallei un Dŷn ei orfod ef, a thrachefn efe a fedduliodd, yn gymmaint ac iddo gyt gael y fuddigoliaeth ar Angylion, a gae Dewr-galon ei frowychu ef?

Felly efe a osododd ei Luric am dano, ac a ddaeth allan; yr oedd gantho Gap o Ddŷr ar ei Ben, a dwy fronneg o Dâng gwedi wregysflu oddi-amgylch iddo, a daeth allan mewn Efeidiau haiarn, a Bastwn mawr yn ei Law: gwedi hynny daeth y chwech Gwr hyn i tynu ac ymosodasant arno yn ol ac ymlaen; ond pan ddaeth Anhyder y Gawres i fynu i'w helpu ef, Mr. Onef a'i torrodd hi i lawr ar un ergid, yna hwy a ymladdasant am eu bywyd, a'r Cawr Anobaith a ddugpwyd i'r llawr, ond yr oedd yn anodd iawn gantho farw: ete a ymdrechodd yn galed, ac yr oedd gantho, fel y dywedant gynnifer Bywyd

bwyd a Châth, ond *Dewr-galon* a fu'yn *Ddi-henyddiwr* iddo, canys ni adawodd efe mo honaw nes gwahanu ei Ben oddiwrth ei Ysgwyddau.

Yna hwy a gwympant i ddadymchwelyd Castell Amheueth, a gwanaethant hynny'n hawdd; fel y gwyddoch chwi gan fod Cawr Anobaith gwedi marw, hwy a fuont saith niwornod yn ei ddinistiro ef; a chawsant o Bererinion yntho un Mr. *Anobeithiol* ymron rhynnu i farwolaeth, ac un *Ofnus-jawn* ei Ferch ef; y ddau hyn a achubasant hwy yn fyw. Ond chwi a rysedddech weled y Celaneddau meirwon a oedd yn gorwedd ymma ac acw ynghyntedd y Castell, a chyn lawned oedd y Daear-dŷ o Esgryn y meirw.

Gwedi i Mr. *Dewr-galon* a'i Gwmpeini orphen hyn o ddewis gamp, hwy a gymmerasant Mr. *Anobeithiol*, a'i Ferch *Ofnus-jawn* tan eu hamddeffynniad, o blegid mae Pobl onest oeddent hwy, er eu bod yn Garcharorion yng Hastell Amheues, i'r Gormesiwr Cawr Anobaith. A chymmerasant hefyd Ben y Cawr gyda hwynt (o blegid hwy a gladdasent ei Gorph ef tan bentwr o Gerrig) a daethant i wared i'r Brif-ffordd, at eu Cyfeillion, ac a ddangolasant iddynt yr hyn a wnaethent, ond pan welodd *Gwan-feddwl*, a *Pharod-i-glossi* mae Pen y Cawr oedd efe yn wir, yr oeddent yn dra difir a llawen. Erbyn hyn se allatei *Cristiana* chwareu pe buatei raid, ynghyd a *Tbrugaredd* ar y Crwth ac ar y Delyn, a chan eu bod mor Llawen-fryd hi a ganodd gainge iddynt, a *Pharod-i-glossi* a fynnei ddawnio. Felly efe a gymmerth *Ofnus-jawn*, merch *Anobeithiol* erbyn ei Llaw, ac i ddawnio yr aethant ar y Brif-ffordd. Gwir ni's gallei efe ddawnio

heb ei naill ffon-fagl yn ei Law, ond mi a bro-
mitaf i chwi ei fod ef yn ei throedio hi o'r goreu ;
a'r Enaith hefyd oedd i'w chanmol, o blegid yr
oedd hi'n ateb y Mufic yn gryno.

Ond am Mr. *Anobeithiol*, nid oedd y Cerddori-
aeth nēmaur iddo ef, yr oedd efe am ymborthi yn
hytrach na Dawnfio, o blegid yr oedd efe ymron
sythu.

Felly *Cristiana* a roddodd iddo ychydig o'i
Phottel, o gyfluron yn gymmorth presennol, a
chwed'yn a arwyodd iddo ryw beth i'w fwytta;
ac ymhen ychydig yr hēn Wr boneddig a ddaeth
ei hun, ac a ymadfywiodd yn wych.

Yn awr mi a welwn yn fy Mreuddwyd, gwedi
gorphen yr holl bethau hyn, Mr. *Dewr-galan*
a gymmerodd Ben Cawr Anobaith, ac a'i golod-
odd ar Drostan yn ymmyl y Brit-ffordd, yn
gymmwys goferbyn ar Golofn a godasei *Cristion*
er rhag-rybudd i'r Pererinion a ddeuei ar ol, rhag
eu mhyned i'w Diroedd ef.

Gwed'yn efe a 'Scrifennodd odditano y Pen-
nillion hyn.

*Dymma Ben y Cawr Anobaith,
A wnaeth fraw i'r Saintiau ysywaith,
Ei Gastell Anmeu, a'i Wraig Ddihyder,
A ddrylliwyd oll er maint ei Cryfder.*

*Anobeithiol a'i Ferch Ofnus,
A gaed yn fyw o Gastell dyras,
Trwy waith Dewr-galen a'i Gwmpaini
Gwych yw'r gwaith i allu i orchfygu.*

*Mae'n argoel fod hyn yn Wirionedd,
Pan mae Cloffion. Gweinion agwedd,
Yn canu, a Dawnfio mor llawened,
O waith cael y fath ymwared.*

Er torri pen y Cawr Anobaith,
 A dinistiro ei Gastell diffaith,
 Gall Pechod roi 'ddo tywyd etto,
 A bildio ei Gastell yn dra chryno.

Gwedi i'r Gwŷr hyn ymddangos mor wrol-
 wych yn erbyn Castell Amheueth, a llâdd y
 Cawr Anobaith; hwy a gychwynasant, ac a
 aethant nes eu dyfod i'r Mynyddoedd hyfryd, lle
 y llonnodd *Cristion* a *Gobeithiol* eu hunain ac
 ymheuthynau y lle. Gwnaethant eu hunain yn
 gnabyddus a'r Bugeiliaid yno, y rhai a'u groesaw-
 tant hwynt i'r Mynyddoedd hyfryd fel y gwnae-
 thant i *Gristion* o'r blaen

Pan welodd y Bugeiliaid y fath dyrfa yn canlyn
 Mr. *Dewr-galon*, canys yr oeddent yn gnabyddus
 ag ete, Syr, ebe nhwy, y mae gennych *Gwm-*
peini glan, er dolwyn p'le y cawsoch chwi y rhai
 hyn i gyd ?

Yntef a'u hattebodd

Mae ymma yn gynta *Gristiana* a'i gwêdd,
 Ei mheibion a'i mherched yn rhodio mewn hêdd,
 Yn cychwyn wrth *Gwmpas*, gan gadw at eu pôl,
 At *Râs* oodiwrth bechod, 'does *neb* a dry 'n ôl.

Mae'n hella ar ei Siwrnai hen *Onest* yn brâdd,
 A *Pbarod-i-gloffï*, a'i amcan ê sydd

I fod yn wir Galon: rwy'n coelio fe ddaith
Gwan-feddwl yn ffyddlon hyd ymma'n ei daith.

Y Gwr-dâ *Anobeithiol* sy'n dyfod ar ôl,
 A'i Ferch ef *Tra-Ofnus* er trymed ei châl,
 A gawn ni ymma'n derbyn, neu orfydd i ni
 Fyned ymhellach, rhowch ateb yn ffri ?

Dymma

Dynma Gwmpeini conforddus, ebe'r Bugeiliaid, y mae i chwi roelaw attom ni, canys yr ym ni am y Gwan gyftal ar Crŷf; y mae gan ein Llywydd ni olwg at yr hyn a wneir i'r lleiaf ohonynt. *Mat. 25. 40.* O herwydd ni ddyleu Gwendid fod yn rhwystr i ni eu derbyn. Felly hwy a aethant â hwy at Ddrws y Palas, ac a ddywedasant wrthynt am ddyfod i mewn sef, Mr. *Gwan-feddwl, Parod-i-gloffï, Anobeithiol, a Mrs. Tra-ofnus.* Y rhai hyn ebe nhwy ydym ni yn alw i mewn wrth eu henwau, o achos eu bod yn fwy tueddol i dynnu'n ol; ond am danoch chwi, a'r lleill y sy'n gryfion yr ym yn eich gadael i'ch rhydd-did arferol

Yna ebe Mr. *Dewr-galon*, mi a welaffod Grâs yn llewyrchu yn eich Wynebaw, ac mae Bugeiliaid fy Arglwydd ydych chwi yn wir, gan na wthafoch y briwedig âg ochor nag ag Ysgwydd. *Ezek. 34. 21.* Ond yn hytrach a dannafoch eu ffordd i'r Palas â Blodeu fel y dylafech:

Felly y Gwan a'r Lleig a aethant i mewn, a Mr. *Dewr-galon*, a'r lleill a'u canlynasant, pan oeddent gwedi eistedd, gofynnodd y Bugeiliaid i'r Gweiniaid, beth a synnent hwy? canys ebe nhwy, rhaid trin pob peth ymma, er cynhaliath i'r Gaeiniaid, cyftal ac er rhybudd i'r Afrocolus.

Fell hwy a wnaethant iddynt Wlâdd o bethau hawdd eu Treilio, ac oedd felus i'r Genau, a moethus; gwedi hynny hwy a aethant i orphwys i'w lleoedd perthynol; a phan ddaeth y Boreu, gan fod y Mynyddoedd yn uchel a'r Dydd yn eglur; ac o herwydd mae arfer y Bugeiliaid oedd dangos i'r Pererinion cyn eu hymadawiad ryw bethau newyddion; pan oeddent yn barod, y Bugei-

Bugeiliaid a'u dug hwynt i'r meusydd, ac a ddan-
gofasant iddynt yn gyntaf yr hyn a welſei *Cris-*
tion o'r blaen.

A chwed'yn a aethant â hwy i ryw leoedd ne-
wyddion, a'r cyntaf oedd Bryn-rhyfeddod lle yr
edrychasant a chanfyddent Ddŷn o bell, yn Trei-
glo'r mynyddoedd oddiamgylch â Geiriau. *Marc.*
11. 23, 24.

Yna hwy a ofynnasant i'r Bugeiliaid, beth oedd
meddwl hynny ?

Hwythau a ddywedasant, mae Mâb i un Grâs
mawr ydoedd y Gwr Iwniſw, am yr hwn y
gellwch ddarllain yn y Rhan cyntaf o *Daith y*
Pererin. Gosodwyd ef accw i ddyſgu'r Pererinion
pa fodd i gredu, neu dreiglo eu ffyrdd, pa an-
hawidra bynnag a'u cyfarfyddai trwy ffydd. Yna
ebe Mr. *Dewr-galon*, mi a'i hadwaenwn ef, mae
efe'n ŵr uchlaw llawer.

Gwedi hynny aethant â hwy i le arall a elwir
Bryn-diniwaid. Ac yna hwy a welent Wr wedi
ei Wisgo â dillad gwynion: 'a dau Wr, ſef
Rhag-farn, a *Drwg-ewyllys*, yn taflu dom yn
ddibaid arno. Ond, wele pa ddom bynnag a dal-
lent arno, fe syrthiei i lawr drachefn ymhen
ychydig, a'i Wisgoedd a ddiagleirient cyn laned a
phe buafid heb daflu dim llacca arnynt.

Beth yw'r ystur o hyn ebe'r Pererinion ? Y Bu-
geiliaid a'u hattebodd, mae Gwr-Duwiol y gelwir
y Gwr hwn, a'r Wisg hon ſy'n dangos Dini-
weidrwydd ei ſywyd ef. A'r neb ſy'n taflu Dom
atto, yw'r ſawl ſy'n caſhau ei waith da ef, ac
ſef y gwelwch chwini na lŷn y dom ar ei Ddillad ef.
ſelly y bydd gyd â'r hwn ſy'n byw'n wir ddiſci-
aid yn y Bŷd. Pwy bynnag a ſynno ddiſci-
pŷl cyfrywta, a ymbognant yn ofer ; o herwyd
fe

fe wnâ Duw ymhen ychydig o Amfer i'w Dini-
widrwydd hwy dorri allan fel y goleuni, a'u
Cyfiawnder fel Canol-ddydd.

Ar ol hynny aethant â hwy i *Fryn-Cariad*, lle
y dangosasant iddynt wr a Dryll o Frethyn o'i
flaen, o'r hwn y torrei efe Beisiau, a Gwisgoedd
i'r Anghenus, ac oedd yn sefyll oddiamgylch
iddo ; ac er hynny nid oedd ei Ddarn Brythyn ef
ddim llai.

Beth yw'r ystur o hyn ebe nhwy ?

Y mae hyn, ebe'r Bugeiliaid, i ddangos i chwi,
na fydd fyth ddiffyg ar y sawl a fo gantho Galon
i'roddi o'i Lafur i'r Tlawd, yr hwn a ddwfrhau,
a ddwfreir, ac ni bu'r Deisien a roddodd y Weddw
i'r Prophwyd achos yn y Bŷd, fod ganthi lai yn
ei Chelwrn.

Aethant â hwy hefyd i fan lle canfuant, un *Ffâl*,
ac un *Disynwyr* yn golchu Ethiopian mewn
amcan ei wneuthur yn wynn, ond pa fwyaf a
olchent arno, duach oedd etc.

Yna y gofynnasant i'r Bugeiliaid, beth oedd
yr ystur o hynny ?

Hwythau a ddywedasant mae fel hyn y bydd y
Drygionus ; pa foddion bynnag a arlerir i gael
enw dâ i'r cyfryw, a ddibenna idd ei wneuthur
e'n hytrach yn ffeiddiach. Felly y bu gyd â'r
Phariseaid, ac y bydd hi etto gydâ phob Rhag-
reithiwr.

Yna ebe *Trugaredd* wrth ei Chwegr, mae arnaf
fi chwant gwled y Twll yn y Bryn ; neu fel y
gelwir e'n gyfiredin, y Trawslwyb i Uffern. Ei
Chwegr a egorodd ei mheddwl hi i'r Bugeiliad,
Hwythau a aethant at y Drws, yr hwn oedd
mewn ochr Bryn, ac a'i hagorsant, a pharwyd
iddi Glustfelnio yno drô, Hithen a wrandawodd
a chlybu

a chlybu un yn dywedyd, Melldigedig a fo Nhâd am attal fy Nhraed i o ffordd Tangnefedd a bywyd. Ebe un arall, O na ddrÿlliafid fi cyn i mi achub fy mywyd, a choilli fy Enaid : ebe un arall pe bawn i byw drachefn, pa fodd y gwadwn i fy hun yn hytrach nag y deawn i i'r lle hwn. Yna'r oedd fel pe bualei'r Ddaear yn Griddtan, ac yn crynu tan Draed y Wraig jeuange hon rhag otn; hitheu oedd yn disgwyl yn Lâswyn, ac a ddaeth ymmaith yn ddychrynedig, gan ddywedyd, Bëndigedig yw pob un a waredir rhag y lle hwn.

Gwedi i'r Bugeiliaid ddangos iddynt yr holl bethau hyn, daethant a hwy'n ol i'r Palas, gan ei groesawi a goreuon y Tŷ; ond gan fod *Tŷu. garedd* yn jeuange, ac yn feichiog, hi a chwantodd ryw beth a welai hi yno, ond yr oedd arnai gywilydd ei ofyn ef. Ei Chwegr a ofynnodd iddi beth oedd arni, o blegid yr oedd hi'n disgwyl fel un heb fod yn jâch.

Yna ebe *Trugaredd*, y mae Drÿch yn crogi yn y Ciniawlé, ac ni allaf dynnu fy meddwl oddi-arno; ac onis cafi ef, yr wyfi 'n tebyg y collaf fy nghôl, yna ebe ei Mham, mi a grybwyllaf dy ddymuniad wrth y Bugeiliaid, ac ni omeddant hwy ef i ti. Ond ebe hitheu, y mae arnafi gywilydd i'r Gwŷr hyn wybod i mi chwantu, nag e fy-merch ebe hitheu, nid yw ef gywilydd ond rhinwedd i chwennychu'r cyfryw beth; Mam ebe hitheu, o's gwelwch chwi fod yn dda, gofynnwch a fyddant hwy fodlon i'w werthu ef.

Y Drÿch hwn sydd un o fil, (sef Gair Duw) dengys Dŷn mewn un ffordd yn llwyr yn ei agwedd eu hunan a throwch ffordd ef arall, a dengys i chwi wyneb a dull Tywysog y Pêr-
rinion ei hun. *Jago*, 1. 23. Mi a chwedleuam

a rhai ac allei fanegu, a hwy a ddywedent iddynt weled y Goron Ddrain ar ei Ben ef, trwy'r Drych hwn, gwellant hefyd y Tyllau yn ei Draed a'i Ddwyllo, a'i Ystlus fendigedig, je y mae'r fath odidawgrwydd yn y Drych hwn, ac y dengys efe (Jesu Grift) yn y-fan y mynnont; yn fyw, yn y Nef, neu ar y Ddaear, yn ei Ddarostyngiad neu i Dderchafiad, yn dysod i Ddioddef, neu i Deyrnassu. 1 Cor. 13. 12. 2 Cor. 3. 18.

A *Christiana* a aeth at y Bugeiliaid o'r nailldu, (Enwau pa rai oedd, *Gwybodaeth*, *Profiad*, *Gwiliadwrus* a *Phurdeb*) ac a ddywedodd wrthynt, y mae un o'm Merched i o Wraig seichiog, wyfi'n debyg gwedi chwantu rhyw beth ar a welodd hi yn y Ty hwn, ac y mae hi'n tebyg y cyll hi ei chŏl o's gomeddwch chwi efe iddi.

Gelwch, gelwch hi, ebe *Profiad*, hi a gaiff yn sicr yr hyn y gallom ni ei helpu hi iddo, a gofynasant iddi beth a fynnei hi?

Hitheu gan wridio a ddywedodd, mae'r Drych mawr sy'n hongian yn y Cinawle: felly *Purdeb* a redodd ac a'i cyrchodd ef, a chyda llawen-tryd hwy a'i rhoefant ef iddi. Yna hitheu a ymgrymmodd ac addiolchodd iddynt, gan ddywedyd, yn awr y gwn gael o honof ffafor yn eich golwg chwi.

Rhoddasant hefyd i'r Gwragedd jeuainge eraill y cyryw bethau a ddymunasant, a chanmoliaeth mawr i'r Gwyr, o blegid iddynt fyned gyda Mr. Dewr-galon i ladd y Cawr Anobaith, ac i ddymchwelyd Castell Amheus.

Gosododd y Bugeiliaid Gadwyn am Wddf *Cristiana*, ac felly am Wddfau ei phedair merched, Gosodasant hefyd Glust-dlyffau wrth ei Chlustiau,

a Thlyfflau ar eu Talcennau.

Pan oeddent yn meddwl cychwyn, gadawfant iddynt fyned mewn Heddwch, ond ni roefant hwy'r cyfarwyddiadau ynghylch y ffordd, ac a roefan i *Griffion* a'i gydymmaith o'r blaen, o achos bod Mr. *Dewr-galon* yn Arweinydd ganthynt, yr hwn oedd dra chydabyddus â phethau, ac felly a allei eu rhybuddio'n fwy amferol, sef pan fac enbydrwydd yn agothau. Yr hyfforddiadau a gafodd *Cristion* a'i Gydymmaith, gan y Bugeillaid, a gollasent erbyn bod yn rhaid iddynt wrthynt. A hyn oedd blaenoriaeth a oedd gan y Cwmpeini hyn ar y rha hynny, a chan hynny a aethant ymlaen dan ganu.

*Gwelwch mor gymbwysed
Mae Lleftu i'r Dieithred,
Gwedi ei osod yn ddiwall,
A groesaw heb ball i'r gweinied.
Cawn ganthynt bob ymboethyn
I'n llonni, a llunioeth distin,
Fel y gwyppo pob Dŷn byw,
Ein bod i Dduw yn perthyn.*

Pan aethant ymmaith oddiwrthy Bugeiliaid, daethant yn ebrwydd i'r lle y cyfarfu *Cristion* ag un *Tor-broffes* ac oedd yn trigo ynhref *Gwrthgiliad*, o ba un y gosododd eu Harweinydd hwy mewn côf; gan ddywedyd, dymma'r fan y cyfarfu *Cristion* ag un *Tor-broffes*, yr hwn oedd yn dwyn Nôd ar ei Gefn o'i wrthryfel. A hyn sydd gennyf i'w ddywedyd o'i blegid ef, ni wrandawei efe ar un Cyngor, ond gwedi unwaith lithro, nid oedd Reswm ac a allei ei attal ef. Pan ddaeth efe i'r fan yr oedd y Groes a'r Bêdd, cyfartu ag un a barodd iddo ddisgwyl yno, yntef a ringiodd ei Ddannedd, ac a drystiodd a'i Draed,, ac a

U

ddywedodd

ddywedodd ei fod e'n llwyr fwriadu myned yn ol i'w Diêt ei hun. *Heb. 10. 26, 27, 28.* Cyn ei ddyfod at y Porth cyfarfu ag Efangylwr, yr hwn a gynnigodd daro llaw arno ef, i'w droi e'n ol drachefn. Ond y *Gwrthgiliwr* hwn a'i gwrthwynebodd ef, a chwedi gwneuthur llawer o ddirmyg iddo ef, efe a ddihangodd rhagddo ef dros y Môr.

Yna hwy a aethant ymlaen, ac yno yr yspeiliwyd *Ychydig-ffydd* gynt, yr oedd Gwr yn sefyll, a'i Gleddef noeth yn ei Law, a'i holl wyneb yn waedlyd. Yna ebe Mr. *Dewr-galon*, pwy wyt ti? Y Gwr a'i hattebodd, ac a ddywedodd, mae un a elwir, *Glew-dros-y-gwirionedd* ydoed efe, o Bererin, ac yr wy fi yn myned tua'r Ddinas Netol. Fel yr oeddwn i ar y ffordd, ymolododd tri Gwr arnaf, gan gynnig i mi'r tri pheth hyn, (1) Pa un ai deuwn i fod yn un o honynt hwy, (2) neu ddychwelyd i'r lle y daethum i hono, (3) neu farw yn y fan honno? Mi a atebais i'r cyntaf, fy mod yn Wr cywir dros hir amser, a chan hynny, nad oedd disgwyl i mi yn awr fwrw fy nghoelbren i blith Lladron. Ac am yr ail beth, oni buasei i mi brofi anghyfaddafrwydd i mi yn y lle y daethum o hono, ni buaswn fyth yn ei adael ef, ond i mi ei brofi e'n gwbl anaddas i mi, ac yn dra anfuddiol, mi a'i gadewais ef er mwyn y ffordd hon. Mi a'u hattebais o ran y trydydd peth, fod fy mywyd gwedi costio'n ddrytach o lawer, nag yr ymadwn i ag ef yn ysgafn; heb law hynny, nid oes gennych chwi ddim i'w wneuthur i osod y pethau tel hyn i'm dewis i; Gan hynny nag ymyrrwch a mi 'ar eich perigl. Yna'r tri hyn, sef, *Penwyll*, *Ayfluriol*, ac *Ymyrrwm-matterion-rhai-eraill*, a dynnasant arnaf, a

mianeu

minneu arnynt hwythau. *Diar.* 1: 10, 11, 12, 14, 14:

Felly, ynghyd yr aethom ni, un erbyn tri tros ychwaneg i yspaid tair awr. Hwy a adawnt arnafi beth o nodau eu Gwâs-gwychder, ac a ddu-gafant gyda hwythau, beth hefyd o'm heiddo inneu, ni wnaethant hwy ond myned ymmaith yr awron, yr wyf'n tebyg fel y dywedant iddynt glywed iŵn traed eich Ceffyl chwi, ac felly hwy a ymroelant i ffoi.

Dewr-g. Ond yr oedd ymma wahaniaeth mawr tri yn erbyn un.

Glew. Mae'n wir, ond nid yw ychydig na llawer ddim i'r bwn fydd a'r Gwirionedd o'i ochr, pe gwerffyllei Lluyn fy erbyn, ebe un, nid ofne fy Nghalon, pe codei Rhyfel i'm herbyn yn bryn y byddaf hyderus. Ps. 27. 3. Heblaw hyn, ebe efe, mi a ddarllenais mewn rhai hanesion, i un Gwr ymladd â Châd, a chynnifer a laddodd Sampson a Gêr yr Affyn.

Dewr-g. Oni ddarfu i chwi Lefain, am gael rhyw gynnorthwy?

Glew. Felly y gwnaethum, at fy Mrenin, yr bwn a wyddom allei glywed, a gweini help anweledig, a hynny oedd ddigon i mi.

Dewr-g. Ti a'th ddygaist dy bun yn urddasol, moes weled dy Gleddyf. Yntef a'i dangosodd ef iddo. Gwedi iddo ei gymmeryd ef yn ei Law, ac edrych arno dro, efe a ddywedodd, Ha! jaww Lefn o Gaerfalem yw. Esay. 2. 3.

Glew. Felly mae efe, o's bydd gan wr un o'r Llafnau ymma, a Llaw i'w rooli a meddwl i'w arferu, fe all ymosod ar Angel ac ef. Nid rhaid iddo ofni na's dal ef o's gwybwr efe pa fadd i fyned ymlaen ac ef. Ni phwla ei awch ef fyth, efo a dyrr

dyrr Grawd ac Esgyrn, ac Enaid, ac Yspryd a
chwbwl. Eph. 6. 12—17. Heb. 4. 12.

Dewr-g. Eithr chwi a ymladdasoch yn hir, mae'n
rhyfedd genysfnad oeddych gwedi blino.

Glew. Mi a ymleddais nes glynodd fy Nghleddyf
wrth fy Llaw. A chwedi iddynt ymluni, fel pe huafei
Gleddyf yn tyfu o'm braich i, a phan redodd
Gwaed rhwng fy mysedd, yna'r ymleddais i gyda
mwy o wrodeh. 2 Sam. 23. 10.

Pan fa'r Cristion yn ymfflyd a Llaw ffydd yng
ngair Duw, nid oes un brofedigaeth ac a ddichen ei
wrthsefyll ef.

Dewr-g. Ti a wnaethost yn dda, ti a wrthbui-
nebaist hyd at Waed gan ymdrech yn erbyn Pechod.
Ti a gei aros gyda ni, tyred mewn, a dos allan gyda
ni, canys Cymdeithion i ti ydym ni.

Yna hwy a'i cymmerasant ef, ac a olhasant ei
Glwyfau, ac a roasant iddo o'r hyn oedd ganthynt,
i'w lonni ef, ac felly hwy a gychwynasant ynghyd.
Ac wrth fyned ymlaen, a herwydd bod Mr. Dewr-
galon yn ymhoffi ynta ef (o blegid yr oedd e'n caru
'n sawr y neb a wleidi efse yn wr o'i ddwylo ef,)
ac o herwydd bod yn ei Gwmpni ef rai ag oedd yn
wan ac yn llef; gan hynny efse a ymhoiodd ag ef yng-
hyleb bagad a bethau, megis yn gyntaf, pa wladur
oedd efse ?

Glew. Yr wyfi o Dir-tywyllwch, canys yno y
ganed fi, ac yno mae fy Rhieni esto.

Tir-tywyllwch, ebe'r Arweinydd, ond yw hwnnw
'n garwedd ar yr un Tersynau a Dinas Destryw ?

Glew. Felly y mae, yn awr, yr hyn oedd achos
o'm dysfadiad i ar Bererindod, oedd hyn; se ddaethai
un Mr. Dywedyd-y-gwir i'n bardaloedd ni, gan
faneigi yr hyn a wnaethau Cristion, yr hwn oethai o
Dinas Destryw: sef y modd y gadawsei efse ei
Wraig

Wraig a'i Blant ; ac a aethei 'n Bererth. Haeryd
 hefyd pa wedd y lladdasei efe Saph, a'i gwrthwy-
 nebasei ef yn ei Siwrneu, a'r modd yr aethei ef
 trwyddo—draw i'r Lle'r oedd efe'n bwriadu. Ma-
 negodd hefyd pa roesaw a gafodd ef yn holl Deiau
 Llettu ei Arglwydd; yn cnwedig pan ddaeth efe
 i Borth y Ddinas Nesol. Canys yno ebe'r Gŵr,
 efe dderbyniwyd gyda llais Udgorn, gan Dyrfa o
 rai Disglair, a'r modd y canodd holl Glychau'r
 Ddinas o Lawenydd ar ei dderbyniad, ac fel y
 gwisgwyd ef â Dillad Aureidd, ynghyd a llawer o
 bethau eraill nad rhaid i mi eu hadrodd yr awron.
 Ac i Benglmu'r cwbl, efe a adroddodd yr Ystori am
 Grifftion a'i Deithian; fel y llosgodd fy Nghalon i
 o chwant myned ar ei okef, ni allei na Thad na
 Mam fy attali, felly mi a ymadaweis a hwynt, ac a
 ddaethum byd ymma yn fy ffordd,

Dewr-g. Chwi ddaethoch i mewn i'r Porth, ond ddi?

Glew. Daethum, canys yr un Gwr a fanegodd
 i ni hefyd, na thalei'r cwbl ddim int, oni ddechreu-
 em y ffordd hon trwy'r Porth.

Gwelwch yna ebe'r Arweinydd wrth Cristiana,
 fely mae Pererindod eich Gwr, a'i ennill ef trwy
 hynny, gwedi ei dannu ymbell ac yn agos.

Glew. Ai dymma *Wraig* Cristion?

Dewr-g. Je, a thyna hefyd ei bedwar Mah
 ef. Ac i gyd yn ei ganlyn ef ar Bererindod.

Glew. Mae'n llawenyddu fy Nghalon i ! druan
 Gŵr ! pa lawened fydd efe, pan welo hwynt,
 ac na fynnent ddysod, gyd âg ef, er hynny'n dy-
 sod ar ei ol ef trwy'r Porth i mewn i'r Ddinas?

Dewr-g. Yn ddiammeu te fydd yn gyffur iddo ;
 canys y llawenydd nessaf at ei weled ei hun yno
 y fydd cwrdd a'i Wraig a'i Blant yno.

Glew. Gan ein bod ni yr awron ar hynny at-
 olwg

tolwg rhowch glywed eich Opiniwn chwi ynghylch hynny, canys y mae rhai yn ammeu pa un ai'r adnabyddwn ni'n gilydd yno?

Dewr-g. A ydynt hwy'n tebyg yr adnabyddant hwy eu hunain yno? neu y Llawenychant o weled eu hunain yn y cyfryw Ddedwyddwch? ac o's ydynt yn tebyg y gwybuant, ac y gwnant y pethau hynny; pa ham na's adnabyddant eraill, ac y gorfoleddant yn eu happyrwydd hwy hefyd? drachefn, gan fod ein perthynassau yn ail hunain i ni, er bod y cyflwr hwnnw gwedi ei ddiattod yno, er hynny, onis gellir barnu'n ôl Rheflwm y bydd llawenach genym eu gweled hwy yno, na gweled eu bod yn eisiau.

Glew. Felly yr wyfi yn dyall ynghylch pa le yr odych chwi, o ran hyn. A oes gynnnych ddim i'w fyn yn chwaneg i mi ynghylch dechreuad fy Mhererindod?

Dewr-g. Oes. A oedd eich Tâd a'ch Mam yn fodlon i chwi ddyfod yn Bererin?

Glew. Oh Nag oeddent, hwy a arferasent bob math ar foddion i'm perswadio i aros Gartref.

Dewr-g. Beth oedd ganthynt hwy i ddywedyd yn eich erbyn?

Glew. Hwy a ddywedasant mae bywyd segurllud oedd efe, ac oni buasei fy mod inneu'n gogwyddo at segurdod, a Diogi, ni buafwn i fyth yn hoffi'r cyflwr o Bererindod. Dywedasant hefyd mae ffordd enbyd oedd hi, ac mae'r ffordd enbeitta yn y Hyd, oedd ffordd y Pererinion.

Dewr-g. A ddangosasant hwy ym mha beth yr oedd y ffordd cyn enbeitted?

Glew. Do, a hynny mewn bagad o bethau, dywedasant am y Gors-Anobaith, lle y bu Cristion ymron Trengu. Dywedasant wrthyf fod Saethyddion

yddion yn sefyll yn barod yng *Hastell Belzebub*,
i faethu'r sawl a gurei am dderbyniad wrth y porth
bychan. Ac hetyd am y Goedwig, a'r Mynydd-
oedd tywyll *Bryn Anhawf*dra, y *Llewod*, a'r
tri chawr, *fod gwr-gwaed*lyd, *gorddwyn*, *Lladd-da-*
son, ac hetyd Ellyll echrydus yn cynniwer ynglyn
*Daro*styngiad, ac iddo ymron dwyn bywyd *Cristi-*
on. Heblaw hynny dywedasant iod rhaid i mi
fyned trwy *Ddyffryn Cysgod Angau*, lle y mae
*Gwag-y*sprydion, a'r *Goleuni'n Dy*wyllwch, a'r
ffordd yn llawn rhododant, pwyllau, *Croglatheu*, a
hoenynneu. Dywedasant hetyd wrthyf am y
Cawr Anobaith, a *Chastell Amhe*ueth, a'r *Dys-*
roedd a gyfarfu'r *Pererinion* yno. Ac ymhlach
fod yn rhaid i mi fyned dros y *Tir a reibi*wyd, yr
hwn ac oedd enbyd. A chwedl'r cwbl, y cwrddwn
i ag Afon heb un Bon iddi, a bod yr *Alon honno*
rnyngofi ar *Wlad Nefol*.

Dewr-g. A dyna'r cwbl?

(2) *Glew*. Nag e, Dywedasant wrthyf hetyd fod
y ffordd yn llawn *Twyllwyr*, ac o'r cyfryw ac
oedd yn cynllwyn i droi *Gwyr* da allan o'r ffordd.

(3) a hynny a wiriasant hwy, trwy ddangos fod
Mr. Ddoethyn yn cynllwyn yno i dwyllo. Ac
hetyd fod *Ffurfioldeb*, a *Rhagrith* yn wastadol ar y
ffordd sawr. Dywedasant hetyd y byddai i *Gam-*
ddibenion, *Chwedleugar*, neu *Ddemas* debyg i fyned
â mi: Y dalie'r *Gwenhieithwr* fi yn ei Rwyd
neu yntef, y *Rhyfygwn* i fel *Anwybodus* ieuangc
i fyned at y Porth, o ba le y dantonwyd ef yn
ei ol i'r *Twll* yn ochr y *Bryn*, a gwnaethfwyd
iddo fyned rhyd y *Trawstwyer* i *Uffern*.

Dewr-g. Yn wir, yr oedd hyn yn ddigon i
ddigalonni *Dyn*, ond a ddarfu iddynt ar hyn?

Glew. Na ddo, Dywedasant wrthyf (4) hetyd.

am

am lawer a brofasei'r ffordd honno gynt, *ac a*
aethent ymhell ar hyd—ddi, i yspio a gwrddent
a pheth o'r Gogoniant hynny, ag oedd cynnifer
yn ymfiarad am dano o bryd i gilydd ; a'r modd
y dychwelasant, gan gyfrit eu hunain yn ffolicid
am ofod troed i maes o'r Drws yn y ffordd honno,
er bodlomarwydd i'r holl Wlad. A hwy a enwa-
tant amryw o honynt ac a wnaethei telly, megis
Cyndyn, a Meddwl, Anhyderus. ac Ofnog, Tor-
broffes, a hèn Athrist, a bagad eraill, a rhai o hon-
ynt meddant hwy a aethant ymhell ar ymosyn,
ond ni chafodd yr un o honynt gymmaint Elw
wrth fyned, ag a bwysei blynn.

Dywedasant hwyd wrthyf (5) am un Mr.
Ofnus, o Bererin, a pha mor anghyfannedd y
cafodd efe ei ffordd, ac na chafodd efe erjoed awr
gonfforddus ynthi. Ac hwyd fel y bu Mr. Ano-
beithiol ymron fferru ynthi : ac hwyd yr hyn y
buof ymron ei anghosio ynghylch Cristion ei hun,
ynghylch yr hwn y bu cymmaint o ddwndwr,
ddartod iddo gwedi ei holl Anturiaeth am y Goron
Nefol, toddi'n ddilis yn yr Afon Ddû, ac nad
aeth eie droedtedd ymhellach, pa todd bynnag y
hyddwyd y peth i fynu.

Dewr-g. A ddigalonodd neb o'r pethâu hyn
 chwi ?

Glew. Na ddo, eithr yr oeddent megis cynnifer
 o bethâu diddim yn fy Ngolwg i, o herwydd yr
 oeddwn i fyth yn credu'r hyn a ddywedasei Mr.
Dyweyd-y-gwir, a hynny a'm dugodd i dros y
cwbl.

Dewr-g. Dyna'ch Goruchafiaeth chwi, sef
 eich ffydd.

Glew. Felly'r oedd, mi a gredais a chan hynny
 mi a ddaethum i'r ffordd hon, mi a ymleddais a
 phwy

phwy bynnag a'm gwrthwynebodd, a chan gredu
myfi a ddaethum i'r lle hwn.

Y neb a fynno weld gwrolwych,
Tros y Gwir, a hynny'n fynych,
Dymma'r Gwr na's gall un tywydd,
Byth ei yrru oddiwrth ei Grefydd.

Nid oes un rhwystr ac all berir
I'w feddyliau droi na llaetl,
Gan fod ei fwriad er y dechreu,
Fynd tua'r Nef trwy bob trallodeu.

Er bod Dynion ei ymgylchu
A phob 'stori i'w llawychu,
Nid yw nhwy ond drosos gallu dewrwyd
I'w gwradwyddo enghen yn fynych.

Nid oes na Llew na Chawr a ddichon
Fyth droi'n ol y Dewr-wych Galon;
Ond ymlaen fe aiff trwy rwystrau,
Nes y delo i ben ei Siwrmai.

Nid yw'r Hobgoblin na'r Ellyllon
Yn abal pylu ei Yspryd ffyddlon,
Fe wyl y caiff ef yn y diwedd
'tisfeddu bywyd a Thrugaredd.

Erbyn hyn yr oeddent gwedi dysod i'r Tir a
reibiwyd lle mae Anian yr Awyr yn tueddi i
drymdid. Ac yr oedd Drain a mieri gwedi tyfu
drosto oll; oddieithr ymma ac accw lle y bae
Cysgodwydd swynedig, ac o's eistedd Dŷn arno
neu gysgu yntho, Cwestiwn yw ef medd rhai
pa un a'i cyfodant hwy neu droi mwyach yn y
Byd hwn. Trwy'r Goedwig hon yr aethant yng-
hyd, a Mr. Dewr-galon a achos o'u blaen, o
achos mae eu Harweinydd hwy oedd efe, a Mr.
Glew-dros-y-gwironedd a ddod o'u hol yn ed-
rychwr attynt, rhag otn ddisgwyddo i ryw Ellyll,
neu Ddraig, neu Gawr, neu Leidr gwynpo ar-

nynt, o'r tu ol, a'u drygu. Cychwynafant bob un a'i Gled dyf noeth yn ei Law, canys hwy a wyddent mae lle enbyd oedd hwn; Annogasant eu gilydd hefyd yn oreu y gallent. Parodd Mr. Dewr-galon i Gwan-feddwlgadw'n agos atto ef, a Mr. Anobeithiol oedd tan olygiad Mr. Glew.

Eithr nid aethent yn neppell nes i niwl a thywyllwch mawr syrthio arnynt oll; fel na's gallent dros ennyd ond prin canfod y naill y llall. O ba herwydd, gorfu iddynt dro dro deimlo a galw am eu gilydd, canys nid oeddent yn rhodio wrth olwg. Ond fe all pawb wybod nad oedd ymma ond cerdded falw gan y gored o honynt, eithr pa faint gwaeth gan y Gwagedd a'r Plant, y rhai oedd a'u Traed a'u Calonau'n dyner. Ond etto trwy eiriau annogaethus ei Harweinydd, ynghyd ar hwn ag oedd yn eu dwyn hwy i fynu ar ol, hwy a ymdarawafant yn jawndda i fyned trwyddo.

Yr oedd y ffordd, ymma hefyd yn dra blinderus o achos y llacca, a'r Gwlybaniaeth. Nid oedd ychwaith gymmaint ac un Llettu, neu Dy i gael ymborth, i lonni'r Gweiniaid ar yr holl Dir hwn. Dymma'r lle'r oedd gan hynny rwythad, a chwythu, a Griddfan ganddynt: Tra fyddei un yn ymdreiglo dros Lwyn, fe fyddei'r llall yn ddiogel yn y dom, a rhai o'r plant a gollodd eu helgidiau yn y clai. Fe fyddei un yn gwaeddi iddo gwympo, a'r llall, Ho, pa le'r ydych chi a'r trydydd yn gwedyd, y mae'r Llwyni gwedi cymmeryd y fath gael arnafi, fel yr wyfi'n tebyg na's gallafi ymddangos i o honynt.

Yna y daethant i Gysgodwydd cynnes, ac oedd yn addo llawr i ddiddanwch i'r Pererinion; canys yr oedd ef gwedi ei weithio'n wych uwch ben, a'i harddu â Llannerchau glefion, a'i ofod

ac eistleoedd. Yr oedd yntho hefyd wely esmwyth i'r Lluddiedig i bwysu arno. Chwi a wyddoch fod hyn i gyd o'u hysturaid yn Demptasiwn mawr, o blegid yr oedd y Pererinion yn flin eistloes o achos y ffordd ; Ond ni chynnigodd un o honynt gymmuint ac aros yno, je hyd y gallwn ni ddyall yr oeddent hwy o hyd yn cymmeryd y cyfryw ofal, i wrando cyngor eu Harglwydd, ac yntef mor ffyddlon yn manegu iddynt am Beryglon, a'u Nhatturiaethau, pan faent gerllaw iddynt, fel pa nelfaf y byddent i'r mwy a cyffroent eu Hyspydoedd, ac yr annogent eu gilydd i wadu'r cnawd. Y Llwyn hwn a elwir, Cytaill y Diog, gwedi ei ofod yno ar y diben i ddeni rha'i o'r Pererinion i orphwys yno, pan faen yn ddeffugiol.

Yna mi a welwn yn fy Mreuddwyd iddynt gychwyn rhyd y Tîr Anghyfannedd hwn, nes daethant i fan y bydd dŷn tueddol i golli ei ffordd, Yn a'r, tra'r oedd hi'n oleu, se allei eu Harweinydd fanegu'n hawdd ddigon iddynt pa fodd i wachelyd y cam-ffyrdd, ond pan aeth hi'n dywyll, gorfu iddo sefyll : ond yr oedd gantho yn ei Gôd Fap o'r holl ffyrdd, ac oedd yn arwein i'r Ddinas, ac oddiwrthi ; Gan hynny efe a darawodd oleu, (o blegid nid yw efe'n mynd fyth heb ei Olgymmon gyd âg ef) ac edrychodd yn ei Lyfrhyypys ; yr hwn a barodd iddo fod yn garcus i droi yn y fan honno a'r ffordd ar y Llaw ddeau. *Pf.* 119. 114. 105. Ac oni buafei iddo fod yn ofalus yno i edrych yn ei Lyfr cyfarwyddyd wrth bob tebyg fei collafid hwy i gyd yn y pwddel, o blegid o fewn i ychydig bach o'u blaen yn niwedd y ffordd lana hefyd, yr oedd pwll, na's gwyrneb mo'i ddyfnder, yn llawn o Bwddel ; gwedi ei wneuthor

wneuthur yno ar y diben i ddestrywio Pererinion
yntho.

Ynâ mi a feddyliais ynnot fy hun, nad oedd
dda i neb fyned ar Bererindod heb un o'r Maps
ymmagyd âg ef, fel y gallo edrych yntho pan
fyddei yn amheus ynghylch ei ffordd. *Psal.* 7. 8.
pen. 119. 105. (*Gair Duw.*)

Felly hwy aethant ymlaen, ar y Tîr swynedig
hwn, nes eu dytod at Gysgodwydd arall, yr
hwn adeiladafid yn gmmyl i'r ffordd. A than
y Llwyn hwnnw yr oedd dan yr yn gorwedd,
Enwau pa rai oedd *Diofal*, a *Ben-eon*, y ddau hyn
a ddaethant hyd ymma yn eu Parerindod, ond
gan fod yn Lluddiedig o achos eu Siwnreu, hwy
a eisteddasant i lawr i orphwys, ac felly a syrthi-
asant mewn trwm-gwsg. Pan ganfu'r Pereirni-
on hwynt, hwy safasant yn syn, gan esgwyd eu
pennau; canys hwy a wyddent fod y Cysgaduri-
aid mewn cyflwr gresynol. Yna hwy a ym-
gynghorasant a'u gilydd beth oedd oreu i wneuth-
ur, pa un ai myned ymlaen a'u gadael hwy i gys-
gu, neu yntau myned attynt, a chynnig eu di-
huno hwynt. Felly hwy a gytunasant ar fyned
i'w deffroi hwynt, o's gallent, tan Ammod iddynt
wilied arnynt eu hunain rhag eistedd yno, na
derbyn y lles ydoedd y llwyn hwnnw yn ei gyn-
nig.

Felly hwy a aethant, ac a alwasant y Gwŷr
wrth eu henwau (canys yr oedd yr Arweinydd
se wedde yn eu mabod hwy) eithar nid oedd na
llais nag ateb. Yna'r Arweinydd a'u hoesgydwodd
hwy, gan wneuthur dim ac allei efe i'w cystroi
hwynt. Yna ebe un o honynt, mi a'ch talaf
pan gymmerwyf ty Arian; Ar hynny'r Arwei-
nydd a figlodd ei Ben. Mi a ymladdaf cyhyd ag
y gallwyf

y gallwŷf ddal fy Nghleddyf yn fy Llaw ebe'r llall.

Yna ebe *Cristiana* Beth yw'r ystur o hyn ? Chwedleua yn eu Cwsg y maent, ebe'r Arweinydd. O's tarewch hwynt, neu eu curo, neu un peth arall, hwy a'ch atebant yn y modd ymma; neu fel y dywad un'o honynt gynt pan oedd Tonau'r Môr yn curo arno, ac yntef fel un yn cylgau ar ben yr Hwyl-bren pan ddeffrowys, mi a'i cefias drachefn, *Diar.* 23, 24, 25. Chwi a wyddoch pan y mae Pobl yn fiarad yn eu Cwsg, y dywedant un peth; eithr nid yw eu Geiriau 'n cael eu trefnu trwy ffydd na Rheolwm. Y mae Anghyiondeb rhwng eu Geiriau hwy yr awron, fel yr oedd ef gynt rhwng eu mhynediad hwy ar Bererindod, a'u heisteddiad i lawr ymma. Damma'r niwaid o honaw, pan y mae rhai Dïofal yn myned ar Bererindod, ugain i un onid fel hyn y gwasanaethir hwynt, canys y Tir swynedig ymma, yw un o'r Noddfaie olaf, ac sydd gan Elyn y Pererinion, o ba herwydd y gosodwyd ef cyn nessed i ddiwedd y ffordd, ac felly y mae'n ein gwrth-sefyll gyda mwy o achlyssur, canys pa bryd medd y Gelyn y bydd y rhai gwallgofus hyn mwy dymunol i eistedd i lawr na phan y maent yn ddeffugiol; a pha bryd y byddant debyccach i fod yn ddeffugiol na phan y maent gerllaw diwedd eu Siwrneu ? Ac o herwydd hynny meddaf y gosodwyd y Tir a reibiwyd cyn nessed i Wlad Beulah ac i ddiwedd eu Gyrfa. Gan hynny edryched y Pererinion attynt eu hunain, rhag digwydd iddynt megis i'r rhai hyn, ag a gylgalant, fel y gwelwch chwi, fel na ddichon neb eu diuno hwynt.

Yna'r Pererinion a ddymunasant gyd ag ar-
fwyd

fwyd i fyned ymlaen, ac ymbiliafant ar eu Har-
weinydd daro goleu iddynt, fel y gallent fyned y
rhan arall o'u ffordd wrth Lewyrch y goleu
hwnnw. (*Goleu'r Gair*) 2 *Pet.* 1. 19. Felly efe
a darawodd oleu, ac wrth Lewyrch hwnnw yr
aethant y rhan arall o'r ffordd hon, er bod y Ty-
wyllwch yn fawr jawn. Ond y Plant oedd yn
dra deffugiol, a Llefasant at yr hwn sy'n caru'r
Pererinion, am wneuthur eu ffordd hwy'n fwy
cyflurus, ac ymhen ychydig cyfododd Gwynt, ac
a yrrodd ymmaith y fagddu fel y daeth yr Awyr
yn eglurach.

Eithr nid oeddent etto gwedi myned o fewn i
ennyd dros y Tîr a reibiwyd; ond yn awr hwy
allent weled eu gilydd, a'r ffordd y dylent rodio.
Hwy a glywent ychydig o'u blaen, Leferydd
uchel, megis rhyw un mewn achos pwysfawr.
Felly hwy aethant dan edrych o'u blaen, ac wele
hwy a ganfyddent ŵr ar ei liniau yn derchafu ei
ddwylo a'i Lygaid i fynu, ac yn Llefaru'n ddwys
fel y tybient hwy wrth ryw un oddiuchod; hwy
a ddaethant gerllaw, ond ni's gwyddent beth oedd
efe yn ei ddywedyd; felly hwy aethant yn ddistaw
nes y darfu. Pan ddarfu iddo, efe a gyfododd, ac
a ddechreuodd redeg tu'r Ddinas Nefol. Yna
Mr. Dewr-galon a alwodd ar ei ol ef, Haj, ho, ho,
Gysall, gadewch i ni gael eich Cymdeithias o's
ydych, fel yr y'm ni'n tebyg, yn myned tua'r
Ddinas Nefol. Felly'r Gwr a arosodd, a hwy a
ddaethant i fynu atto. Ond cyn gynted ac y
canfu Mr. Oneft ef, efe a ddywedodd mi a ad-
waen y Gwr hwn. Yna ebe Mr. Glew-tras-
y-gwirionedd, er dolwyn pwy yw efe? un yw efe
ebe yntef, ac a ddaeth oddiamgylch i'r fan yr oedd-
wn i yn tarring, ei Enw yw *Sefyll-yn-ddysgog*,
Pererin

Pererin cywir yw efe'n sicr.

Felly, hwy ddaethant ifynu at eu gilydd, ac yn ebrwydd ebe *Sefyll-yn-ddiysgog*, wrth hên *Oneft*, O y Tâd *Oneft* ai ydych chwi yna? ydwyf ebe yntef mor sicr a'ch bod chwithau yna. Yr wyf yn dra llawen ebe Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*, i'ch cael chwi ar y ffordd hon. A chynllawened yr oeddwn inneu ebe'r llall, pan gansum i chwi ar eich Gliniau. Ar hynny Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* a wridiodd, ac a ddywedodd, a wellsoch chwi i felly?

Gwelais ebe'r llall, a llawenychodd fying Halon ar yr olwg. Eithr beth a feddyliaf och chwi wrth hynny ebe yntef? Beth a feddyliafwn i ebe hên *Oneft*? ond bod Gwr goneft ar y ffordd, a y caem ni ei Gwmpniaeth ef yn y man. Gwyn fy myd onis camsynf och chwi? Eithr onid wyfi fel y dylwn, myfi fy hun a orfydd ei ddwyn ef. Gwir yw ebe'r llall; ond y mae'ch ofnau yn fy nghadarnhau i fod y pethau yn gymmwys rhwng eich Enaid chwi a Thywylog y Pererinion. Canys efe a ddywed, Gwyn ei fydd y Dŷn a ofno 'n wastadol. *Diar.* 28. 14.

Glew. Felly 'mrawd, manega i ni attolwg, yr achos o'th fod gynnei ar dy Liniau? Ai o herwydd bod rhyw Drugaredd gwedi'th rwymo i hynny, neu beth?

Sefyll-yn. Yr y'm fel y gwelwch ar y Tir a reibiwyd, ac wrth ddyfod, meddyliais rhyngof a mi fy hun, pa enbeitted oedd y ffordd yn y Lle hwn, a pha nifer, gwedi dyfod hyd ymma yn eu Pererindod, a attaliwyd ac a ddinistrwyd. Meddyliais hefyd a pha fath farwolaeth y mae'r lle hwn yn difethu Dynion. Nid yw'r sawl fydd yn marw yn marw o un Clefyd creulion; canys

yr

ys hwn sy'n ymadael mewn cwisg, sy'n dechreu ei wrneu yn ddymunol a hôff. Y mae'r cytryw yn ymlonyddu yn ewyllys y Clefyd hwanw.

Yna ebe hên *Oneſt* gan ei Luddias ef, a welsoch chwi'r ddau Ddyn yn tan y llwyn ?

Sefyll. Gwelais *Ddiotal*, a *Rho-con* yno, ac ar ddim a wn i, yno y byddant nes y pydront. *Diar.* 10. 7. Ond gadewch i mityned ymlaen yn fy gweddel : fel yr oeddwn i yn llyn yn mytyrio, daeth un attaf mewn Gwisg Lân-wych, ond ei bod hi'n hên, gan gynnig i mi dri pheth, sef ei Chorph, a'i Phwrs, a'i Gwely. A thymma'r Gwir, yr oeddwn i yn ddeffugiol, yn gysglud, a chyn dylotted a'r Ddullian, ac y mae' ndebyg y y gwyddei'r hudoles hynny. Eithr mi a'i gwrthwynebaïs hi unwaith ac eilwaith, ond hi a droes heibio fy ngwrthwynebiadau i, ac a chwarddodd. Yna mi a ddechreuais ddigio, ond ni phryffiodd hi ddim er hynny. yna hi a ymgynnigodd drachefn, gan ddywedyd, o's cymmerwn i fy rheoli ganthi hi, hi a'm gwnelei i yn fawr ac yn ddedwydd. Canys ebe hi, myfi yw Arglwyddes y Bŷd, a thrwofi y gwneir Pobloedd yn ddedwyd. Yna mi a ofynnais iddi ei henw, hitheu a ddywedodd wrthyf mae *Madam Gorferw* i ydoedd hi. (Y Bŷd gwâg hwn.) Gyrrodd hyn fi ymbhellach oddiwrthi. Yna hi a'm dilynodd i fyth a'i hudoliaeth, yna mi aethum at fy ngliniau, fel y gwelsoch chwi fi, a chan dderchafu fy nwylo a'm Lléfi synu, mi a weiddais at yr hwn ac oedd abal i'm helpu. Ac a chwi yn dyfod i synu, y Wraig-foneddig a aeth i'w ffordd. Yna mi a barheis i rod-di Diolch am y waredigaeth fawr hon ; canys y mae'n sicr gennyf nad oedd hi'n bwriadu dim daioni, ond yn hytrach yn ceisio m hattal yn fy Siarnai.

Oneft. Mae'n ddiammeu yr oedd ei dibert hirt, ddrwg, ond gan ein bod yn siarad o'i phlegid hi, rwyf yn meddwl i mi naill a'i gweled hi, neu ddarlain rhyw hanes o'i phlegid hi. Fe allei bob un o'r ddau ebe Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog*.

Oneft. Madam *Gor-ferwi*, ond Gwraig hir bryd-weddol yw hi, o wyneb-pryd gwineuddi? ac onid yw hi'n llefaru'n llyfn jaw'n, ac yn glafwenu ar ddiwedd ei chweddel?

Sefyll-yn-ddiysgog. Yr ydych chi yn cwrdd a hi'n unjawn, dyna ei gwedd a'i hymddigiad hi.

Oneft. Onid yw hi yn dwyn Pwrs mawr wrth ei hytllus, ac onid yw ei Llaw hi yn fynych yn-tho yn trafod ei harian, fel pe bae hynny yn hyfrydwch ei Chalon?

Sefyll-yn. Felly mae hi'n gymmwys, pe buasei hi yn sefyll gerllaw, ni allasech chi fyth ofod allan ei hagwedd, a'i gwaith hi'n gyflawnach.

Oneft. Yntau'r oedd hwnnw yn bennwr dâ ac a dynnodd ei dull hi, a'r hwn a' iterfennodd am dani a ddywedodd y gwir.

Dewr-galon. Dewinies yw'r Wraig hon; a thrwy natur ei swyngysfaredd hi y rheibiwyd y Tŷr hwn; byddei cystal i pwy bynnag a ofododd ei Ben i lawr ar ei harphed hi, ei ofod ef ar y Cyff dan y Fwyell; a phwy bynnag a edrycho ar ei thegwch hi, a gyfrifer yn Elypion i Dduw. *Jag. 4. 4. i Joan. 2. 15.* Hi sydd yn cynnal yn eu Gloyw-wychder holl gaseion y Pererinion. Hi yw'r hon a dynodd lawer Dyn o ffordd y Pererinion. Goslyb sawr yw hi; y mae hi'n wastad, a'i mherched wrth fodleu'r naill Bererin neu'r llall. *i Joan. 2. 16.* Yn awr yn canmol, a chwed'yn yn mawrygu godidawgrwydd y bywyd hwn. Meuden hi, a digwilydd yw hi, hi a ym-

Y

fiarad

fiarad ac un Gwr. Hi a fydd yn wastad yn gwawdio'r Pererinion tlodion, ond yn canmol y cyfoethog. O's bydd un medrus i ennill Arian mewn rhyw Lâ, hi a'i canmol ef o Dŷ bwygilydd. Y mae hi'n caru cyfeddach a gwledda'n dra dâ, y mae hi yn wastad wrth y naill fwrdd llawn neu'r llall. Hi a roddodd allan mewn rhyw Lleoedd mae Duwies yw hi, ac o herwydd hynny y mae rhai yn ei haddoli hi. Y mae ganhi ei hamserau, a'i Lleoedd cyhoeddus i dwyllo, hi a ddyweid ac a'i twng ei, na ddichon neb ddangos Golud cyffelyb i'w heiddo hi.

Hi addawyd drigo gyda Phlant y plant o's carant hwy hi, a'i mhawrhau. Hi a wafgaryff Aur o'i Chôd tel Llŵch mewn rhai mannei, i ryw Ddynion. Y mae'n hôff ganhi ei cherio, a'i chanmol, a Llechu ymonwefau Gwyr. Nid yw hi fyth yn blino canmol ei mhwyniant, y mae hi'n caru swya'r sawl sy'n tebyg oreu am dani hi. Y mae hi yn addo Cora neu a Theyrnasodd i rai, o's cymmerant hwy ei chyingor hi, er hynny hi a ddugodd lawer i'r Cebystr, a deng-mil mwy i Uffern.

Oh Pa Drugaredd yw ef, ebe *Sefyll-yn-ddiysfog* i mi ei gwrthwynebu hi, canys i ba le y gallasei hi'm llysgo i?

Dewr-g. Nid oes neb ac a wyr onid Duw, ond yn gyffredinol, hi a fuasei'n ddilys yn eich tynnu i lawr o chwanteu yntyd a neweidiol, y rhai sy'n bodd i Dynion i ddinistr a cholledigaeth. *1 Tim. 6. 9.* Hi a osododd *Absalom* yn erbyn ei Dâd, a *Jereboam* yn erbyn ei Feistr, ac a berfwadiodd *Judas* i werthu ei Arglwydd, ac a dycciodd gyda *Demas* i adael bywyd *Duwiol* y Pererin; ni all neb fanegu faint o ddrwg a wnaeth hi

hi. Hi sy'n gwneuthur Anghydfod rhwng Rheol-
wyr a'r Deiliaid, rhwng Rhieni a'u plant rhwng
y naill Gymmydog a'r llall, rhwng Gwr a'i
Wraig, rhwng Dŷn a'i hunah, a rhwng y Cnawd
a'r Galon. Gan hynny Mr. Sefyll-yn-ddiysgog
byddwch debygi'ch Enw, a chwedi i chwi wneu-
thur pob peth setwch.

Yr oedd cymmysg o Lawenydd ac arswyd
ymhlith y Pererinion ar yr ymddiddan ymma,
ond o'r diwedd hwy a dorrasant allan i ganu set
hyn.

*O pa faint yw peryglon,
A chafeion Pererinion,
A phanifer ffordd sy i bechu,
Nid oes Dŷn ac all fanegu.*

*Mae rhai 'n gwechlyd Cloddieu dysnon,
Ac etto'n troi mewn llacca ddigon,
Ar bai'n gwechlyd y Badell ffreio,
Ac etto'n neidio i'r Tân i frwlio.*

Gwedi hyn mia edrychais nes daethant i Dir
Beulah, lle y mae'r Haul yn tywynnu Nôs a
Dydd. Ac o herwydd eu bod yn ddeffugiol, ym-
roelant i orphwys dro. Ac o achos bod y Wlad
hon yn gyffredin i'r Pererinion, ac o herwydd
bod y Perllannau, a'r Gwinllannoedd ac oedd
ymma, yn perthyn i'r Wlad Nefol; gan hynny
canniatawyd iddynt fod yn hŷ ar ei feddianneu
ef.

Onid ychydig o amser a'u hadfywiodd hwynt
ymma, o herwydd yr oedd y Clychau'n canu,
a'r Udgorn yn seinio mor felus ber, o hyd fel
na's gallent gyŷgu, ac er hynny, hwy a adfywi-
asant cyftled a phe buasent yn cyŷgu'n hir. A
llais y rhai oedd yn rhodio'r heolydd ymma, oedd
bod ychwaneg o Bererinion gwedi dysod i'r
Dref.

Dref. Ac un arall a'i hattebodd, gan ddywedyd, a
 chnifer a aethant dros yr Afon, a chwedi myned i
 mewn trwy'r Porth Aureidd heddyw. Dywed-
 ent hefyd fod Lleng o rai Disglair yr awron gwedi
 dysod i'r Dref, yr hyn sy'n amlygu fod ychwaneg
 o Bererinion ar y Bris-ffordd, canys ymma yr ar-
 ferent ddisgwyl am danynt, ac i'w cyfluro gwedi
 eu holl ofud. Yna'r Pererinion a godasant, ac
 a aethant i rodio i synu ac i wared, ond yn awr
 yr oedd eu Clustiau yn llawn o adfain Nefol,
 a'u Llygaid a ymhyfydent mewn Gweledigaeth-
 au Nefol, Nid oeddent yn y Tîr hwn, yn gweled,
 yn clywed, yn teimlo, yn aroglu, nag yn areh-
 waethu dim ac oedd wrthwynebus i'w ystymmog,
 nau meddwl ond pan brofasant o Ddwfr yr Afon,
 ac oeddent yn gorsod myned drosti, tebygasant ei
 fod ychydig yn chwerw yn eu genau, ond yr oedd
 e'n selusach gwedi ei lyngcu. (Angau'n chwerw
 i'r Cnawd, ond yn felus i'r Enaid.)

Yr oedd Cossadwriaeth yn cael ei gadw ymma o
 Enwau'r sawl a fuasai'n Bererinion gynt, a bane-
 s'r holl Weithredoedd bynod a wnaethant bwy.
 Ghwedlauent ymma hefyd fel y byddai'r Afon yn
 treig ac yn llanw i rai, hi a fyddai ymron fych i rai,
 tra fyddent yn myned drosodd, ac yn llifo dros y
 Torrlanneu i eraill.

Yna y byddai Plant y Dref yn myned i Erddi'r
 Brenin, ac yn casglu Posieu i'w dwyn i'r Pererinion
 eu gyda llawer o serch. Ymma yr oedd yn tyfu Gam-
 flyc, a Spiknard, Saphrwm, a Châlamus, Sinamon,
 a phob Coedyd, Thus, Myrrh, ac Aloes, a phob
 perlystiau, &c'r rhai hyn y Pereroglent Ystafellaedd
 y Pererinion, tra'r arosent ymma, ac ar y rhai
 hyn yr eneiwyd eu Cyrph, i'w paratoi i fyned dros
 yr Afon, pan fyddai'r amser gasodedig gwedi dy-
 sod.

fod

Yn awr tra'r oeddent yn aros ymma, yn disgwyl yn
owr dda, yr oedd fion yn y Drêf fod Rhedegwr
gwedi dysod o'r Ddinas Nefel, yng hylch rhyw fatter
pwyssawr, at un Cristiana Gwraig i Gristion y
Pererin, gwnaethpwyd ymosyniad am deni, a chaed
y Ty lle'r oedd hi, felly y Rhedegwr a roddodd iddi
Lithr, ysbur yr hwn oedd, Henfych well Wraig-
dda, yr wyfi yn dwyn Newydd i ti; fod fy Meistr
yn dy olw di ac yn disgwyl i ti sefyll yn ei wydd
mewn Dillad o Ansarwoldeb, osewn y deng niwornod
hyn.

Gwedi iddo ddarllain y Llythr hwn iddi, rhodd-
odd iddi arwydd o'i fod e'n Gennad gywir, ac yn
peri iddi fryffio, a'r Arwydd oedd, Saeth gwedi ei
gohymmu a Chariad, a'i gollwng yn rhydd at ei
Chalon; yr hyn a weithiodd mor Effethiol gyda hi.
fel y gorfydd iddi fyned pan ddel yr amser gofo-
dedig.

Pan welodd Cristiana fod ei hamser gwedi dysod,
ac mae hi oedd y cyntaf o'r Cwmpeni hyn, ac oedd
i fyned drosodd, hi alwodd am Mr. Dewr-galon
ei Harweinydd ac a fanegodd iddo y modd yr oedd
pethau yn sefyll. Yntef a ddywedodd fod yn llawen
gan ei Galop ef glywed y Newydd, ac y buasei dda
gant ho pe buasei'r Post yn dysod am dano yntef.
Yna hi a ddeifsfodd arno ei hyfforddu hi, pa weld i
osod pob peth yn barod goferbyn a'i Siwrnai.

Yntef a ddywedodd mae fel hyn ac fel hyn, y rhaid
bod, a ninnan a fo byw ar eich ol a gyd-radiwn a
ebwi hyd lan yr Afon.

Yna hi a alwodd am ei Phlant, ac o'n Bendithi-
odd hwynt, ac a ddywedodd wrthynt, ei bod hi yn
darllain etto gyda Chyffur y Nôd a osodwyd yn eu
eu Falcennau, a bod yn llawen gant hi eu gwleada
hwy

hwy gyno gyda hi, a'u bod gweddi cadw eu Gwisgoedd cyn wynnied. Yn olaf hi a roddodd i'r tlawd yr ychydig a oedd ganthi, ac a barodd i'w Mbeibion a'i Mberched fod yn barod erbyn y deuei'r Gennad i'w ceisio,

Gwedi iddi ddywedyd y pethau hyn, bi alwodd am Mr. Glew-dros-y-gwirionedd, ac a ddywedodd wrtho, Syr, Chwi a'ch dangosafach eich hun yn gywir galon ymhob lle, byddwch ffyddlon hyd Angau, a'm Brënik a rydd i'chwi Goron y bywyd. Mi a ddeisyfais arnoch hefyd fwrw golwg ar fy Mhlant i, ac o's gwelwch chwi hwyun amser yn llwfrhau, llefarwch yn gyffurus wrthynt, canys fy Merched yngbyfraith a fuan ffyddlon, a chyflawniad yr Addewid arnynt fydd eu diwedd bwynt. Ond hi a roddodd Fodrow i Mr. Sefyll-yn-ddiylgog.

Yna hi a alwodd am Mr. Onest, ac a ddywedodd am dano. Wele Iſraeliad yn wir yn yr hwn nid oes dwyll. Joan. 2. 47.

Ebe yntef, mi a ddymunaf i chwi Ddydd teg pan osodoch allan tua Mynydd Sion, a bydd llawen gennys eich gweled yn myned yn Droed-fych dros yr Aſan.

Hitheu a'i hattebodd, Deued Gwŷb, deued fych, yr wyfi yn hiraethu am gael myned; canys pa wedd bynnag y bo'r hin yn fy Siwrnai, caſ ddigon o amser pan ddelfwysyno i esmwythau fy hun, ac i ymfychu.

Yna daeth i mewn y Gwr da bwnnw Mr. Parodi-gloff i'w gweled bi. Hitheu a ddywedodd wrtho, dy Daitb hyd ymma a fu Anhawdd, ond gwna hynt

hynny 'th orphwysfa 'n felusach. Ond Gwilia a
bydd barod, canys yn yr awr ni thybioft y gall y
Gennad ddyfed.

Ac ar ei ol ef y daeth Mr. Anobeithiol, a'i Ferch
Ofnus-jawn i mewn, a hi a ddywedodd wrtho ef y
dylei efe gosio fyth gyda diolchgarwch ei ymwared o
ddwylo'r Cawr Annobaith, ac o Gastell Amheueth;
Efaith y Drugaredd honno yw eich bod gwedi 'ch
dwyn ymma mewn diogelwch. Gwiliwch a hwrwch
ymmaith osn, a Gobeithiwch yn sobr hyd y Diwedd.

Yna hi a ddywedodd wrth Mr. Gwan-feddwl,
tydi a waredwyd o safn y Cawr Lladd-dainoni.
fel y gellit fyw yngoleuni y rhai byw yn dragwydd,
a gweled dy Frenin gyda chyffur. Yn unig mi'th
gynghoraf i edifarhau am dy barodrwydd i osni ac
amheu ei ddaioni ef, cyn y danfonio am danat, rhag
pan ddelo y gorfydd i ti sefyll yn ei wydd ef gyda
chwil yd i am y bai hwnnw.

Erbyn hyn y Dydd a ddaeth, ac oedd rhaid i
Gristiana ymadael, felly y Bris-ffordd oedd lawno
Bobl i'w gweled hi yn cymmeryd ei Siwrneu, ac
wele yr oedd holl Lan yr Afon o'r tu draw i ddi 'n
llawn Meyrch a Cherbydau, y rhai a ddaethant
i wared oddiuchod i gydymdaith a hi hyd Borth
y Ddinas.

Felly hi a ddaeth allan, ac a deth i'r Afon, gan
ogwyddo ei phen yn arwydd o'i hymadawiad ar
fawl a'i canlynasant hi hyd lan yr Afon, Y geiriau
diweddas a glybwyd hi'n ddywedyd ymma, oedd,
yr wyf yn dyfed attat ti Arglwydd i'ch Pen-
dithio.

Felly, ei Phlant, a'i Chyfeillion a ddychwelasant i'w Lleoedd, o herwyd i'r rhai a oedd yn disgwyl am dani, a'i dugasant hi allan o'u golwg hwynt. Felly hi a alwodd *ac a* aeth i mewn trwy'r Porth, gyd â'r holl Seremonïau o lawenydd *ac* yr aethei *Cristion* o'r blaen.

Ar ei hymadawiad, ei Phlant a wylodd, ond Mr. *Dewr-galen* a Mr. *Glew*: a chwariasant ar y Symbal, Soniarus a'r Delyn, o Lawenydd, a pahwb a ddychwelodd i'w hamryw Lleoedd.

Ymhén ennayd, daeth y Rdedegwr i'r Drêf drachefn, a'i neges ef oedd at *Parod-i-gleffi*, gwedi ei gael et, dywedodd wrtho, mi a ddaethum at-
tat yn enw'r hwn a geraist *ac a* ddilyneist, er gorfod hynny ar ffyn baglau! A'm cennadwri yw, manegu i tici tod e'n disgwyl i ti ddyfod i Swpperu gyd âg et yn ei Deyrnas y Dydd nesaaf ar ol y *Pasc*. Gan hynny bydd barod i'r daith hon. Gwedi hynny rhoddodd iddo Arwydd o'i fod e'n Gennad gywir, gan ddywedyd iddo dorri'r Cawg Aur, a gollwng y llinin Arian. *Preg. 12.*

Ar ol hyn Mr. *Parod-i-gleffi* a alwodd am ei Gyd-bererinion *ac a* ddywedodd wrthynt, danfonwyd am danaf, a Duw a ymwel hefyd yn ficer a chwithau. Felly efe a ddymunodd ar Mr. *Glew-dros-y gwirionedd* i wneuthur ei Lythrcymun ef. Ond gan nad oedd gantho ddim i'w roddi i'r sawl a fawr byw ar ei ol ef, ond ei ffyn baglaur (*fel yr Addewidion*) a'i ddymunïadau dâ, efe a ddywedodd fel hyn, y Baglau hyn a roddaf i'r Mâb a rodi yn fy llwybrau i, gyda chant ewyils da iddo ef wneuthur yn well na myfi.

Yna

Yna efe a ddiolchodd i Mr. *Dewr-galon* am ei hyfforddiad a'i garedigrwydd, ac felly efe a ym-dacclodd i'w Siwrnai. Pan ddaeth ete i lan yr Afon, nid rhaid i mi ebe efe bellach wrth fy ffyn baglau, gan fod draw Ffyrch a Cheshbydan i mi Farchogaeth ynthynt. Y Geiriau diweddas a glybu yd e'n ddywedyd, oedd, *Groesaw fywyd*. Ac felly efe aeth ymmaith.

Gwed'yn manegwyd i Mr. *Gwan-feddwyl*, fod y Rhedwr yn chwythu yn ei Gorn, wrth Datws ei Ystafell ef; yna fe ddaeth i mewn, ac ebe efe, mi a ddaethum i fanegu i ti, fod hyn rhaid i'th Feistr wrthyf ti, ac ymhen ychydig jawb o am-ler gorsydd i ti weled ei Wyneb ef mewn disgleir-deb, a chymmer hyn yn lle argoel o wirionedd fy nghanadwri, y tywyllir y rhai sy'n edrych trwy'r Ffenestri. *Prvg. 12. 3.*

Yna galwodd Mr. *Gwan-feddwyl* am ei Gyfeiliion ac a fanegodd iddynt pa Genadwri a ddug-pwyd iddo ef, a pha arwydd a gafatei o wirionedd y Genadwri. Yn awr ebe efe gan nad oes genaf ddim i'w roddi i neb, i beth y gwnaf i'm hewyllys? o ran fy ngwan-feddwyl, mi a'i gadawaf ar ol, canys nid rhaid i mi wrtho lle'r wyf i'n myned; ac ni thal ef mo'i roddi i'r Pederin tlottl: Gan hynny pan swyf gwedi ymadael, yr wyf i'n dymuno ar Mr. *Glew-dros-y-gwirionedd* ei gladdu et mewn Tommen. Pan ddaeth hynny, a'r Dydd gwedi dyfod iddo ymadael, ete ddaeth i'r Afon fel y lleill. Et Eirian diweddas ef oedd; Dal i maes fydd ac Amynedd. Felly ete aeth i'r ochr arall.

Gwedi bagu o Ddithornodau, danfonwyd am

am Mr. *Anobeithiol* gyd â'r Rhedwr, gan ddywedyd, tydi Ddŷn dychry nedig, y mae hyn i'th wyf i ymbaratoi i fod gydâ'th Frenin erbyn Ddŷd yr Arglwydd nefaf, i floeddio o lawenydd am dy waredigaeth o'th holl amheuan. Ebe'r Genad, cymmer hyn yn argoel o Wirionedd fy nghanadwri, ac felly efe a roddodd iddo Geiliog y Rhedyn yn Faich. *Preg. 12. 5.*

Pan glybu *Ofnus-jawn* Merch Mr. *Anobeithiol* yr hyn a wnaethpwyd, hi a ddywedodd yr elei hi gydâ ei Thâd. Yna Mr. *Anobeithiol* a ddywedodd wrth ei ffryns, chwi a wyddoch pa fath rai a fuom ni, a pha flined a fuom ni ymhob Cwmpniaeth, ein Ewyllys ni ein dau yw, na dderbynio neb ein hanobeithiau, a'n hofnau flateidd, yn ol Ddŷd ein hymadawiad byth; canys mi a wn yr ymgynnigiant hwy i eraill yn ol fy ymadawiad i. Ac i ddywedyd y gwir, Ysrydion ydynt hwy, y rhai a dderbyniasom ni pan ddechreuasom fyned ar Bererindod, ac ni's gallasom ni syth eu heigwyd hwy ymmaith mwyach. A hwy a rodiant oddiamgylch, gan geisio derbyniad gan y Pererinion, eithr er ein mwyn ni, cau-wchy Dryllau yn eu herbyn.

Pan ddaeth yr amler iddynt ymadael, hwy aethant i lan yr Afon. Geiriau diweddas Mr. *Anobeithiol* oedd, *ffarwel Nôs, a groesaw'r Ddŷd.* Aeth ei Ferch ef dros yr Afon dan ganu, ond nid oedd neb yn dyall beth oedd hi'n ddywedyd.

Ymhen ennyd, drachefn daeth y Rhedwr i'r Dref, gan ymosyn am Mr. *Onef*. Felly fe ddaeth i'r Tŷ lle'r oedd efe, ac a roddodd y leiniau hyn yn

yn ~~ceiraw~~ ^{ceiraw}, ^{ceiraw}, ^{ceiraw}.
 wythnos i heiddu, i'th ddangos dy hun ger Bron
 dy Arglwydd, yn Nhŷ ei Dād. Ac yn lle Ar-
 wydd o gywyrdeb fy Nghenadwri, holl Ferched
 Cerdd a dduger yu isel. *Prag.* 12. 4.

Yna y galwodd Mr. *Oneſt* am ei Gyieillion, ac
 a ddywedodd wrthynt, yr wyfi'n marw, ond ni
 wnafi un Eywyllys. O barched fy *Oneſtrwydd*,
 fe gaiff fyned gyda mi, a dywedir hynny wrth y
 fawla ddelo ar fy ol. Pan daeth y Dŷdd yr oedd
 efe i fyned, fe a ymdacclodd i fyned dros yr Afon.
 Yr oedd yr Afon y pryd hyn gwedi llifo dros y
 Torlanna u mewn rhai lleoedd, ond Mr. *Oneſt* yn
 amter ei fywyd a ddywedasei wrth un *Cyduybod-*
ddd am ei gwrdd ef yno, yr hyn hysyd a wnaeth
 ef, ac a roddodd iddo fenthig ei Law ac a'i help-
 odd ef drosodd. Ei Eiriau diweddaſ ef oedd, y *mae*
Grŷs yn Teyrnassu. Felly efe a ymadawodd a'r
 Byd.

Gwedi hyn aeth y fŵn o deutu fod y Rhedwr
 gwedi Dyfnu Mr. *Glew-dros y-gwionedd*, a cha-
 fodd yn lle Arwydd fod y Gwŷs yn gywir, i'r
 piser dorri gerllaw'r ffynnon, pan ddyallodd efe
 hynny, efe alwodd *am* ei ffyns, ac a'i mane-
 godd ef iddynt. Yna ebe efe, yr wyfi'n myned
 at fy Nhadau, ac er i mi ddyfod hyd ymma trwy
 lawer o anhawdtra, etto'n awr nid yw'n edifar
 gennyf yr holl drallodau yr aethum trwyddynt
 er mwyn cyrhaedd lle'r wyfi. Fy Nghleddyf a
 roddasi i'r fawl a'm canlyno yn fy Mhererindod,
 a'm Gwroldeb, a'm medryfrowdd i'r neb a allo ei
 ennill ef. Fy Nodau a'm Creithiau a ddygas gyda
 mi i Dystiolaethu drososi i mi ymladd ei Ryfel-
 odd ef, yr hwn yn awr am Gwobr ysa i.

Pan

Pan ddaeth y Dydd yr oedd efe'n gorffod myned
oddymma, aeth bagad gyd âg ef i lan yr Afon, ac
wrth fyned iddi efe a ddywedod, o Angau pa le
mae dy Golyn? a phan aeth yn ddyfnach, efe
a ddywedodd, O Uffern pa le mae dy fuddigoli-
aeth? Felly ele a aeth drosodd, a'r Udgorn oedd
yn llerfio am dano ef yr ochr arall.

Gwedi hynny daeth allan Ddyfn i Mr. Sefyll-
yn-ddiysgog, sef y Gwr a gawsent ar ei liniau ar y
Tŷr a reibiwyd, a'r Rhedegwr a iddgodd yn ago-
red ynei Law. A'i ystur ef oedd, fod yn rhaid
iddo ymbaratoi i newid bywyd. Canys nid oedd
ei Arglwydd ef yn sudlon iddo fod cyn belled
oddiertho yn hwy.

A chyda hynny Mr. Sefyll-yn-ddiysgog a dara-
wyd mewn fyndod; nag e ebe'r Gennad nid
rhaid i chwi ammeu o wirionedd fy nghanadwri,
canys dymnia i chwi Arwydd sic o honaw. Yr
Olwyn a dorrwyd gerllaw'r ffynnon. *Preg. 12.6.*

Yna efe a alwodd am Mr. Dewr-galen ei Ar-
weinydd, ac a ddywedodd wrtho, Syr, er na ddi-
gwyddodd i mi fod ond ychydig yn eich Cymdej-
thias Lefiol chwi yn Nyddiau fy Mhererindod,
ond er pan adnabuo i chwi, buoch tuddiol i mi.
Pan ddaethum oddigartref, mi adewais Wraig a
phump o Blant bychein o'm hól, mi atto lygaf ar-
noch pan ddychweloch, (canys mi von yr awch
chwi'n ol i Dy o'h Meistr er mwyn bod yn Hy-
fforddwr i chwaneg o'r Peterinigo Sanctaidd.)
ddanfon at fy nhylwyth, a'u cnabyddu o'r cwbl
a ddigwyddodd, ac a ddigwydd i mi. Mangwch
dynt hefyd fy nyfodiad diogeli i'r fan hon, a'r
cyflwr

cyflwr gwynfydedig yr wyfi'n ddiweddar ynthol.

Manegwch iddynt am *Gristion*, a'r modd y daeth ei Wraig a'i Blant ar ei ol ef, dywedwch wrthynt hefyd pa ddiwedd happus y daeth hi iddo, ac i bale yr aeth hi. Nid oes gennyf ond ychydig neu ddim i'w ddanfôn i'm Tylwyth, oddieithr Gweddïau a Dagrau drostynt; o's tycia hynny, se allei y byddei ddiagon.

Gwedi i Mr. *Sefyll-yn-ddiysgog* osod pob peth fel hyn mewn trefn, a'r amser gwedi dyfod. I'w bryluo ef i fyned ymmaith, yntef hefyd a aeth i'wared i'r Afon. Yr oedd Tawelwch mawr yn awr yn yr Afon, gan hynny pan oedd Mr *Sefyll-yn-ddiysgog* gwedi myned i mewn ynghylch hanner y ffordd, efe arolodd dro, ac a ymddiddanodd a'i Gyfeillion, a ddaethei i weini iddo hyd yno, gan ddywedyd.

Bu'r Afon hon yn ddychryn i laweroedd, a'r meddyliau am danf a'm brawychodd inneu'n fynych, yn awr mi debygwn fy mod i yn sefyll yn eimwyth, mae'm Troed gwedi ei gosod yn ddiysgog ar y fan yr oedd Troed yr Offeiriad yn sefyll, ac oedd yn dwyn Arch y Cysammod, tra'r oedd *Ysrael* yn myned dros yr *Jorddonen* hon, (fel fydd ar air Duw.) *Jos. 3. 17.* Mae'r Dyfroedd yn wir yn chwervw i'r Genau, ac yn oer i'r Gylla, eithr y mae'r meddyliau am yr hyn yr wyfi'n myned atto, ac o'r Amddyfynwyr fy'n disgwyl am danaf i'r ochr arall, yn gorwedd megis Rhafodyn ar fyg Hafon.

Yr wyfi'n awr yn fy ngweled ty hun ar ddiwedd

wedd fy Siwrai, fy Nyddiau blinion a ddartuant.
Yr wyfi'n awr yn myned i weled y pen hwnnw
a Goronwyd a Drain, a'r Wyneb a boerwyd ar-
no er fy mwyn i. Bûm fyw gynt wrth glywed,
a ffydd, ond yn awr yr wyfi'n myned lle y
casi fyw wrth olwg, ac a gâf fod gyd â'r hwn
oedd fy hyfrydwch. Mia gerais glywed ymddi-
ddan am fy Arglwydd, a pha le bynnag y gwelais
i ôl ei Esgid ef ar y Ddaear, mi a chwennychais
o fod fy'm Troed yno.

Yr oedd ei Enw et i mi fel Blŵch o Enaint yn
berseiddach na'r holl Beraroglau, ei lais ef oedd
dra pheraidd i mi, a'i Wymb Pryd ef oedd fwy
dymunol i mi na Goleuni'r Haul. Arferais
gasglu ei Air ef yn ymborth i mi, ac yn lle cyfar-
edd yn erbyn fy Llesmeiriadau, daliodd fi, ac
ymgedwais rhag fy anwiredd, a'm cerddediad a
nerthwyd yn ei ffyrdd ef.

A thra yr oedd ef fel hyn yn ymddiddan, ei
Wedd a newidiwyd, a'i Wr cadarn a grymmodd
tano, a chwedi iddo ddywedyd, cymmer fi, canys
yr wyfi'n dysod attat, ni welwyd mo honaw
ganthynt mwyaeh.

On d gogoneddus oedd gweled, fel yr oedd yr
Ardaloedd uchod yn Nawn Meyrch a Cherbydau,
ac Udganwyr a Phibyddion, a Chantorion, yn
chwareu ar Offer Tannau, i roesewi'r Pererinion
wrth tyned i synu, a chanlynasant eu gilydd i
mewn trwy Borth prydferth y Ddinas.

Ac

Ac o barthed pedwar Mâb *Cristion*, y rhai a
ddug eu Mham gyda hi ynghyd a'u Gwragedd
a'u Plant, nid arosais i lle'r oeddwn i nes eu
mhyned drosodd, ac hefyd, mi a glywais gan
ungwedi i mi ddyfod oddiyno, eu bod hwy etto'n
fyw, ac telly y byddant er cynnydd i'r Eglwys
lle'r oeddent dros amser.

O's bydd rhan i mi tyned y ffordd honno etto,
e allei y rhoddwn i hanes i'r fawl to'n ei
chwennych, o'r pethau'r wyfi'n ddistaw ymma
o'u plegid; ac yn y cyfamser miganat yn jâch
i'm Darllenydd.

DIWEDD.

XXXXXXXXXXXX

Bydded

C Y N N I G I O N.

BYdded hyspys i bawb fod Llyfr, a elwir, *Bywyd a Marwolaeth Mr. Drwg-ddyn*, o waith *John Bunyan* yn barod i gael ei brintio ar yr un Llythyrennau a Phapur a'r Llyfr hwn.

El bris i'r Subscribers fydd Swllt, chwê Cheiniog yn y blaen gyda eu Henwau, a chwê Cheiniog wrth dderbyn y Llyfr wedi ei Rwymo.

Y sawl a fyddo am danynt, danfonent eu Henwau a'u Harian at Mr. *Miles Harry* o Sir *Fenwy*, neu at Mr. *William Williams*, neu Mr. *Abel Francis* yn Sir *Gaerfyrddin*, neu at *Nicolas Thomas* y Printiwr i Gaerfyrddin.

WILLIAMS
& CO.

Harry Rees his Book